

CO₂-PRESTATIELADDER[®]

Samen zorgen voor minder CO₂

Handreiking Aanbesteden Versie 3.0

Het EMVI criterium CO₂-Prestatieladder
voor aanbestedende diensten

05-02-2016

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	3
1.1. Wat is de CO ₂ -Prestatieladder?	3
1.2. Leeswijzer	4
2. WETTELIJK KADER GEBRUIK EMVI CRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER	5
2.1. Verschillende soorten opdrachtgevers	5
2.2. Wijzigingen in de aanbestedingswetgeving	5
3. AANBESTEDEN MET HET EMVI CRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER	6
4. NIEUW IN EMVI CRITERIUM 3.0	10
5. TOEPASSING AANBESTEDEN MET HET EMVI CRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER	11
5.1. Is toepassing geschikt voor u als opdrachtgever?	11
5.2. Is toepassing geschikt voor een specifieke opdracht?	13
5.3. Op welke wijze wilt u het EMVI Criterium toepassen?	14
6. STAPPENPLAN	16
7. EMVI CRITERIUM CO₂-PRESTATIELADDER	17
7.1. Niveau 1	17
7.2. Niveau 2	18
7.3. Niveau 3	19
7.4. Niveau 4	20
7.5. Niveau 5	21
BIJLAGE A: OVERGANG NAV PUBLICATIE HANDBOEK CO₂-PRESTATIELADDER 3.0	25
1. Geldigheid CO ₂ -bewust Certificaat 2.2 en 3.0	25
2. Regeling continuering geldigheid CO ₂ -bewust certificaat 2.2	25
BIJLAGE B: HANDBOEK CO₂-PRESTATIELADDER	26

1. Inleiding

Deze Handreiking richt zich op aanbestedende diensten (publieke opdrachtgevers) die aandacht willen geven aan duurzaam inkopen en overwegen het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder toe te passen in aanbestedingen onder EMVI (Economisch Meest Voordelige Inschrijving). De beschreven methodiek kan ook door andere opdrachtgevers (speciale sector bedrijven, private opdrachtgevers) gebruikt worden. Het document bevat het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder en aanbevelingen over de wijze van toepassing van dit EMVI Criterium. Het is bedoeld om opdrachtgevers die (willen gaan) aanbesteden met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder te informeren over toepassing en formulering van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder.

Voor de verdere ontwikkeling van de CO₂-Prestatieladder is het van groot belang dat toepassing van het EMVI Criterium in aanbestedingen op zorgvuldige wijze plaats vindt. Opdrachtgevers hebben een gezamenlijk belang bij een sterk certificaat en correcte, uniforme toepassing van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder in aanbestedingen. Vandaar dat SKAO (Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen), de beheerder en eigenaar van de CO₂-Prestatieladder, dit document heeft laten opstellen door een Commissie bestaande uit aanbestedingsdeskundigen van opdrachtgevers en maatschappelijke organisaties.

1.1. Wat is de CO₂-Prestatieladder?

De CO₂-Prestatieladder bestaat uit:

1. het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder met de ambitieniveaus die relevant zijn voor de aanbesteding, en
2. het certificeringsschema CO₂-Prestatieladder, op basis waarvan bedrijven op verschillende ambitieniveaus het CO₂-bewust certificaat kunnen behalen.

De overheid hecht veel waarde aan duurzaam inkopen. Aanbestedende diensten kunnen inhoud geven aan duurzaam inkopen door gebruik te maken van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder in aanbestedingen en gunningsvoordeel verlenen aan opdrachtnemers die voldoen aan een ambitieniveau zoals gedefinieerd in het EMVI Criterium. Door toepassing hiervan in aanbestedingen in de GWW sector ontstaat voor de gehele sector een beweging richting duurzaamheid. Dit sluit nauw aan bij de ambities van opdrachtgevers in deze sector, bij de Green Deal Duurzaam GWW en de Aanpak Duurzaam GWW (zie www.duurzaamgww.nl). Ook in andere sectoren kan de CO₂-Prestatieladder eenzelfde rol vervullen.

Bedrijven die inschrijven op een aanbesteding waarin het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder is opgenomen kunnen op twee verschillende manieren voldoen aan dit criterium. In beide gevallen moet het bedrijf binnen een jaar na gunning en vervolgens jaarlijks, gedurende de looptijd van het project, aantonen dat het voldoet aan het EMVI Criterium.

1. De eerste mogelijkheid is dat het bedrijf beschikt over een CO₂-bewust certificaat en dat overlegt. Het CO₂-bewust certificaat is een bedrijfscertificaat op basis van het Handboek CO₂-Prestatieladder. Hiermee toont het bedrijf aan dat het gehele bedrijf CO₂-bewust handelt, ook in de projecten die het uitvoert, waarbij de niveaus van het certificaat en van het EMVI criterium vergelijkbaar zijn.
2. De tweede mogelijkheid is dat het bedrijf specifiek op projectniveau aantoont dat het (voor het project in kwestie) voldoet aan het ambitieniveau (en onderliggende niveaus) waarmee het heeft ingeschreven.

Bij aanbesteding met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder is het hebben of behalen van een CO₂-bewust certificaat dus geen vereiste, maar een manier om aan het EMVI Criterium te voldoen.

1.2. Leeswijzer

Als in deze Handreiking sprake is van 'het EMVI Criterium' wordt 'het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder' bedoeld.

Hoofdstuk 2 geeft kort het wettelijk kader weer voor het gebruik van het EMVI Criterium, hoofdstuk 3 gaat in op het feitelijk aanbesteden met het EMVI Criterium. Hoe doe je dat? Hoofdstuk 4 geeft de veranderingen weer als gevolg van publicatie Handboek 3.0 en publicatie van een aparte Handreiking Aanbesteden. Voor organisaties die voor het eerst overwegen het EMVI Criterium toe te passen geeft hoofdstuk 5 een afwegingskader en hoofdstuk 6 een stappenplan. Het eigenlijke EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder 3.0 is opgenomen in hoofdstuk 7.

Details over de overgang naar Handboek 3.0 en het gebruik van het aangepaste EMVI Criterium 3.0 zijn opgenomen in Bijlage A. Deze bijlage is vooral van belang voor opdrachtgevers die al langer werken met de CO₂ prestatieladder. Het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0 is onderdeel van deze Handleiding en is opgenomen in Bijlage B. Het Handboek beschrijft de eisen waar bedrijven aan moeten voldoen voor het behalen van een CO₂-bewust certificaat en de wijze van certificering.

1.3. Disclaimer

Opdrachtgevers zijn zelf verantwoordelijk voor de wijze waarop zij aanbestedingen opzetten en daarbinnen gebruik maken van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder. Daarbij dienen zij rekening te houden met de geldende wet- en regelgeving omtrent aanbestedingen.

Aanbestedingsprocedures kunnen complex zijn en vertegenwoordigen vaak grote financiële belangen, zowel van opdrachtgevers als van de inschrijvende partijen. Bij onduidelijkheden in aanbestedingsdocumenten lopen alle betrokken partijen financiële en juridische risico's. Wat in de ene situatie werkt kan in een andere situatie problemen opleveren. Wij raden u aan te controleren of u over de laatste versie van dit document beschikt. Ook raden wij u aan (juridisch) advies in te winnen over de inpassing van het EMVI Criterium in specifieke aanbestedingen. SKAO is niet aansprakelijk voor problemen die eventueel voortvloeien uit het toepassen van het EMVI Criterium in aanbestedingen.

1.4. Versiebeheer

De Handreiking Aanbesteden Versie 3.0 bevat het EMVI Criterium 3.0. Het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0 maakt onderdeel uit van deze Handreiking. Eventuele toekomstige wijzigingen in de Handreiking Aanbesteden, zonder wijzigingen in EMVI Criterium of in het Handboek, worden genummerd als 3.0.x.

Ga altijd na of u over de laatste versie van dit document beschikt. Kijk hiervoor op de website van SKAO (www.skao.nl).

2. Wettelijk kader gebruik EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder

Het wettelijk kader voor aanbestedingen met EMVI wordt gesteld door de Europese aanbestedingsrichtlijnen (Richtlijn 2004/17/EG of Richtlijn 2004/18/EG van het Europees Parlement en de Raad). Deze richtlijnen zijn opgenomen in de Nederlandse Aanbestedingswet 2012. Inmiddels zijn de Europese aanbestedingsrichtlijnen vernieuwd (Richtlijn 2014/24/EU gunning van overheidsopdrachten, Richtlijn 2014/25/EU gunning van opdrachten in de sectoren water, energievoorziening, vervoer en post, Richtlijn 2014/23/EU gunning van concessies) en is een aangepaste Nederlandse Aanbestedingswet in voorbereiding die in april 2016 in werking zal treden. In de nieuwe richtlijnen verandert het begrip EMVI. Wat op het moment van schrijven van deze handreiking nog de “Economisch Meest Voordelige Inschrijving” heet, zal vanaf de inwerkingtreding van de aangepaste Aanbestedingswet verder gaan als de “inschrijving met de beste prijs-kwaliteitsverhouding”. Zodra de aangepaste Aanbestedingswet in werking treedt, zal dus in plaats van waar in deze handreiking “EMVI” staat, gelezen moeten worden: “Inschrijving met de beste prijs-kwaliteitsverhouding”. Bij een aanbesteding kan het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder in de gunningsfase worden aangewend als criterium in het kader van de Economisch Meest Voordelige Inschrijving (EMVI). In dat geval is het aangeboden (ambitie-)niveau maatgevend voor het inzake dit criterium te verlenen gunningvoordeel.

2.1. Verschillende soorten opdrachtgevers

In de Aanbestedingswet 2012 wordt een onderscheid gemaakt tussen publieke opdrachtgevers en speciale sectorbedrijven. De hier beschreven methodiek (aanbesteden onder EMVI) is gericht op aanbestedende diensten van publieke opdrachtgevers, maar kan ook door andere opdrachtgevers (speciale sector bedrijven en private opdrachtgevers) gebruikt worden.

Met **aanbestedende diensten** worden in de Aanbestedingswet 2012 publieke opdrachtgevers bedoeld zoals de staat, een provincie, een gemeente, een waterschap of een publiekrechtelijke instelling dan wel een samenwerkingsverband van deze overheden of publiekrechtelijke instellingen. Dergelijke aanbestedende diensten worden hierna zonder nadere toevoeging “opdrachtgevers” genoemd.

Ook **Speciale sectorbedrijven** zijn gedefinieerd in de Aanbestedingswet 2012. Dit betreffen onder meer netwerkbedrijven voor elektriciteit, gas, water en openbaar vervoer.

Alle andere opdrachtgevers worden gezien als **private opdrachtgevers**. Voor aanbestedingen die worden georganiseerd door private opdrachtgevers, maar waarbij de financiering afkomstig is van publieke fondsen, gelden de regels voor aanbestedende diensten van publieke opdrachtgevers.

2.2. Wijzigingen in de aanbestedingswetgeving

Bij het opstellen van deze Handreiking hebben aanbestedingsdeskundigen van verschillende opdrachtgevers expliciet de verwachte aanpassingen van de Aanbestedingswet 2012 bekeken. Deze aanpassingen aan de vernieuwde Europese aanbestedingsrichtlijnen uit 2014 zullen slechts in beperkte mate invloed hebben op de wijze van aanbesteden met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder. Zoals hierboven reeds aangegeven verandert immers het begrip “EMVI” van betekenis (wat nu nog “EMVI” heet wordt straks de “inschrijving met de beste prijs-kwaliteitverhouding”). Afgezien van dit soort wijzigingen in terminologie, verandert echter de systematiek van het aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder onder de nieuwe regelgeving niet.

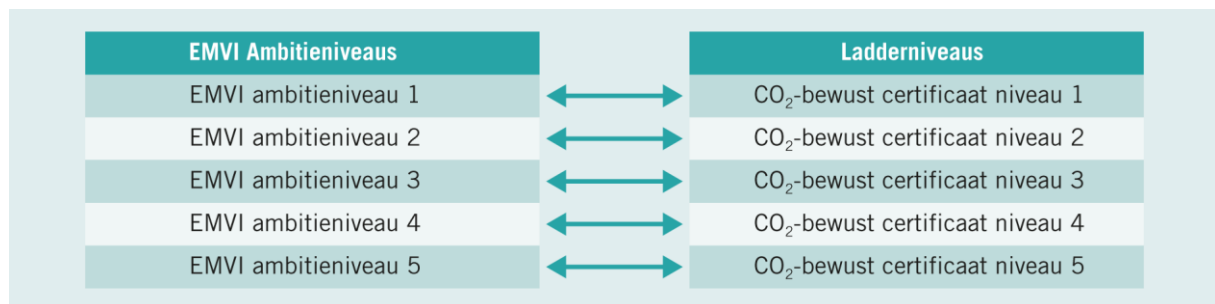
3. Aanbesteden met het EMVI criterium CO₂-Prestatieladder

Waarom een EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder?

Uitgangspunt bij aanbesteden met EMVI is dat opdrachtgevers een *incentive* neerleggen waarmee inschrijvers op een aanbesteding zich kunnen onderscheiden. Voor de CO₂-Prestatieladder is een standaard EMVI Criterium ontworpen dat in aanbestedingen opgenomen kan worden. De score op dit EMVI-criterium wordt gemonetariseerd en weegt mee bij de gunningbeslissing. Het EMVI-criterium beoogt dat bedrijven zich bij inschrijving kunnen onderscheiden zowel door de ambitie in het project van de feitelijke CO₂-reductie, alsook door de volwassenheid waarmee het managementsysteem van het project functioneert om dit te borgen. De opdrachtnemer moet dit tijdens de uitvoering van het project concreet maken. Wat deze concretisering inhoudt is terug te vinden in de ambitieniveaus van het EMVI Criterium die zijn uitgewerkt in hoofdstuk 7.

Wat is de relatie tussen EMVI ambitieniveaus en CO₂-Prestatieladder niveaus?

Bij alle aanbestedingen met de CO₂-Prestatieladder wordt gebruik gemaakt van dit EMVI Criterium met subcriteria op verschillende ambitieniveaus. Deze subcriteria en ambitieniveaus corresponderen met de eisen en verschillende niveaus van de CO₂-Prestatieladder (zie Figuur 1) die beschreven zijn in het Handboek CO₂-Prestatieladder.

Figuur 1: Relatie tussen EMVI ambitieniveaus en CO₂-Prestatieladder niveaus

In beide gevallen kiest de inschrijver zelf de bij het ambitieniveau / ladderniveau behorende reductiedoelstellingen, maatregelen en andere activiteiten, zoals wijze van communiceren en acties om inzicht in de ketens te verwerven.

Wat is de relatie tussen ambitieniveau en gunningsvoordeel?

Bij inschrijving op een aanbesteding kiest de inschrijver een ambitieniveau. Het CO₂-ambitieniveau wordt gewaardeerd als een kwalitatief onderdeel van de inschrijving. In de aanbestedingsdocumenten van de opdrachtgever wordt aangegeven in welke mate 'kwaliteit' meeweegt in het kader van de Economisch Meest Voordelige Inschrijving (EMVI). In de aanbestedingsdocumenten dient de opdrachtgever het EMVI Criterium inclusief subcriteria en aandachtspunten te vermelden. Bij elk CO₂-ambitieniveau hoort een gunningsvoordeel. De hoogte van het gunningsvoordeel en de wijze waarop dit berekend wordt, moet beschreven worden in de aanbestedingsdocumenten van de opdrachtgever, zodat duidelijk is hoe dit voordeel zich verhoudt tot de waardering van andere kwalitatieve elementen (EMVI-criteria) van de inschrijving.

Het bij de inschrijving aangeboden CO₂-ambitieniveau wordt (inclusief de onderliggende niveaus) bij gunning uitdrukkelijk onderdeel van de overeenkomst.

Hoe kan worden aangetoond dat aan het ambitieniveau wordt voldaan?

Dat voldaan wordt aan dit ambitieniveau kan door de opdrachtnemer, achteraf en project-specifiek, aangetoond worden (maatwerk), of aangetoond worden met een CO₂-bewust certificaat.

Aantonen met CO₂-bewust certificaat

Het CO₂-bewust certificaat is een bedrijfscertificaat op basis van het Handboek CO₂-Prestatieladder. Heeft een bedrijf een CO₂-bewust certificaat op een bepaald niveau dan geldt dat als voldoende bewijs dat het bedrijf bij de uitvoering van projecten op het corresponderende ambitieniveau (en onderliggende niveaus) aan het EMVI Criterium voldoet. Hiermee toont het bedrijf aan dat het gehele bedrijf CO₂-bewust handelt, ook in de projecten die het uitvoert, op een niveau dat vergelijkbaar is met het EMVI Criterium.

Bij een aanbesteding met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder is het behalen van een CO₂-bewust certificaat geen vereiste, maar een van de manieren om aan te tonen dat het aangeboden CO₂-ambitieniveau wordt gehaald.

Project-specifiek aantonen

Heeft het bedrijf géén CO₂-bewust certificaat (en wil het bedrijf dit ook niet binnen een jaar na aanvang van een project halen), dan moet het bedrijf na gunning project-specifiek aantonen dat het aan het ambitieniveau van het EMVI Criterium voldoet. Om aan te tonen dat het bedrijf voldoet aan het EMVI Criterium moet het wel een keuze maken tussen volledig project-specifiek aantonen of aantonen met het CO₂-bewust certificaat. Indien gekozen wordt voor project specifiek aantonen op een bepaald niveau, dan geldt die keuze ook voor alle onderliggende niveaus; een gemengde bewijsvoering is niet mogelijk.

De aanbestedende dienst dient in de aanbestedingsstukken aan te geven op welke wijze de inschrijver project-specifiek kan aantonen dat het aan het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder voldoet. Hiervoor wordt geadviseerd om de volgende aspecten in de aanbestedingsstukken op te nemen:

1. de bewijslast dat aan het aangeboden ambitieniveau van het EMVI Criterium wordt voldaan ligt bij de opdrachtnemer, deze bewijslast bestaat uit een projectdossier en een verklaring van een certificerende instelling of voldaan wordt aan het aangeboden ambitieniveau, inclusief alle onderliggende niveaus, van het EMVI Criterium;
2. het EMVI Criterium dient te worden geborgd in het door de opdrachtnemer gebruikte managementsysteem van het project;
3. op basis van het projectdossier en borging in het managementsysteem van het project laat de opdrachtnemer een Certificerende Instelling (CI) toetsen of er voldaan wordt aan het EMVI Criterium;
4. de opdrachtnemer toont aan dat de CI geaccrediteerd is voor certificering op het niveau van het laddercertificaat dat correspondeert met het aangeboden ambitieniveau en dat de persoon die de toetsing uitvoert namens de CI aantoonbaar ervaring heeft met certificeringen van bedrijven op het niveau van het laddercertificaat dat correspondeert met het aangeboden ambitieniveau;
5. de toetsing door de CI vindt binnen één jaar na opdrachtverlening en vervolgens jaarlijks plaats, gedurende de uitvoering van het project;
6. reeds bij inschrijving op de aanbesteding dient de inschrijver aan te geven welke CI de toetsing zal uitvoeren;
7. indien de opdrachtnemer beschikt over een CO₂-bewust certificaat op een lager ambitieniveau kan het bedrijf de bewijslast deels baseren op informatie uit het managementsysteem behorende bij het CO₂-bewust certificaat. Het bewijs dient echter nadrukkelijk project-specifiek te worden geleverd voor het aangeboden ambitieniveau inclusief alle onderliggende niveaus, een gemengde bewijsvoering is niet mogelijk;
8. in het geval de opdrachtnemer niet project-specifiek kan aantonen aan het aangeboden ambitieniveau (inclusief alle onderliggende niveaus) te voldoen, volgt een financiële sanctie die groter is dan het bij inschrijving genoten gunningsvoordeel.

Wat gebeurt er als het niveau van het certificaat afwijkt van het gekozen ambitieniveau?

Gezien de onderlinge consistentie van de eisen c.q. criteria (enerzijds binnen het certificeringsschema, anderzijds binnen het EMVI-criterium), biedt een gemengde bewijsvoering (deels middels een certificaat, deels project-specifiek) onvoldoende zekerheid of er aan de contractuele verplichtingen wordt voldaan. Er dient dus een keuze gemaakt te worden tussen project-specifiek aantonen of aantonen door overlegging van het CO₂-bewust certificaat. Indien een bedrijf de intentie heeft om middels een CO₂-bewust certificaat de prestatie aan te tonen, maar daarin niet slaagt, dan is project-specifiek aantonen alleen nog mogelijk als vooraf de CI is genoemd die de toetsing zal verrichten. Het is daarom raadzaam om alle inschrijvende bedrijven bij inschrijving expliciet te vragen naar de CI.

Het kan voorkomen dat een bedrijf na gunning een certificaat haalt op een hoger niveau dan het gekozen ambitieniveau voor het project. Om aan de eisen van het certificaat te voldoen zal het project zelf dan ook op het hogere niveau (van het certificaat) moeten worden uitgevoerd. Dit wordt beoordeeld door de CI bij de ladderbeoordeling. Om in dit geval te voldoen aan de contractuele verplichtingen met betrekking tot het EMVI Criterium zal het bedrijf dit voortaan aantonen door overlegging van het certificaat op het hogere niveau.

Wanneer dient het ambitieniveau te worden aangetoond?

Het aanbod van de inschrijver om op een bepaald niveau aan het EMVI Criterium te gaan voldoen, moet na gunning door de aanbestedende dienst opgenomen worden als contracteis in de overeenkomst, waaraan binnen één jaar na gunning voldaan moet worden. Indien de opdrachtnemer project-specifiek wil aantonen dat hij bij de uitvoering van het project aan het EMVI Criterium voldoet dient het gekozen CO₂-ambitieniveau (inclusief de onderliggende ambitieniveaus) na gunning doorgevoerd te worden in de realisatie van het project. Gedurende de looptijd van het project dient de opdrachtnemer jaarlijks aan te tonen, op alle onderdelen van elk subcriterium niveau, dat hij bij de uitvoering van het project voldoet aan het aangeboden ambitieniveau en de onderliggende niveaus.

Indien de opdrachtnemer kiest voor het voldoen aan het EMVI Criterium met behulp van het CO₂-bewust certificaat zal de opdrachtnemer tijdens de volledige uitvoeringsduur van het project aantoonbaar over een dergelijk certificaat op minimaal het contractueel vereiste niveau moeten beschikken (zie ook paragraaf 6.1.2 van Bijlage B, Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0).

Zijn er sancties?

Welke consequenties het heeft indien niet wordt voldaan aan de contractuele eisen, moet blijken uit de aanbestedingsdocumenten van de opdrachtgever. Geadviseerd wordt een sanctie te op te nemen die groter is dan het bij inschrijving genoten gunningvoordeel. De opdrachtgever dient voorwaarden, aard en omvang van de sanctie in de aanbestedingsdocumenten uiteen te zetten.

Waarom een CO₂-bewust certificaat?

Gezien de gestelde eisen aan de verschillende niveaus van de CO₂-Prestatieladder wordt verondersteld dat bedrijven, bij repeterende opdrachten van aanbestedende diensten, in het kader van lastenvermindering zullen kiezen voor een certificering op de CO₂-Prestatieladder. Een uniforme bedrijfsaanpak bij realisatie van projecten levert een synergievoordeel op binnen de eigen bedrijfsvoering én leidt tot gunningvoordeel bij opdrachtgevers die CO₂-ambitie van de inschrijver meewegen in de gunning.

Rol opdrachtgever bij uitvoering van een project met EMVI Criterium.

Opdrachtgevers gebruiken het EMVI Criterium om aandacht te vragen voor duurzaamheid en CO₂-reductie te realiseren binnen een project. Primair ligt de verantwoordelijkheid bij de opdrachtnemer om aan te tonen dat hij in het project voldoet aan het EMVI Criterium. Het is aan te bevelen dat de opdrachtgever zich actief opstelt en in een dialoog met de opdrachtnemer bespreekt wat het EMVI Criterium feitelijk oplevert in het project. Dit kan door bijvoorbeeld CO₂-reductie als agendapunt op te nemen bij voortgangsbesprekingen.

Kan een samenwerkingsverband of combinatie inschrijven?

Ook een samenwerkingsverband van bedrijven, een combinatie, kan deel nemen aan een aanbesteding, en project-specifiek of door middel van CO₂-bewust certificaten (gebaseerd op het Handboek CO₂-Prestatieladder) aantonen dat gezamenlijk aan een bepaald ambitieniveau van het EMVI Criterium wordt voldaan. Voor het geval dat een combinatie gebruik wil maken van CO₂-bewust certificaten dient de opdrachtgever in aanbestedingstukken voor te schrijven dat - van alle bedrijven in de combinatie - het bedrijf met het laagste niveau op de CO₂-Prestatieladder bepalend is voor het ambitieniveau waarmee de combinatie kan inschrijven. Als een van de partijen niet met een CO₂-bewust certificaat kan aantonen aan het aangeboden ambitieniveau te voldoen, of als de combinatie op een hoger niveau wil inschrijven, dan het bedrijf met het laagste niveau mogelijk maakt, dan kan geen gebruik gemaakt worden van CO₂-bewust certificaten en zal het ambitieniveau inclusief alle onderliggende niveaus project-specifiek moeten worden aangetoond.

4. Nieuw in EMVI Criterium 3.0

Op 10 juni 2015 is een nieuwe versie van het handboek bij de CO₂-Prestatieladder gepubliceerd, Handboek 3.0, die versie 2.2 vervangt. Hierbij geldt een overgangsregeling voor de certificering op basis van Handboek 3.0, die ook relevant is voor de toepassing van de EMVI criteria. De relevante aspecten van de overgangsregeling met betrekking tot aanbestedingen zijn opgenomen in bijlage A.

Bij de overgang van Handboek 2.2 naar Handboek 3.0 zijn enkele eisen aangepast die ook van invloed zijn op de relatie met de werkwijze van opdrachtgevers. Deze aanpassingen in de eisen zijn overgenomen in het EMVI Criterium 3.0. Dit betreft met name de subcriteria 5A, 5B en 5D en hebben te maken met emissiereductie en samenwerking in de keten. De opdrachtgever en het project zijn immers onderdeel van de keten waarin de opdrachtnemer opereert.

In subcriterium 5A en 5B wordt de opdrachtnemer gevraagd 'autonome acties' te ontwikkelen (5A) én door te voeren (5B) waarmee emissiereducties in de keten worden gerealiseerd. Dit betekent dat de opdrachtnemer, binnen de ruimte die het contract biedt, actief op zoek moet gaan naar reductiemaatregelen in de keten. Binnen een contract op basis van functionele specificaties zal dit waarschijnlijk andere reductiemaatregelen opleveren dan binnen een contract op basis van technische eisen.

In subcriterium 5D wordt de opdrachtnemer gevraagd het project te gebruiken als 'open proeftuin' voor innovaties of vernieuwende maatregelen'. Nieuw hierbij is dat ook ketenpartijen betrokken dienen te worden. Omdat de opdrachtgever een van de ketenpartijen is, kan de opdrachtnemer, binnen de ruimte die het contract biedt, hiervoor de medewerking van de opdrachtgever vragen.

Als bij een aanbesteding het EMVI Criterium wordt toepast en het mogelijk is om op niveau 5 in te schrijven, dient een opdrachtnemer dus, binnen de mogelijkheden van het contract, op zoek te gaan naar reductiemaatregelen in de keten. Dit kan onderdeel zijn van de dialoog tussen opdrachtnemer en opdrachtgever over CO₂-reductie.

5. Toepassing aanbesteden met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder

Aanbesteden met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder is eenvoudig, maar het gebruik van het EMVI Criterium is zeker niet voor alle organisaties aan te raden en is ook niet in alle aanbestedingen toepasbaar. Indien u inderdaad besluit het EMVI Criterium toe te passen moet er ook aandacht besteed worden aan de wijze waarop het EMVI Criterium wordt ingezet.

5.1. Is toepassing geschikt voor u als opdrachtgever?

Indien u, als aanbestedende dienst, overweegt het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder toe te passen in een aanbesteding maar niet zeker weet of het instrument geschikt is voor uw organisatie kan het

doorlopen van onderstaande vragen helpen bij het maken van een keuze met betrekking tot inzet van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder.

Als u alle onderstaande vragen met ja beantwoordt is uw organisatie geschikt om gebruik te maken van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder in aanbestedingen.

Figuur 2: Geschiktheid opdrachtgever

relatief veel CO₂-uitstoot vertegenwoordigen en waarbij opdrachtnemers voldoende mogelijkheden hebben om CO₂-reductie te beïnvloeden. Als opdrachtgever dient u dus inzicht te hebben in de CO₂-impact van een aanbesteding en dient u een afweging te maken bij welke aanbestedingen inzet van de ladder zinvol is. Figuur 3 geeft een weergave van de CO₂ footprint van Rijkswaterstaat.

Heeft uw organisatie ervaring met aanbesteden onder EMVI?

Gebruik van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder is een specifieke invulling van aanbesteden onder EMVI voor het thema duurzaamheid. Indien uw organisatie nog geen ervaring heeft met aanbesteden onder EMVI is het sterk aan te bevelen advies in te winnen over deze wijze van aanbesteden, voordat u het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder toepast in een EMVI aanbesteding.

Heeft uw organisatie een duurzaamheidsbeleid?

Voor opdrachtgevers is de ladder een instrument om duurzaamheidsbeleid concreet te maken in uniforme, hanteerbare criteria bij aanbestedingen. Het vraagt van de aanbestedende organisatie dat er een actief duurzaamheidsbeleid is waarbinnen de CO₂-impact van uitbestede projecten een relevante plaats inneemt.

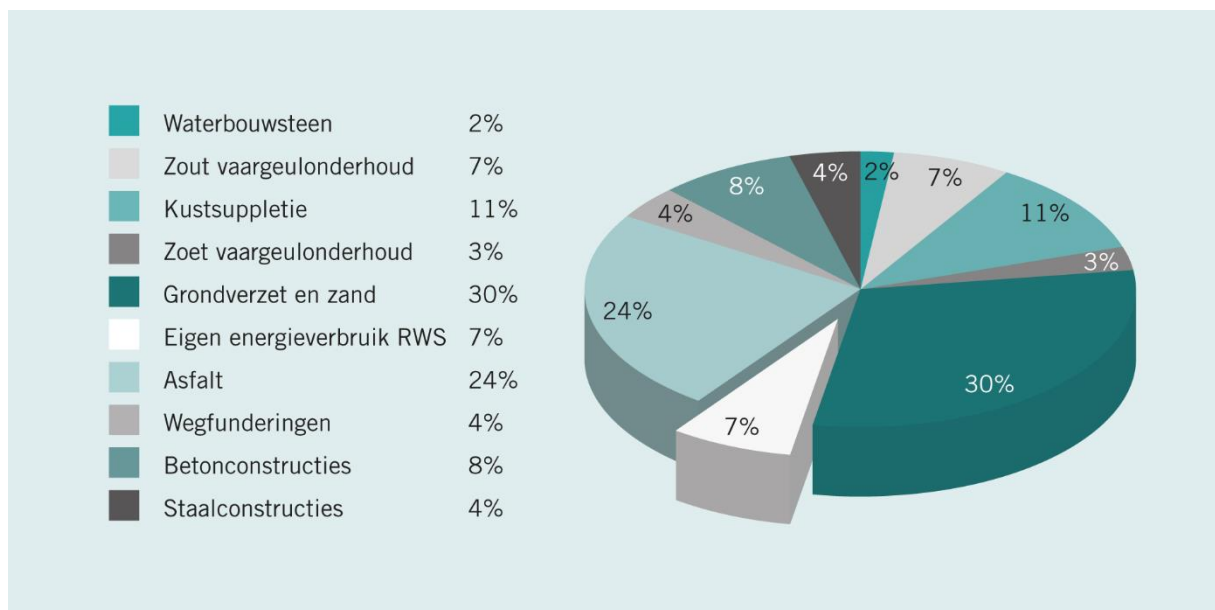
Is duurzaamheid verankerd in het aanbestedingsbeleid van de organisatie?

Toepassen van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder vraagt inspanningen van de marktpartijen. Zij mogen dus verwachten dat de ladder niet eenmalig ingezet wordt, maar structureel onderdeel vormt of gaat vormen van het aanbestedingsbeleid van de opdrachtgever. Het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder is echter niet geschikt om bij elke aanbesteding ingezet te worden. Aanbesteden met het EMVI-criterium is met name geschikt voor opdrachten die een relatie hebben met het duurzaamheidsbeleid van uw organisatie, die

Het diagram geeft inzicht in het belang van verschillende typen activiteiten en projecten van Rijkswaterstaat met betrekking tot CO₂-uitstoot. Op basis van dit inzicht kan een organisatie criteria opstellen bij welke type aanbestedingen het EMVI Criterium ingezet kan worden. Hiermee geeft u aan marktpartijen zekerheid over de wijze waarop aanbestedingen in de markt worden gezet.

Aanbeveling: Door alle opdrachten die regelmatig terugkeren pro forma te beoordelen aan de hand van de vragen in dit hoofdstuk, krijgt u een lijst van soorten werken die altijd in aanmerking komen voor toepassing van de ladder. Deze lijst kunt u vervolgens toevoegen aan het aanbestedingsbeleid van uw organisatie.

Aanbeveling: Marktpartijen hebben tijd nodig om zich kunnen voorbereiden op het gebruik van het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder. Als uw organisatie de keuze heeft gemaakt om het EMVI Criterium in bepaalde aanbestedingen toe te gaan passen is het aan te raden dit ruim van te voren aan te kondigen.

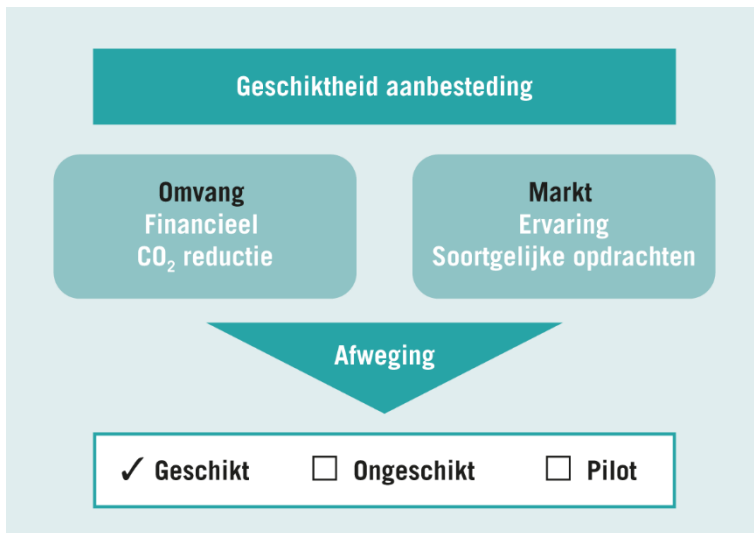
Figuur 3: Weergave van de CO₂ footprint Rijkswaterstaat scope 1, 2 en 3 upstream, voor de CO₂-uitstoot als gevolg van materiaalgebruik ten opzichte van het energieverbruik van de infrastructuur zelf

Is uw organisatie bereid een bijdrage te leveren en zich te committeren aan de CO₂-Prestatieladder?

Indien uw organisatie ervoor kiest het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder toe te passen in aanbestedingen dient u dit bekend te maken bij SKAO, de beheerder van de CO₂-Prestatieladder. Van bedrijven en overheidsorganisaties die het EMVI Criterium bij aanbestedingen willen toepassen, wordt verwacht dat zij bereid zijn een bijdrage te leveren aan het gebruik, ontwikkeling of promotie van de ladder.

Het wordt sterk aanbevolen het EMVI Criterium ongewijzigd en zoveel mogelijk in lijn met deze Handreiking toe te passen. Alleen dan kan het Laddercertificaat als bewijsmiddel gelden.

5.2. Is toepassing geschikt voor een specifieke opdracht?

Bij elke aanbesteding dient afgewogen te worden of inzet van het EMVI Criterium voor deze specifieke aanbesteding zinvol is. Hierbij dient rekening gehouden te worden met zowel de markt voor de betreffende opdracht als de omvang van de opdracht.

Deze afweging is niet zwart/wit. Het is ook mogelijk om het EMVI Criterium op een lager ambitieniveau als pilot in te zetten, bijvoorbeeld om de markt er kennis mee te laten maken.

Figuur 4: Geschiktheid aanbesteding

Zijn er voldoende marktpartijen die kunnen aanbieden?

De meeste grote bedrijven en ook veel kleinere bedrijven in de grond-, weg- en waterbouw en in de afvalsector hebben inmiddels ervaring met de CO₂-Prestatieladder en een groot aantal daarvan is reeds gecertificeerd. Ook is een aantal ICT-dienstverleners gecertificeerd. In andere sectoren is de CO₂-Prestatieladder veel minder bekend. Ook bedrijven die alleen regionaal actief zijn hebben veelal minder ervaring met de CO₂-Prestatieladder. Enerzijds is het gunstig als er reeds een behoorlijk aantal van uw opdrachtnemers gecertificeerd is. Anderzijds kan het juist het CO₂ bewustzijn stimuleren door als opdrachtgever te beginnen met gebruik van het EMVI Criterium in uw sector of regio. Omdat het gaat om inschrijven met ambitieniveau, is het formeel nog niet direct nodig dat de bedrijven al gecertificeerd zijn tijdens de aanbesteding. Wel is het aan te bevelen om, voorafgaande aan de eerste aanbestedingen, het bedrijfsleven voldoende tijd te geven om in te stappen.

Wat is de financiële omvang van de aanbesteding?

Voldoen aan het EMVI Criterium of het behalen van het CO₂-bewust certificaat vragen beide inspanning van bedrijven met betrekking tot het inrichten van het systeem, jaarlijkse rapportages, verantwoording en jaarlijks toetsing of externe certificering. Ook als de kosten verdeeld kunnen worden over meerdere soortgelijke opdrachten moeten opdrachtnemers prestaties laten zien in elk project. Inspanning en projectomvang moeten in verhouding zijn.

Bij projecten met een lange doorlooptijd is het wenselijk om gedurende het project gebruik te maken van nieuwe kennis en inzichten op het gebied van duurzaamheid. Een lange doorlooptijd pleit daarom eerder voor toepassing van de CO₂-Prestatieladder.

Zijn er soortgelijke opdrachten?

Als het gaat om maatregelen voor energiebesparing en CO₂-reductie is er veelal in het begin sprake van quick wins die geld opbrengen. Op den duur echter moet het bedrijf doorpakken met verdergaande reductiemaatregelen. Als er veel overeenkomstige opdrachten in de markt worden gezet, door uw eigen organisatie en door andere (lokale of regionale) opdrachtgevers, dan kan de opdrachtnemer mogelijke investeringen op het gebied van duurzaam ondernemen over meer projecten verdelen. De kosten van investeringen in duurzaamheid drukken dan veel minder op één project. Ook als er in de specifieke marktniche veel andersoortige opdrachten zijn waarbij de CO₂-Prestatieladder wordt toegepast (of kan worden toegepast) hebben de marktpartijen de kans om de investeringen te verdisconteren in meerdere projecten.

Zijn er voldoende mogelijkheden in het project voor het nemen van CO₂-besparende maatregelen?

De ruimte om CO₂-besparende maatregelen te nemen in een project is afhankelijk van de aard van de opdracht en de vrijheid die een opdrachtnemer heeft in het project. Als een contract in de markt wordt gezet, waarbij een opdrachtnemer niet of nauwelijks keuzes kan maken ten aanzien van ontwerp en de wijze van uitvoering, dan zal toepassing van de CO₂-Prestatieladder niet kunnen leiden tot onderscheidende aanbiedingen.

De CO₂-Prestatieladder is bedoeld om de markt duurzamer te laten opereren. Het project moet een relevante CO₂-impact hebben en ruimte laten voor CO₂-reductie. Dit betreft niet alleen de directe uitstoot die veroorzaakt wordt door de uitvoering van het project maar ook uitstoot in de keten (denk aan bijvoorbeeld de winning en productie van benodigde materialen en het energiegebruik in de gebruiksfase). Opdrachtnemers moeten zelf kunnen bepalen hoe ze (binnen de contractvoorwaarden) een bepaalde opdracht realiseren. Indien de keuzemogelijkheden voor de realisatie zeer beperkt zijn of als de verschillende mogelijkheden dezelfde duurzaamheidskenmerken hebben, dan geeft de CO₂-Prestatieladder weinig onderscheidend vermogen. Dit hoeft overigens niet bij elke afzonderlijke aanbesteding een harde eis te zijn. Het is goed denkbaar dat de CO₂-Prestatieladder effectief ingezet kan worden wanneer er binnen een bepaald type werken allerlei keuzemogelijkheden zijn voor opdrachtnemers, terwijl in een bepaald deel van die werken de keuzemogelijkheden beperkt zijn. De bedrijven kunnen dan toch hun investeringen in reductiemaatregelen uitsmeren over meer projecten wanneer alle projecten in die categorie met de ladder worden aanbesteed. Dit kan een extra overweging zijn om met meerdere opdrachtgevers in een regio samen te werken om voldoende massa te creëren in aanbestedingen met het EMVI Criterium.

Ook kan er sprake zijn van andere kwaliteits- en duurzaamheidsaspecten waarvoor EMVI wordt ingezet. In een evenwichtig aanbestedingsbeleid kan het nodig zijn om bij bepaalde opdracht categorieën juist niet in te zetten op CO₂-reductie, maar EMVI te gebruiken voor andere kwaliteits- en duurzaamheidsaspecten.

5.3. Op welke wijze wilt u het EMVI Criterium toepassen?

Indien uw organisatie de keuze heeft gemaakt om in geselecteerde aanbestedingen het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder toe te passen dient u per aanbesteding op zorgvuldige wijze het geldende gunningsvoordeel (fictieve korting) vast te stellen. Het bepalen van het gunningsvoordeel dat u toekent aan de verschillende ambitieniveaus dient met zorg te gebeuren. Hierbij gelden een aantal overwegingen.

- Het gunningsvoordeel dient afgestemd te worden met het mogelijke gebruik van andere EMVI-criteria, zoals DuboCalc of SROI (Social Return on Investment).
- Trede 1 en 2 vragen slechts beperkte investeringen en zijn dus ook voor nieuw toetredende bedrijven goed haalbaar.
- Trede 3 is met een redelijke inspanning binnen 1 jaar te bereiken. Dit is het niveau waarop de meeste bedrijven instappen. Deze eerste niveaus van de ladder leiden tot de 'carbon footprint' (scope 1 en 2) van het bedrijf en zijn projecten, met reductiedoelstellingen, de nodige interne en externe communicatie en een actieve rol in de sector of keten. Met name op niveau 3 en hoger is het extern communiceren een vereiste voor een doeltreffende werking van de ladder binnen de sector en daarbuiten.
- Trede 4 en 5 vragen, nadat eenvoudigere maatregelen zijn genomen, investeringen van gecertificeerde bedrijven (zowel in geld als in tijd). Als u voor het eerst het EMVI Criterium inzet en er zijn nog maar weinig partijen in de markt die beschikken over een certificaat op dit niveau, dan zal slechts een beperkte groep bedrijven, op basis van een CO₂-bewust certificaat, op dit niveau kunnen aanbieden.
- Het gunningsvoordeel moet voldoende zijn om bedrijven te motiveren actief vorm te geven aan hun duurzaamheidsbeleid. In markten waar de CO₂-Prestatieladder nog niet veel wordt toegepast kunt u duurzaamheid stimuleren door te focussen op de onderste treden van de ladder (bijvoorbeeld door wel gunningsvoordeel te bieden voor alle ambitieniveaus maar hogere treden

relatief minder te belonen). In markten waar al een behoorlijk deel van de bedrijven ervaring heeft met het EMVI Criterium, kunt u de duurzaamheidswinst maximaliseren door de bovenste treden relatief meer te belonen. Dit geeft een extra stimulans voor de nog niet gecertificeerde bedrijven, terwijl gecertificeerde bedrijven met een hoog ladder niveau worden beloond voor het feit dat ze al hoger op de ladder staan.

6. Stappenplan

Als uw organisatie overweegt voor het eerst het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder toe te passen dan is het volgende stappenplan een leidraad.

STAP 1. Voorbereiden organisatie

- Ontwikkel een actief duurzaamheidsbeleid waarbinnen de CO₂-impact van uitbestede projecten een relevante plaats inneemt.
- Ontwikkel een aanbestedingsbeleid waarin wordt opgenomen bij welk type aanbestedingen het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder ingezet zal worden: Projecten die een relatie hebben met het duurzaamheidsbeleid van uw organisatie, die relatief veel CO₂-uitstoot vertegenwoordigen en waarbij opdrachtnemers voldoende mogelijkheden hebben om CO₂-reductie te beïnvloeden.

STAP 2. Voorbereiden markt en informeren SKAO

- Kondig ruim van te voren aan dat u van plan bent het EMVI Criterium toe te gaan passen en bij welk type projecten u dat van plan bent.
- Informeer SKAO over uw intentie om het EMVI Criterium te gaan toepassen.

STAP 3. Eerste aanbesteding met het EMVI Criterium

- Kies een aanbesteding die binnen uw duurzaamheid- en aanbestedingsbeleid past.
- Bepaal het ambitieniveau en de korting voor deze aanbesteding
- Stel een zorgvuldige formulering op voor de opname van het EMVI Criterium in de aanbestedingsdocumenten. Zoek hierbij ondersteuning van een jurist.

STAP 4. Opdrachtverstrekking

- Neem in het contract met de opdrachtnemer op dat opdrachtnemer binnen een jaar na opdrachtverstrekking, en vervolgens jaarlijks, moet aantonen aan het aangeboden ambitieniveau, inclusief alle onderliggende niveaus van het EMVI Criterium te voldoen. In hoofdstuk 3, paragraaf 'project-specifiek aantonen' staat een overzicht van aspecten die in het contract opgenomen dienen te worden.

STAP 5. Projectuitvoering

- Participeer in een dialoog met de opdrachtnemer over CO₂-reductie in het project.
- Controleer of de opdrachtnemer één jaar na opdrachtverlening en vervolgens jaarlijks voldoet aan zijn verplichtingen met betrekking tot het EMVI Criterium.
- Indien opdrachtnemer niet geheel aan het gecontracteerde ambitieniveau, inclusief alle onderliggende niveaus, voldoet, legt u een sanctie op die gerelateerd is aan het verschil tussen het gecontracteerde ambitieniveau en het gerealiseerde ambitieniveau, eventueel rekening houdend met de termijn waarin dat wel of niet het geval is geweest.

STAP 6. Oplevering

- Verzamel best practices van in het project genomen maatregelen en bevorder dat uw organisatie succesvolle maatregelen die reeds enkele keren werden toegepast, als standaard gaat voorschrijven. Hierdoor worden koplopers onder uw opdrachtnemers indirect beloond voor hun inspanningen.

7. EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder

In onderstaande tabellen staat het standaard EMVI-criterium CO₂-Prestatieladder. De begrippen die gehanteerd worden in dit EMVI-criterium, worden uitgelegd in bijlage B: Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0. Voor de toepassing van het EMVI-criterium is het Handboek maatgevend met betrekking tot de uitleg van de in onderstaande tabellen gehanteerde begrippen en normen.

Een bedrijf dat zich op een bepaald niveau wil laten certificeren, zal uiteraard aan alle eisen van het Handboek moeten voldoen. Maar een bedrijf dat alleen voor een specifiek project wil aantonen dat het bij de uitvoering van het project aan een bepaald niveau heeft voldaan, heeft het Handboek alleen nodig voor de uitleg van de in onderstaande tabellen gehanteerde begrippen en normen. In de formuleringen van het standaard EMVI-criterium is daarmee al rekening gehouden, omdat deze formuleringen uitgaan van het project, en niet van het hele bedrijf.

De vijf navolgende CO₂-ambitieniveaus in het kader van de Economisch Meest Voordelige Inschrijving (EMVI) worden onderkend:

7.1. Niveau 1

CO ₂ -AMBITIENIVEAU 1						
	<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>		<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>	
1A	Energie- verbruik	1. Identificatie en analyse van te verwachten en werkelijke energiestromen van het project heeft plaats gevonden.	1B	Energie- reductie	1. De opdrachtnemer onderzoekt aantoonbaar de mogelijkheden het energieverbruik te reduceren van het project.	
		2. Alle te verwachten en werkelijke energiestromen van het project zijn aantoonbaar in kaart gebracht.				2. De opdrachtnemer maakt een verslag van een onafhankelijke interne controle voor het project.
		3. Deze lijst wordt gedurende de looptijd van het project regelmatig opgevolgd en actueel gehouden.				
1C	Communi- catie	1. De opdrachtnemer communiceert aantoonbaar intern op ad hoc basis over het energiereductie beleid van het project.	1D	CO ₂ -reductie initiatieven	1. De opdrachtnemer toont aan op de hoogte te zijn van sector en of keteninitiatieven op het gebied van CO ₂ -reductie die relevant zijn voor het project.	
		2. De opdrachtnemer communiceert aantoonbaar extern op ad hoc basis over het energiereductie beleid van het project.			2. De opdrachtnemer kent de sector- en keteninitiatieven en hun relevantie voor het project en bespreekt deze in het managementoverleg.	

7.2. Niveau 2

CO ₂ -AMBITIENIVEAU 2					
	<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>		<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>
2A	Energie- verbruik	1. Alle te verwachten en werkelijke energiestromen van het project worden kwantitatief in kaart gebracht.	2B	Energie- reductie	1. De opdrachtnemer formuleert een kwalitatief omschreven doelstelling om energie te reduceren en heeft maatregelen benoemd voor het project.
		2. De lijst is volledig en wordt gedurende de looptijd van het project aantoonbaar regelmatig opgevolgd en actueel gehouden.			2. De opdrachtnemer formuleert een omschreven doelstelling voor gebruik van alternatieve brandstoffen en/of gebruik van groene stroom op het project.
		3. De opdrachtnemer maakt een energiebeoordeling voor het project.			3. De energie- en reductiedoelstelling en de bijbehorende maatregelen worden gedocumenteerd, geïmplementeerd en gecommuniceerd aan alle werknemers van de opdrachtnemer voor zover betrokken bij project.
2C	Communi- catie	1. De opdrachtnemer communiceert structureel intern over het energiebeleid van het project. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en reductiedoelstellingen van het project.	2D	CO₂-reductie initiatieven	1. De opdrachtnemer onderzoekt aantoonbaar de mogelijkheden om project specifieke maatregelen voortkomend uit relevante initiatieven te implementeren in het project.
		2. De opdrachtnemer realiseert inzake CO ₂ -reductie een effectieve stuurcyclus met toegewezen verantwoordelijkheden voor het project.			
		3. De opdrachtnemer identificeert de externe belanghebbenden voor het project.			

7.3. Niveau 3

CO ₂ -AMBITIENIVEAU 3					
	<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>		<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>
3A	CO ₂ -uitstoot	<p>1. De opdrachtnemer maakt een rapportage van</p> <p>a. de te verwachten scope 1 & 2 emissies van het gehele project en</p> <p>b. de uitgewerkte actuele emissie-inventaris voor de werkelijke scope 1 & 2 emissies van het project, conform ISO 14064-1.</p>	3B	CO ₂ -reductie	<p>1. De opdrachtnemer formuleert een kwantitatieve reductiedoelstelling voor scope 1 & 2 emissie van het project, uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een of meerdere relevante referentie(s) en binnen een bepaalde tijdstermijn en heeft een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen.</p>
		<p>2. De emissie-inventaris uit 1B van het project wordt door een CI geverifieerd met tenminste een beperkte mate van zekerheid.</p>			<p>2. De opdrachtnemer maakt in het project gebruik van een energiemanagement actieplan/systeem (conform NEN-ISO 50001 of gelijkwaardig).</p>
3C	Communi- catie	<p>1. De opdrachtnemer communiceert structureel intern én extern over de CO₂ footprint (scope 1 & 2 emissies), de kwantitatieve reductiedoelstelling(en) en de maatregelen in het project.</p> <p>De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en de reductiedoelstellingen van het project, een omschrijving van de gehanteerde referentie(s), mogelijkheden voor individuele bijdrage, informatie betreffende het huidig energiegebruik en trends binnen het project.</p>	3D	CO ₂ -reductie initiatieven	<p>1. De opdrachtnemer toont aan dat er in het project specifieke maatregelen afgeleid van een (sector of keten) initiatief op het gebied van CO₂-reductie worden doorgevoerd.</p>
		<p>2. De opdrachtnemer maakt een gedocumenteerd intern én extern communicatieplan met vastgelegde taken, verantwoordelijkheden en wijzen van communicatie.</p>			

7.4. Niveau 4

CO ₂ -AMBITIENIVEAU 4					
	<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>		<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>
4A	CO ₂ -uitstoot	1. De opdrachtnemer toont aan inzicht te hebben in de te verwachten meest materiële emissies uit scope 3 voor het project, en toont voor één van de meest materiële (ketens van) activiteiten van het project de CO ₂ -uitstoot per eenheid aan.	4B	CO ₂ -reductie	1. De opdrachtnemer formuleert, op basis van het inzicht in de te verwachten meest materiële emissies uit scope 3 van het project, daaraan gekoppeld, een CO ₂ -reductiedoelstelling en heeft een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen. Doelstelling wordt uitgedrukt in een absoluut getal of percentage ten opzichte van een (of meerdere) relevante referentie(s) en binnen een vastgelegde termijn.
		2. De opdrachtnemer maakt een kwaliteitsmanagement plan voor de inventaris van het project.			2. De opdrachtnemer rapporteert periodiek (intern én extern) de voortgang ten opzichte van de doelstellingen voor het project.
4C	Communi- catie	1. De opdrachtnemer toont aan dat zij een reguliere (tenminste 2x per jaar) dialoog onderhoudt met belanghebbenden binnen o.a. overheid en NGO 's (minimaal 2) over haar CO ₂ -reductiedoelstelling en maatregelen in het project zal onderhouden*.	4D	CO ₂ -reductie initiatieven	1. De opdrachtnemer toont aan dat zij initiatiefnemer is van de toepassing in het project van vernieuwende maatregelen die CO ₂ -reductie beogen en tevens de sector faciliteren om CO ₂ -reductie te bereiken, door het verbinden van de bedrijfsnaam aan het initiatief in het project, door publicaties en door bevestiging van belanghebbenden.
		2. De opdrachtnemer toont aan dat de door overheid en/of NGO geformuleerde punten van zorg over het project zijn geïdentificeerd en geadresseerd*. *: 4C 1.& 2. gelden voor omvangrijke meerjarige projecten;			

7.5. Niveau 5

CO ₂ -AMBITIONENIVEAU 5					
	<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>		<i>Aspect</i>	<i>Subcriteria</i>
5A	CO ₂ -uitstoot	1. De opdrachtnemer toont aan actueel inzicht te hebben in de materiële scope 3 emissies van het project en de meest relevante partijen in de keten die daarbij betrokken zijn.	5B	CO ₂ -reductie	1. De opdrachtnemer heeft voor de materiële scope 3 emissies van het project, op basis van de analyses uit 5.A.2, een reductiestrategie en CO ₂ -reductiedoelstellingen geformuleerd. Er is een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen autonome acties. Doelstellingen zijn uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een (of meerdere) relevante referentie(s).
		2.1. De opdrachtnemer beschikt voor het project over een onderbouwde en actuele analyse van mogelijke autonome acties die opdrachtnemer kan doorvoeren om de materiële scope 3 emissies (upstream en downstream) van het project te beïnvloeden.			2. De opdrachtnemer verstrekt minimaal twee keer per jaar zijn emissie-inventaris scope 1, 2 & 3 gerelateerde CO ₂ -emissies (intern en extern) van het project, alsmede de voortgang in reductiedoelstellingen en genomen maatregelen.
		2.2. De opdrachtnemer toont aan inzicht te hebben in mogelijke strategieën om deze scope 3 emissies van het project (zowel upstream als downstream) te reduceren.			3. De opdrachtnemer slaagt erin de reductiedoelstellingen te realiseren.
		3. De opdrachtnemer dient te beschikken over actuele, specifieke emissiegegevens, afkomstig van directe (en potentiële) ketenpartners, die relevant zijn voor de uitvoering van de scope 3 strategie voor het project (zie 5.B.1).			
5C	Communicatie	1. De opdrachtnemer communiceert structureel extern over de manier waarop het project functioneert als open proeftuin voor innovaties of vernieuwende maatregelen en over de wijze waarop hij ketenpartners actief heeft betrokken.	5D	CO ₂ -reductie initiatieven	1. De opdrachtnemer gebruikt het project als open proeftuin om innovaties of vernieuwende maatregelen door te voeren en betreft daarbij actief ketenpartners. De opdrachtnemer zal een beschrijving voorleggen van beoogde CO ₂ -emissie reductie als gevolg van de maatregel binnen het project.

		<p>2. De opdrachtnemer communiceert structureel (minimaal 2x per jaar) intern én extern over de CO₂ footprint (scope 1, 2 & 3) en kwantitatieve reductiedoelstellingen van het project.</p> <p>De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en de reductiedoelstellingen van het project, een omschrijving van de gehanteerde referentie(s), mogelijkheden voor individuele bijdrage, informatie betreffende het huidige energiegebruik en trends binnen het project.</p>			<p>2. De innovaties of vernieuwende maatregelen worden professioneel becommentarieerd door een terzake als bekwaam erkend en onafhankelijk kennisinstituut.</p>
--	--	---	--	--	--

Bijlage A: Overgang naar aanleiding van publicatie Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0

1. Geldigheid CO₂-bewust Certificaat 2.2 en 3.0

Onder de overgangsregeling die in Handboek 3.0 is opgenomen geldt een overgangstermijn van 3 maanden (certificaat niveau 1, 2 en 3) of één jaar (niveau 4 en 5). Dit betekent dat een bedrijf tot 3 maanden, c.q. 1 jaar na publicatie van Handboek 3.0 zich nog kan laten certificeren (initiële-, jaarlijkse- en herbeoordelingen) op basis van Handboek 2.2. Na die termijn moeten alle ladderbeoordelingen voldoen aan de eisen in Handboek 3.0. Omdat het bedrijf jaarlijks wordt beoordeeld kunnen bedrijven dus tot september 2016 (niveau 1, 2 en 3) c.q. juni 2017 (niveau 4 en 5) beschikken over een certificaat op basis van Handboek versie 2.2.

Een certificaat voor een bepaald niveau op basis van Handboek versie 3.0 wordt geaccepteerd als bewijs dat wordt voldaan aan alle verplichtingen die voortvloeien uit de eisen bij de EMVI-criteria voor datzelfde niveau van Handboek versie 2.2, omdat de eisen in versie 3.0 nergens lager zijn dan in versie 2.2. Met een certificaat voor een bepaald niveau op basis van Handboek 3.0 kan een bedrijf dus ook het bewijs leveren voor lopende projecten op dat niveau waarvan de overeenkomst met betrekking tot het EMVI Criterium nog onder Handboek versie 2.2 werd gesloten.

Indien een bedrijf over een certificaat op basis van Handboek versie 2.2 beschikt en voor lopende projecten (reeds gesloten overeenkomsten) gebruik wil kunnen blijven maken van het certificaat op basis van Handboek versie 2.2, doch zich niet op hetzelfde niveau wil laten certificeren op basis van Handboek versie 3.0, is (tijdelijk) continuering van het certificaat onder Handboek versie 2.2 mogelijk; zie hieronder in paragraaf A.2.

Het EMVI Criterium 3.0 is in principe direct te gebruiken, maar toepassing ervan is mede afhankelijk van het gewenste ambitieniveau en de doorlooptijd van de aanbesteding. Opdrachtgevers dienen er rekening mee te houden dat gecertificeerde bedrijven niet direct beschikken over een certificaat (op niveau 4 of 5) op basis van Handboek 3.0. Eventueel kunnen bedrijven natuurlijk wel project-specifiek voldoen aan het EMVI Criterium voor de betreffende opdracht.

2. Regeling continuering geldigheid CO₂-bewust certificaat 2.2

Een certificaat onder een oudere versie van het Handboek CO₂-Prestatieladder (Versie 2.2) kan in uitzonderingssituaties worden gecontinueerd buiten de voorgeschreven overgangstermijnen in het Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0. Een bedrijf dat een certificaat op een oudere Versie wil handhaven doet hiertoe een verzoek bij de SKAO en de Certificerende Instelling (CI). De SKAO en de CI zullen dit kenbaar maken aan de Raad van Accreditatie, zodat hier passend toezicht op kan worden gehouden.

Uitzonderingssituaties kunnen ontstaan uit eventuele contractuele verplichtingen in een meerjarige aanbesteding met het EMVI Criterium CO₂-Prestatieladder, waarbij over een langere termijn een oudere Versie van een CO₂-bewust certificaat als bewijsmiddel kan worden getoond. Dit kan echter alleen als het bedrijf niet naar een hoger niveau gaat, en niet overstapt naar certificaat Versie 3.0. Een bedrijf kan namelijk niet gelijktijdig twee certificaten hebben. Continuering is wel mogelijk voor een combinatie die zich destijds heeft laten certificeren en zich als combinatie nu niet op een hoger niveau wil laten certificeren. Daarbij maakt niet uit of bedrijven in de combinatie ook afzonderlijk gecertificeerd zijn.

Bijlage B: Handboek CO₂-Prestatieladder

CO₂-PRESTATIELADDER®

Samen zorgen voor minder CO₂

Handboek CO₂-Prestatieladder 3.0

10 juni 2015

De CO₂-Prestatieladder is eigendom van de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (SKAO). De inhoud en uitgave van dit Handboek vallen onder verantwoordelijkheid van de SKAO.

Voor het downloaden van de actuele versie van dit Handboek en voor andere informatie zie www.skao.nl.

Copyright SKAO

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de SKAO.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	30
INLEIDING	31
LEESWIJZER	32
1. TOEPASSINGSGBIED	33
2. NORMATIEVE VERWIJZINGEN	36
3. BEGRIPPENLIJST	38
4. GRENZEN EN OMVANG VAN HET BEDRIJF	47
4.1 Vaststellen van de grens van het bedrijf	48
4.2 Vaststellen omvang van het bedrijf	53
5. EMISSIES EN CO ₂ -EMISSIEFACTOREN	54
5.1 CO ₂ -emissie-inventaris, scope-indeling en materialiteit	55
5.2 De CO ₂ -Prestatieladder en het gebruik van CO ₂ -emissiefactoren	57
5.2.1 Algemene regels rond het gebruik van CO ₂ -emissiefactoren	57
5.2.2 Het berekenen van de CO ₂ -uitstoot met de CO ₂ -emissiefactoren	59
5.2.2.1 Berekenen van CO ₂ -emissies als gevolg van gas en elektriciteitsgebruik	59
5.2.2.2 Berekenen van CO ₂ -emissies van personenvervoer en goederenvervoer	61
5.2.2.3 Berekenen van CO ₂ -emissies van koudemiddelen	62
5.2.3 Overgangstermijn voor nieuwe CO ₂ -emissiefactoren en herberekening	62
6. ALGEMENE EISEN EN AUDITCHECKLIJSTEN CO ₂ -PRESTATIELADDER	63
6.1 Algemene Eisen	64
6.1.1 Eisen aan processen voor continue verbetering	65
6.1.1.1 Interne audit	65
6.1.1.2 Directiebeoordeling	66
6.1.1.3 Ladderbeoordeling door de LadderCI	67
6.1.2 Eisen aan projecten	67
6.1.3 Eisen aan de Verplichte Internetpublicatie	68
6.1.4 Eisen aan de contributie aan de SKAO	69
6.2 Auditchecklijsten	69
6.2.1 Invalshoek A: Inzicht	70
6.2.2 Invalshoek B: Reductie	86
6.2.3 Invalshoek C: Transparantie	98
6.2.4 Invalshoek D: Participatie	106
7. CERTIFICEREN CONFORM DE CO ₂ -PRESTATIELADDER	116
7.1 Certificeren conform de CO ₂ -Prestatieladder	117
7.1.1 Competenties van Laddercertificerende Instellingen en haar auditoren	117
7.1.2 De Ladderbeoordeling	117
7.1.3 Het CO ₂ -bewust Certificaat	120
7.1.4 Certificaatovername door een andere LadderCI	122
7.1.5 Harmonisatie	122
7.1.6 Toelichting op bijwonen	122
7.2 Toelichting op de steekproef	123
7.3 Verifiëren conform de CO ₂ -Prestatieladder	124

Voorwoord

Inzicht, reductie, transparantie en participatie. Die vier woorden vormen de kern van de CO₂-Prestatieladder. Steeds meer bedrijven raken bekend met deze principes van het duurzaamheidsinstrument dat bedrijven stimuleert CO₂-uitstoot te reduceren. Zowel in de bedrijfsvoering als in de keten. Gecertificeerde bedrijven leveren bijzondere prestaties door de ladder te gebruiken als motor van innovatie en bij het reduceren van hun CO₂-uitstoot.

We kunnen wel stellen dat duurzaamheid de nieuwe norm voor hedendaags ondernemen is geworden. De CO₂-Prestatieladder is daarbij een belangrijke stimulans voor uw organisatie om duurzaamheid concreet te maken. De CO₂-Prestatieladder geeft u niet alleen inzicht in de eigen CO₂-uitstoot, het helpt u ook om de reductie van CO₂ efficiënt aan te pakken en aan uw relaties duidelijk te maken hoe dit gebeurt. Bovendien daagt de CO₂-Prestatieladder u uit om samen te werken en innovatie te stimuleren.

Bedrijven worden gestimuleerd om CO₂ te besparen doordat een hogere trede op de ladder (fictief) voordeel oplevert in het aanbestedingsproces van opdrachtgevers. In klare taal: groen en poen gaan hand in hand.

Maar ook een instrument als de CO₂-Prestatieladder staat niet stil. Vanwege de sterke groei van het gebruik van de ladder en om bedrijven nieuwe perspectieven te bieden, heeft de SKAO in samenwerking met brancheorganisaties, marktpartijen en overheden de CO₂-Prestatieladder doorontwikkeld. Groei in de breedte en in de diepte is daarbij leidend geweest. Het Handboek dat u nu onder ogen heeft is het resultaat van deze samenwerking. Zonder de inzet van vertegenwoordigers van deze partijen was deze versie nooit op deze manier tot stand gekomen. Namens het bestuur spreek ik hier dan ook onze dank uit aan alle betrokkenen.

Handboek 3.0 is robuuster en meer uniform, zodat hogere ambities en resultaten tot meer onderscheidend vermogen leiden. Dat zult u merken als u aan de slag gaat met de CO₂-Prestatieladder. U reduceert CO₂ en kosten, versterkt uw concurrentiepositie, toont innovatiekracht en positioneert uw organisatie als een duurzame onderneming. De markt beaamt dit; het aantal gecertificeerde bedrijven en het aantal opdrachtgevers dat de CO₂-Prestatieladder bij aanbestedingen inzet, blijft gestaag groeien.

Mede namens het bestuur van de SKAO wens ik u veel succes met het bereiken van uw reductiedoelen.

Patrick Buck
Voorzitter Bestuur Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen

Inleiding

De CO₂-Prestatieladder is een duurzaamheidsinstrument met als doel de CO₂-reductie in bedrijven substantieel te verhogen. Het gaat daarbij om reductie binnen de bedrijfsvoering én in de *keten*. Dit kunnen bedrijven bereiken door nieuwe vormen van samenwerking en innovatie in de gehele keten.

Het gaat bij de CO₂-Prestatieladder om energiebesparing, CO₂-reductie in de keten, en het gebruik van duurzame energie. De CO₂-Prestatieladder werkt niet met regelgeving voor productiemethoden of productvoorschriften, maar schept ruimte voor creativiteit en vernieuwing van bedrijfsvoering en product.

De CO₂-Prestatieladder is een *CO₂-managementsysteem*: het vereist *continue verbetering* van inzicht, verdere CO₂-reductiemaatregelen, communicatie en samenwerking in de bedrijfsvoering. In het uitvoeren van *projecten*, maar ook in de keten.

De CO₂-Prestatieladder kent vijf niveaus, opklimmend van 1 naar 5. Per niveau zijn eisen gedefinieerd die worden gesteld aan de CO₂-prestatie van het *bedrijf* en zijn projecten. Deze eisen komen voort uit vier invalshoeken: inzicht, reductie van de uitstoot, transparantie en participatie. De plaats van een bedrijf op de CO₂-Prestatieladder wordt bepaald door het hoogste niveau waarop het bedrijf aan alle eisen voldoet.

De CO₂-Prestatieladder helpt bedrijven met het structureren van interne bedrijfsprocessen rond energiebesparing en CO₂-reductie en het opzetten van een duurzaamheidsverslaggeving met een focus op CO₂. Daarnaast helpt de CO₂-Prestatieladder bedrijven bij kostenreductie en het herkennen van kansen in de bedrijfsvoering en in de keten. Tenslotte kan de CO₂-Prestatieladder voordeel opleveren in aanbestedingen van (publieke) opdrachtgevers.

Belonen van duurzaamheid bij aanbestedingen

De CO₂-Prestatieladder kan door overheidsorganisaties en bedrijven worden gebruikt bij aanbestedingen. Het uitgangspunt van de CO₂-Prestatieladder is dat inspanningen worden gehonoreerd. Een hogere score op de ladder kan worden beloond met een concreet voordeel in het aanbestedingsproces, in de vorm van een -fictieve- korting op de inschrijfprijs. In Handboek 3.0 is de informatie hierover niet langer opgenomen. Ook de bijbehorende EMVI-eisen staan niet langer in het Handboek. Alle informatie over aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder, alsmede de EMVI-eisen zijn te vinden op de website van de SKAO.

(Door) ontwikkeling

Bij de (door)ontwikkeling van de CO₂-Prestatieladder is gekozen voor twee belangrijke uitgangspunten:

- Maximale gerichtheid op eigen initiatief, praktische resultaten en innovatie;
- Minimale belasting en belemmering van de onderneming door regels en voorgeschreven maatregelen.

In de totstandkoming van Handboek 3.0 is er maximaal geluisterd naar suggesties van gebruikers en is er meer aangesloten bij internationale normen. De belangrijkste veranderingen zijn:

- Introductie van de 'Doelstelling per eis'.
- Nieuwe invulling van eis 5.A en de integratie van de *Branchegerichte Toelichting voor Ingenieursbureaus*.
- Uniformere beoordeling van reductiedoelstellingen door de introductie van *maatregellijsten*.
- De structuur is logischer en de teksten zijn scherper en eenduidiger geformuleerd.

In de [Wijzigingenlijst](#) die hoort bij deze norm staat een overzicht van alle wijzigingen die zijn doorgevoerd tussen het Handboek CO₂-Prestatieladder versie 2.2 van 4 april 2014 en versie 3.0 van 10 juni 2015.

Leeswijzer

De leeswijzer legt kort uit hoe het Handboek is opgebouwd en waar u welke informatie kunt vinden. Handboek 3.0 volgt voor een deel (Hoofdstuk 1 t/m 3) de indeling van internationale normen. Hoofdstuk 1 van dit Handboek beschrijft het toepassingsgebied of de scope van de CO₂-Prestatieladder. Hierin wordt ook de status van het Handboek en de overgangsregeling omschreven. Hoofdstuk 2 noemt alle normen waarnaar in het Handboek wordt verwezen. Hoofdstuk 3 is de begrippenlijst.

De overige hoofdstukken volgen de stappen van het certificeringstraject (zie Figuur 1). De eerste en tweede stap staan in Hoofdstuk 4 beschreven. In de eerste stap van het certificeringstraject van de CO₂-Prestatieladder, bepaalt de organisatie welke onderdelen of entiteiten van de organisatie in de ladderbeoordeling moeten worden meegenomen, oftewel het bepaalt de *organizational boundary*.

Tijdens de tweede stap onderzoekt het *bedrijf* of het hele *certificeringsschema* van toepassing is, of dat het bedrijf (afhankelijke van de *bedrijfs grootte*) bepaalde vrijstellingen van eisen krijgt. De vrijstellingen en de methoden waarmee de grens en omvang van het bedrijf worden bepaald, staan in Hoofdstuk 4.

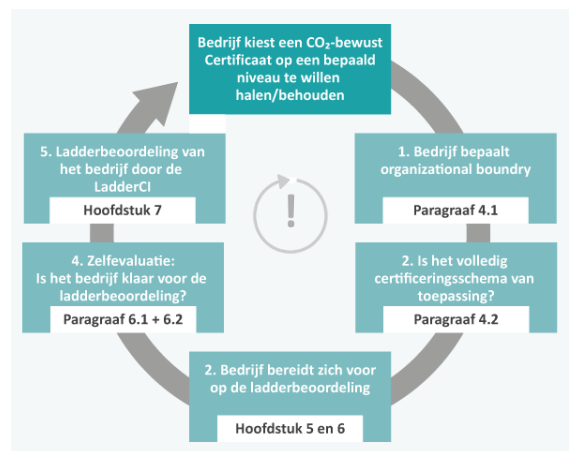
Tijdens de derde stap van het certificeringstraject bereidt het bedrijf zich voor op de *audit (ladderbeoordeling)*. Dit houdt in dat het bedrijf een *portfolio* samenstelt waarmee het aantoont dat het voldoet aan de algemene eisen en de eisen uit de *auditchecklijsten* van de CO₂-Prestatieladder (Hoofdstuk 6). Vanaf niveau 3 dient een bedrijf een emissie-inventaris op te stellen. In Hoofdstuk 5 staat informatie over deze emissie-inventaris en de bijbehorende CO₂-emissiefactoren.

Tijdens de vierde stap van het certificeringstraject evalueert het bedrijf zelf, voor de *LadderCI* langskomt, of het klaar is voor de ladderbeoordeling. In §6.1 staat beschreven hoe het bedrijf deze controle kan uitvoeren.

De laatste stap van het certificeringstraject is de ladderbeoordeling. Een LadderCI beoordeelt het bedrijf door middel van een audit (stap 5). Na een succesvolle ladderbeoordeling zal de LadderCI een *CO₂-bewust Certificaat* afgeven. In Hoofdstuk 7 staat alle informatie over het certificeren conform de CO₂-Prestatieladder.

Handboek 3.0 maakt gebruik van

- Digitale verwijzingen.
Begrippen uit de begrippenlijst (Hoofdstuk 3) staan cursief in de tekst voor de herkenbaarheid. Via een digitale verwijzing in de tekst komt u rechtstreeks bij de betekenis van het betreffende begrip in de begrippenlijst. Ook de Inhoudsopgave werkt met digitale verwijzingen.
- Symbool voor *continue verbetering*.
De CO₂-Prestatieladder is een *CO₂-managementsysteem*. Daarin staat de ‘plan-do-check-act’ cyclus centraal. Evidente passages in het certificeringsschema waar continue verbetering van belang is, zijn te herkennen aan het symbool:
- Aanduiding vrijstelling in auditchecklijst (K/M/G).
Voor *kleine* en *middelgrote* bedrijven gelden bepaalde eisen niet. In de auditchecklijst staat in de tweede kolom aangegeven op welke groottecategorie bedrijven de eis van toepassing is. In de toelichting op de eisen (§6.2) staat een uitzondering voor kleine bedrijven aangegeven met: ‘*’
- Voorbeelden in het Handboek zijn informatief en zijn duidelijk gemarkeerd met ‘Voorbeeld:’

Figuur 1. Certificeringstraject CO₂-Prestatieladder

Toepassingsgebied

1

1. Toepassingsgebied

Scope

Het Handboek CO₂-Prestatieladder is het formele document dat het kader vormt voor de CO₂-Prestatieladder. In deze norm staan alle eisen voor het behalen, implementeren, behouden en verbeteren van een *CO₂-managementsysteem* waaraan een gecertificeerd *bedrijf* conform de CO₂-Prestatieladder moet voldoen. Daarnaast bevat het Handboek principes en eisen voor de competentie, consistentie en onpartijdigheid van de *audit* en certificering van de CO₂-Prestatieladder en voor alle partijen die bij deze beoordeling betrokken zijn.

Status

Het Handboek CO₂-Prestatieladder is **normatief** en bevat, met uitzondering van de gegeven voorbeelden geen informatieve delen. Harmonisatiebesluiten zoals besproken in §7.1.5 worden op de website van de SKAO gepubliceerd. Deze zijn normatief en van kracht na publicatie op de website.

Wel informatief is de praktische Handleiding met Werkinstructies. De SKAO heeft deze op haar website gepubliceerd. Met die Handleiding krijgt een bedrijf op een overzichtelijke, toegankelijke manier inzicht op de wijze waarop het bedrijf een *CO₂-bewust Certificaat* kan behalen en behouden. De Wijzigingenlijst die hoort bij Handboek 3.0 is ook informatief.

Overgangsregeling 2.2-3.0

Het Handboek CO₂-Prestatieladder versie 3.0 is gepubliceerd op 10 juni 2015.

Bedrijven kunnen zich, in overleg met de *LadderCI*, vanaf deze datum laten certificeren op basis van de CO₂-Prestatieladder versie 3.0.

Voor bedrijven op niveau 1, 2 of 3, geldt vanaf 10 juni 2015 een overgangperiode van 3 maanden. Vanaf 1 oktober 2015 vinden alle ladderbeoordelingen (*initiële, jaarlijkse* en *herbeoordeling*) tot en met niveau 3 plaats op basis van versie 3.0.

Voor bedrijven op niveau 4 en 5 geldt een langere overgangperiode, omdat de implementatie van wijzigingen van Handboek 2.2 naar 3.0 meer tijd vraagt. Voor bedrijven op niveau 4 of 5 geldt vanaf 10 juni 2015 een overgangperiode van 1 jaar (12 maanden).

Vanaf 10 juni 2016 vinden alle ladderbeoordelingen (*initiële, jaarlijkse* en *herbeoordeling*) op niveau 4 en 5 plaats op basis van versie 3.0.

Branchegerichte Toelichting voor Ingenieursbureaus

De denklijn van de Branchegerichte Toelichting (**BGT**) voor Ingenieursbureaus (versie 1.1, 20 december 2013) is overgenomen in Handboek CO₂-Prestatieladder versie 3.0. Bij de betreffende eisen (eis 4.A en 5.A) is de BGT geïntegreerd in versie 3.0. De BGT voor Ingenieursbureaus is daardoor als aparte toelichting komen te vervallen¹. Deze BGT was geldig voor alle bedrijven die actief zijn binnen de *sector* met SBI-code 71.1 (Architecten, ingenieurs en technisch ontwerp en advies). Bedrijven die binnen deze sector actief zijn en tot 10 juni 2016 een CO₂-bewust Certificaat conform CO₂-Prestatieladder versie 2.2 halen, dienen zich tot deze datum te laten beoordelen conform de BGT voor ingenieursbureaus (versie 1.1). Vanaf 10 juni 2016 vinden alle ladderbeoordelingen plaats op basis van Handboek 3.0.

Scope van Acceptatie

De norm CO₂-Prestatieladder is ontwikkeld door een binnen de SKAO functionerend Centraal College van Deskundigen (CCvD). De SKAO voldoet als schemabeheerder aan de eisen zoals ze gesteld zijn door de Raad voor Accreditatie (RvA). De RvA acceptatie voor dit schema is bekend als S571.

¹ In Handboek 3.0 zijn de eisen voor 4.A en 5.A voor alle bedrijven weer hetzelfde. De manier waarop invulling wordt gegeven aan de eisen, kan echter per type bedrijf verschillen (zie §6.2 eis 4.A en 5.A).

Doelgroepen van dit Handboek

De SKAO maakt onderscheid tussen de volgende doelgroepen van het Handboek:

- Auditoren van LadderCI's gebruiken het Handboek om bedrijven te beoordelen voor de CO₂-Prestatieladder.
- MVO- en/of KAM managers van bedrijven gebruiken het Handboek voor het implementeren van de CO₂-Prestatieladder in hun bedrijf.
- Adviseurs gebruiken het Handboek om bedrijven te adviseren die zich willen laten certificeren voor de CO₂-Prestatieladder.

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen (SKAO)

De SKAO is schema-eigenaar en schemabeheerder van de CO₂-Prestatieladder. De SKAO is verantwoordelijk voor het gebruik, de doorontwikkeling, het beheer van het *certificeringsschema* en de verbreding naar andere opdrachtgevers en nieuwe sectoren. De SKAO heeft een Bestuur, een Adviesraad, een Centraal College van Deskundigen, een Technische Commissie en een secretariaat. Initiatiefnemer van de CO₂-Prestatieladder is ProRail. Op 16 maart 2011 heeft ProRail de CO₂-Prestatieladder verzelfstandigd en in eigendom gegeven aan de onafhankelijke SKAO.

Op de website van de SKAO zijn naast het Handboek, onder meer de volgende documenten te downloaden: de Wijzigingenlijst, de Handleiding en Werkinstructies, ketenanalyses, initiatieven en het rekenvoorbeeld voor de *zelfevaluatie*. Daarnaast is er op de website van de SKAO informatie te vinden zoals afgegeven en beëindigde certificaten, de geschiedenis van de ladder en de samenstelling van bovenstaande (stichtings)-organen van de SKAO.

Publicatie van het Handboek CO₂-Prestatieladder

Het Handboek wordt gepubliceerd op de website van de SKAO: www.skao.nl. De SKAO streeft er naar de frequentie van actualiseren te beperken tot eenmaal per jaar, tenzij eerdere actualisering dringend noodzakelijk is. Op elke werkdag tussen 9.00 en 18.00 uur kan een nieuwe, geactualiseerde versie van het Handboek worden gepubliceerd. De SKAO zal betrokkenen informeren met nieuwsberichten op haar site en via social media. Het is echter de verantwoordelijkheid van alle partijen zelf om op de hoogte te blijven van de laatste gepubliceerde versie.

Klachten en beroepen

De SKAO beschikt over een klachten- en beroepen procedure. Deze is verkrijgbaar bij het secretariaat van de SKAO en is beschikbaar op de [website](#).

Normatieve verwijzingen

2

2. Normatieve verwijzingen

Het Handboek CO₂-Prestatieladder versie 3.0 verwijst naar een aantal normen en standaarden. De volgende onderstaande documenten zijn van toepassing voor het gebruik van dit document. Bij gedateerde verwijzingen is alleen de aangehaalde versie van toepassing. Bij ongedateerde verwijzingen is de laatste versie van het document (met inbegrip van wijzigingsbladen) waarnaar is verwezen van toepassing.

GHG Protocol

Het 'Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol) Initiative' werd in 1998 gelanceerd door de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) en de World Resources Institute (WRI) met de dubbele doelstelling om een internationale standaard te ontwikkelen voor de verantwoording en de verslaggeving in verband met de uitstoot van broeikasgassen door bedrijven en om deze standaard zo breed mogelijk te verspreiden. Zie www.ghgprotocol.org.

Het GHG Protocol bestaat uit meerdere modules. Handboek 3.0 verwijst naar drie modules:

- A Corporate Accounting and Reporting Standard: 2004.
- Corporate Value Chain (scope 3) Accounting and Reporting Standard: 2011.
(in Handboek 3.0 wordt naar deze norm als 'GHG Protocol Scope 3 Standard' verwezen)
- Product Life Cycle Accounting and Reporting Standard: 2011.

Green Gold Label (GGLS8):2012

Greenhouse Gasses and Energy Balance Calculation Standard

NEN-EN-ISO 14064-1:2012

Omschrijving: Broeikasgassen - Deel 1: *Specificatie met richtlijnen voor kwantificering en verslaglegging van broeikasgasemissies en -verwijdering op bedrijfsniveau*

NEN-EN-ISO 14064-3:2012

Omschrijving: Broeikasgassen - Deel 3: *Specificatie met richtlijnen voor de validatie en verificatie van verklaringen inzake broeikasgassen*

NEN-EN-ISO 14065:2013

Omschrijving: Broeikasgassen - *Eisen aan instellingen die broeikasgasvalidaties of verificaties uitvoeren ten behoeve van gebruik bij accreditatie of andere vormen van erkenning*

NEN-EN-ISO/IEC 17021:2011

Omschrijving: *Conformiteitsbeoordeling - Eisen voor instellingen die audits en certificatie van managementsystemen uitvoeren*

NEN-EN-ISO 50001:2011

Omschrijving: *Energiemanagementsystemen - Eisen met gebruiksrichtlijnen*

NPR-CEN-ISO/TS 14067:2014

Omschrijving: Broeikasgassen - *Carbon footprint van producten - Eisen en richtlijnen voor de kwantificering en communicatie*

NTA 8080:2009

Nederlandse technische afspraak NTA 8080

Omschrijving: *Duurzaamheidscriteria voor biomassa ten behoeve van energiedoelinden*

Begrippenlijst

3

3. Begrippenlijst

In onderstaande lijst vindt u alle begrippen gedefinieerd, zoals die in dit Handboek worden gehanteerd.

A Aanbieder

Een aanbieder is een ondernemer die werken, diensten en of leveringen aanbiedt. Het bedrijf koopt (verwerft) werken, diensten en of leveringen van aanbieders. De inkoopomzet van het bedrijf is het bedrag (factuurwaarde) van alle inkopen exclusief BTW. Inkopen op het gebied van de financiële en juridische dienstverlening sluiten we hierbij uit. Een aanbieder valt per definitie buiten de organizational boundary van het bedrijf.

- **A-aanbieder**
Een A-aanbieder is een aanbieder die behoort tot de grootste aanbieders van het bedrijf die samen verantwoordelijk zijn voor tenminste 80% van de inkoopomzet.
- **C-aanbieder**
Een C-aanbieder (concernaanbieder) is een aanbieder die een zeggenschapsrelatie heeft (financiële en of operationele controle) binnen hetzelfde concern als de ontvanger van de aanbidding. Of anders gezegd aanbieder en ontvanger zijn beide geheel of gedeeltelijk lid (in termen van zeggenschap, control, eigendom etc.) van het zelfde concern.
- **A&C-aanbieder**
Een A&C-aanbieder is zowel A-aanbieder als ook C-aanbieder.

Actief deelnemen

Deelname aan de activiteiten van een *initiatief* waarbij de deelname gericht is op het zowel ophalen van kennis en ervaring die relevant is voor het bedrijf zelf, als het brengen van informatie, kennis en ervaring die relevant is voor andere bedrijven die aan het initiatief deelnemen.

Actueel

Actueel betekent niet ouder dan 1 jaar tenzij uit de tekst duidelijk anders blijkt.

Afwijking

Het niet voldoen aan een eis.

Audit

Systematisch, onafhankelijk en gedocumenteerd proces voor het verkrijgen van een beeld van de CO₂-prestaties van een bedrijf en het objectief beoordelen daarvan om vast te stellen in welke mate aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder is voldaan.

Auditchecklijst

De auditchecklijsten (§6.2) van de CO₂-Prestatieladder bevatten:

- per Invalshoek (A t/m D), een tabel met eisen waaraan moet worden voldaan, onderscheiden naar de grootte van het bedrijf;
- de doelstelling per eis;
- de scorerichtlijn;
- de toelichting op de eisen;
- de minimum criteria voor de *ladderbeoordeling*;
- de richtlijnen voor de werkwijze van de *LadderCI* bij de ladderbeoordeling.

B Bedrijf

Het bedrijf zoals wordt vastgesteld door de organizational boundary conform Hoofdstuk 4. In de ISO 14064 serie wordt in het Engels gesproken over organization, organizational boundaries en operational boundaries. We gebruiken hier het begrip bedrijf en organisatie als synoniemen.

Bedrijfsgrootte (klein/middelgroot/groot bedrijf)

De CO₂-Prestatieladder maakt op basis van de CO₂-uitstoot, onderscheid tussen kleine, middelgrote en grote bedrijven (K/M/G). Om tot de groottecategorie 'klein' of 'middelgroot' te behoren, dient een bedrijf onder de definitie 'Werken/leveringen' aan beide voorwaarden te voldoen (zie Tabel 4.1). Het betreft in alle gevallen de CO₂-uitstoot in scope 1 & 2 emissies binnen de organizational boundary van het bedrijf (zoals bepaald in §4.1).

Brancheorganisatie

Een bundeling van meerdere bedrijven uit één branche of sector aangesloten bij een werkgeverskoepel, verzameld in een vereniging of andere juridische entiteit.

C Categorie A, B en C maatregelen

Voor elke maatregel op de *maatregellijst* zijn verschillende niveaus van implementatie gedefinieerd.

- **Categorie A**
Categorie A betreft een 'standaard' niveau van implementatie, meer dan 50% van de bedrijven, voor wie de activiteit waaronder deze maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel op dit niveau geïmplementeerd.
- **Categorie B**
Categorie B betreft een 'vooruitstrevend' niveau van implementatie, 20% tot 50% van de bedrijven voor wie de activiteit waaronder deze maatregel valt relevant is, heeft deze maatregel op dit niveau geïmplementeerd.
- **Categorie C**
Categorie C betreft een 'ambitieuw' niveau van implementatie, slechts enkele (maximaal 20%) bedrijven hebben deze maatregel op dit niveau geïmplementeerd.

Certificeringsschema

De CO₂-Prestatieladder is het certificeringsschema dat de 'spelregels' bevat voor het certificeren van het CO₂-managementsysteem de CO₂-Prestatieladder. Alle bij de SKAO aangesloten *LadderCI's* hanteren het certificeringsschema bij het uitvoeren van ladderbeoordelingen. Het certificeringsschema bevat:

- methoden om de grens en grootte van het bedrijf te bepalen (Hoofdstuk 4);
- methode en CO₂-emissiefactoren om de *emissie-inventaris* te bepalen (Hoofdstuk 5);
- algemene eisen van de CO₂-Prestatieladder (§6.1);
- *auditchecklijsten* (Invalshoeken A, B, C en D) (§6.2);
- regels over certificeren en verifiëren conform de CO₂-Prestatieladder (Hoofdstuk 7).

CO₂-bewust Certificaat

Door een daartoe erkende LadderCI afgegeven document waaruit het gerechtvaardigd vertrouwen blijkt dat het managementsysteem voor het CO₂-bewust handelen van een bedrijf voldoet aan de eisen voor het op het certificaat vermelde niveau van de CO₂-Prestatieladder.

CO₂-emissie

De totale massa van CO₂ uitgestoten naar de atmosfeer over een specifieke periode.

CO₂-emissie-inventaris

Een overzicht van alle CO₂-bronnen en CO₂-emissies van een bedrijf in het kader van de CO₂-Prestatieladder. Zie voor meer informatie §5.1.

CO₂-emissie reductieprogramma

Een CO₂-emissie reductieprogramma is een planmatige aanpak om concreet omschreven maatregelen tot uitvoering te (laten) brengen, en die aanhoudt zolang dat nodig is voor de realisatie van een vooraf bepaalde substantiële reductiedoelstelling voor een bepaalde groep bedrijven, of voor een categorie projecten, materialen of processen.

CO₂-footprint of Carbon footprint

CO₂-footprint staat synoniem voor CO₂-voetafdruk of carbon footprint: een maat, uitgedrukt in ton CO₂, voor de uitstoot van CO₂ als gevolg van het gebruik van fossiele brandstoffen in het verkeer, luchtvaart, transport, productie van elektriciteit, verwarming et cetera, die in ieder geval separaat alle scope 1 en 2 emissies omvat.

Continue verbetering

Continue, zich herhalende processen binnen het bedrijf, die gericht zijn op de verbetering van zowel de CO₂-prestatie als op de verbetering van het managementsysteem. Dit wordt ook wel beschreven als 'Plan-Do-Check-Act' (PDCA) of 'Deming cirkel'.

Correctie

Wegnemen/herstellen van een afwijking.

Corrigerende maatregel

Maatregel om de oorzaak van een afwijking weg te nemen en om herhaling te voorkomen.

D Directe emissies

Directe emissies, of *scope 1 emissies*, zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie, zoals emissies door eigen gasgebruik (in bijv. gas boilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en emissies door het eigen wagenpark. Zie ook Figuur 5.1, het scopediagram.

Directe ketenpartners

Partijen in de keten waar het bedrijf een contractuele relatie mee heeft zoals toeleveranciers, afnemers, klanten en opdrachtgevers.

Directiebeoordeling

Beoordeling van een managementsysteem door de directie van het bedrijf om de blijvende geschiktheid, implementatie, adequaatheid, effectiviteit en doeltreffendheid van het systeem te garanderen. Deze beoordeling dient tenminste eenmaal per jaar plaats te vinden.

Downstream emissies

Indirecte CO₂-emissies van verkochte producten en diensten, hieronder vallen ook producten en diensten die worden gedistribueerd, maar niet verkocht (dus zonder betaling). Zie ook §5.1. en het Scopediagram (Figuur 5.1).

E Energiebeoordeling

De energiebeoordeling omvat het proces van identificatie en evaluatie van het energie gebruik binnen de organisatie. De energiebeoordeling is opgebouwd uit een analyse op hoofdlijnen van het energieverbruik (voor de organisatie als geheel naar verschillende energiebronnen) en energiegebruik en analyse van in meer detail voor het identificeren van de faciliteiten, apparaten of processen die een significante invloed of het energiegebruik hebben. Om gerichte maatregelen te kunnen nemen voor het verminderen van het energieverbruik en de daaraan verbonden kosten is het nodig een inzicht te verkrijgen in het bestaande energieverbruik, in de verdeling ervan over de verschillende bedrijfsdoeleinden, de oorzaken van energieverlies, etc.

De energiebeoordeling gaat primair om het actuele verbruik. Zie ook ISO 50001 §4.4.3.

G Globale maat

Indicator voor de CO₂-efficiency van het gehele bedrijf, bijv. op basis van CO₂ per omzet of CO₂ per FTE.

Groottecategorie
Zie *bedrijfs grootte*.

H Herbeoordeling

Een herbeoordeling is de ladderbeoordeling, die door een LadderCI bij een bedrijf wordt uitgevoerd, elke 3 jaar na de initiële ladderbeoordeling, waarbij het niveau van certificering onveranderd is gebleven en op grond waarvan een CO₂-bewust Certificaat op hetzelfde niveau wordt toegekend.

I Implementatie

Implementatie is het in gang zetten van een activiteit zoals de realisatie van doelstellingen (reductiedoelstellingen, of de doelstellingen van een managementsysteem), door de verantwoordelijke medewerkers.

Indirecte emissies

Indirecte emissies zijn een gevolg van de activiteiten van het bedrijf, maar komen voort uit bronnen die geen eigendom van het bedrijf zijn en die ook niet beheerd worden door het bedrijf. Indirecte emissies kunnen zowel *scope 2* als *scope 3* betreffen.

Initiatief

Een initiatief kan zijn een *ontwikkelingsproject* of een *keteninitiatief*.

Initiële ladderbeoordeling

Een initiële ladderbeoordeling is de ladderbeoordeling door een LadderCI die bij een bedrijf wordt uitgevoerd en op grond waarvan een *CO₂-bewust Certificaat* op een nieuw niveau wordt toegekend. Dit kan het instapniveau zijn (bijv. niveau 3), maar ook een stijging naar een hoger niveau (bijv. van niveau 3 naar niveau 4 of 5).

Interne audit

Audits die door of namens de organisatie zelf uitgevoerd worden voor directiebeoordeling en andere interne doeleinden (bijvoorbeeld om de doeltreffendheid van het managementsysteem te bevestigen of informatie te verkrijgen om het managementsysteem te kunnen verbeteren).

J Jaarlijkse ladderbeoordeling

Een jaarlijkse ladderbeoordeling is de ladderbeoordeling, die door een LadderCI bij een bedrijf wordt uitgevoerd, 1 of 2 jaar na de initiële ladderbeoordeling of idem na de herbeoordeling, en waarbij het niveau van certificering onveranderd is gebleven, en op grond waarvan de LadderCI verklaart dat dit niveau nog steeds van toepassing is.

K Kennisinstituut

Organisatie die onafhankelijk en professioneel is en over relevante kennis met betrekking tot levenscyclus analyses en CO₂-uitstoot beschikt. Dit kan bijvoorbeeld een universiteit of adviesbureau zijn.

Keten

Een keten is gedefinieerd als een bepaalde lijn van aanvoerende en afnemende bedrijven.

Ketenanalyse

Analyse van CO₂-emissies in een van de ketens waarin het bedrijf actief is.

Keteninitiatief

Een keteninitiatief is een planmatige aanpak (onderdeel van eis 4.B.2) om op basis van een ketenanalyse (eis 4.A.1), samen met partners in de betreffende keten, een vooraf gestelde reductiedoelstelling (eis 4.B.1) in die keten te realiseren.☒

Ketenpartners

Partijen zowel upstream als downstream in de keten(s) van het bedrijf waar het bedrijf mee samenwerkt. Dit kunnen bijvoorbeeld klanten, distributeurs, leveranciers of opdrachtgevers zijn.

L Ladderbeoordeling

De ladderbeoordeling is de *audit* (conformiteitsbeoordelende activiteit) van een LadderCI op basis van de norm CO₂-Prestatieladder. De CO₂-Prestatieladder maakt onderscheid tussen een initiële-, jaarlijkse- en herbeoordeling.

LadderCI

Een Laddercertificerende Instelling (LadderCI) is een conformiteitsbeoordelende instelling die door de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen is bevoegd om een certificering of audit (ook ladderbeoordeling genoemd) uit te voeren indien deze CI door de Raad voor Accreditatie (RvA) -of door een andere accreditatie organisatie waarmee de Raad voor Accreditatie een Multi Lateral Agreement MLA (EA/IAF) heeft afgesloten- is geaccrediteerd voor de activiteit "managementsysteemcertificatie van het CO₂-bewustzijnssysteem volgens de CO₂-Prestatieladder".

M Maatregellijst

De maatregellijst is een niet uitputtende lijst met CO₂-reductiemaatregelen, onderverdeeld naar veelvoorkomende activiteiten van bedrijven die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder.

Managementsysteem

Een samenhangend geheel van afspraken en werkwijzen en een organisatiestructuur voor een planmatige en systematische beheersing en verbetering van bedrijfsprocessen om de gestelde doelen te realiseren.

Materialiteit (energiestromen van CO₂-emissies (scope 1 en 2))

Materieel zijn die emissies van een bedrijf die een dermate omvang hebben dat ze van invloed zijn op afwegingen en inschattingen (inclusief reductiedoelstellingen) van beslissers en belanghebbenden van en rond het bedrijf. Door met name voor de materiële emissies te zorgen voor betrouwbare inzichten draagt het bedrijf er aan bij dat belanghebbenden de juiste beslissingen nemen.

MEE

Meerjarenafspraak energie-efficiency voor Emission Trading Scheme (ETS)-ondernemingen.

MJA

Meerjarenafspraak energie-efficiency 2001–2020.

N NGO

Een niet-gouvernementele organisatie (of NGO, ook wel non-gouvernementele organisatie) is een organisatie die onafhankelijk is van de overheid en die zich op een of andere manier richt op een verondersteld maatschappelijk belang. Over het algemeen gaat het om organisaties die werken aan het bevorderen van milieubescherming, gezondheid, ontwikkelingswerk of het bevorderen van de mensenrechten.

O Ontwikkelingsproject

Een ontwikkelingsproject is een projectmatige activiteit op het gebied van initiatieven, innovatie, reductie

- om nieuwe technieken beschikbaar te krijgen, of
- om belemmeringen weg te nemen voor de uitvoering van bestaande mogelijkheden.

Specifieker gesteld in eis 4.D.1: “ontwikkelingsprojecten die de sector bij de uitvoering van projecten faciliteren in CO₂-reductie...”.

P Partijen in de keten

Alle partijen die een rol spelen in de keten(s) waar het bedrijf in actief is.

Passief deelnemen

Deelname aan de activiteiten van een initiatief, waarbij de deelname primair gericht is op het ophalen van kennis en ervaring die relevant is voor het bedrijf.

Portfolio

Verzameling van auditbewijsmateriaal dat een bedrijf in het kader van een ladderbeoordeling aan de LadderCI overlegt. Auditbewijsmateriaal zijn registraties, beweringen op basis van feiten of andere informatie welke relevant zijn voor de auditcriteria en verifieerbaar. Auditbewijsmateriaal kan kwalitatief of kwantitatief zijn.

Product Markt Combinatie (PMC)

Combinaties van producten (of diensten) en markten die relevant zijn voor de omzet van het bedrijf

Projecten

Een project kan zijn een bouwproject op een bouwplaats, een onderhoudscontract, een advies- en ontwerpcontract, of een levering van goederen en diensten.

- De projecten: alle projecten van een bedrijf afzonderlijk.
- Projecten: een onbepaald aantal willekeurige projecten van een bedrijf.
- De projectenportefeuille: alle projecten van een bedrijf samen.

Stadia van projecten

- Opgestart project: een project dat minder dan een half jaar geleden is gegund.
- Lopend project: een project dat meer dan een half jaar geleden is gegund, maar nog niet afgerond is.
- Afgerond project: een project dat is opgeleverd.

Projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Dit zijn de projecten van een bedrijf met CO₂-bewust Certificaat die bij een aanbesteding aan het bedrijf zijn gegund, en

- waarop het bedrijf heeft ingeschreven onder bijvoeging van het CO₂-bewust Certificaat van het bedrijf, of
- waarop het bedrijf heeft ingeschreven inclusief een aangeboden CO₂-ambitieniveau.

R Regelmatige opvolging

Regelmatige opvolging is een mogelijk kenmerk van *voortzetting of voortgang* van een activiteit. Van een regelmatige jaarlijkse opvolging is sprake als de bedoelde activiteit elk jaar gereed komt op dezelfde datum en maand als de overeenkomende initiële activiteit.

Van een regelmatige halfjaarlijkse opvolging is sprake als bij jaarlijkse opvolging de activiteit bovendien ook jaarlijks gereed komt op dezelfde datum 6 maanden daarvóór.

Dit zijn referentiedata die vastliggen; ten opzichte daarvan mag elke activiteit afzonderlijk bekeken maximaal 1 maand eerder of later gereedkomen.

Relevante emissies (scope 3)

Relevant zijn die emissies van een bedrijf die een dermate omvang hebben dat ze van invloed zijn op afwegingen en inschattingen (inclusief reductiedoelstellingen) van beslissers en belanghebbenden van en rond het bedrijf. Door met name voor de relevante emissies te zorgen voor betrouwbare inzichten draagt het bedrijf er aan bij dat belanghebbenden de juiste beslissingen nemen. Relevante emissies voor scope 3 worden bepaald door de volgende criteria: emissies die significant zijn in omvang ten opzichte van de (verwachte) totale omvang van *scope 3* emissies; emissies waarover het bedrijf invloed kan uitoefenen in de keten, emissies van activiteiten die een risico kunnen vormen voor het bedrijf, emissies van activiteiten die kritisch kunnen zijn voor belangrijke stakeholders, emissies van activiteiten die geoutsourced zijn maar eerder binnen de boundary van het bedrijf werden uitgevoerd. Als ook emissies die door de sector als relevant zijn geïdentificeerd (zie Hoofdstuk 5 voor meer informatie).

S Scope 1 emissies of directe emissies

Scope 1 emissies, of *directe*, zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie, zoals emissies door eigen gasgebruik (in bijv. gas boilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en emissies door het eigen wagenpark. Zie ook Figuur 5.1, het scopediagram.

Scope 2 emissies of indirecte emissies

Scope 2 of *indirecte emissies*, zijn emissies die ontstaan door de opwekking van elektriciteit, warmte en koeling en stoom in installaties die niet tot de eigen onderneming behoren, doch die door de organisatie worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld de emissies die vrijkomen bij het opwekken van elektriciteit in centrales. Let op: de CO₂-Prestatieladder rekent 'Business Travel'/'Personenvervoer onder werktijd' (Business Travel= 'Business air Travel', 'Personal Cars for business travel' en 'Business travel via public transport') ook tot scope 2.

Scope 3 emissies of overige indirecte emissies

Scope 3 emissies of overige *indirecte emissies*, zijn emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van het bedrijf (de organisatie) maar die voortkomen uit bronnen die geen eigendom van het bedrijf zijn noch beheerd worden door het bedrijf. Voorbeelden zijn emissies die voortkomen uit de productie van ingekochte materialen (*upstream*) en het gebruik van het door het bedrijf aangeboden/verkochte werk, project, dienst of levering (*downstream*) De CO₂-Prestatieladder rekent 'Business Travel'/'Personenvervoer onder werktijd' (Business Travel= 'Business air Travel', 'Personal Cars for business travel' en 'Business travel via public transport') ook tot scope 2.

Scope 3 strategie

De leidende principes (met een generiek karakter) die het bedrijf hanteert bij de uitvoering van de reductiemaatregelen in scope 3, om te bereiken dat deze op efficiënte en samenhangende wijze bijdragen aan de realisering van de bedrijfsstrategie.

Sector (branche)

Een sector (branche) is een benaming voor alle bedrijven samen die actief zijn in een bepaalde categorie producten of diensten. Hierbij wordt om uniformiteit te krijgen in de definitie van het begrip sector, de actuele Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gehanteerd.

Sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma

Een sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma is een reductieprogramma dat streeft naar maatregelen door een hele sector, met een reductiedoelstelling voor een hele sector e.d.

Stadia van projecten

Zie *projecten*.

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (SKAO)

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen is sinds 16 maart 2011 schema-eigenaar en schemabeheerder van de CO₂-Prestatieladder.

Structureel

Structureel is een activiteit met o.a. regelmatige opvolging.

U Upstream emissies

Indirecte CO₂-emissies van aangeschafte of verworven producten en diensten. Zie Figuur 5.1, het scopediagram.

V Verificatie

Bij een verificatie wordt de emissie-inventaris (opgesteld conform ISO 14064-1 §7.3.1 a t/m q) geverifieerd conform ISO 14064-3 door een bevoegde verificateur (zie §7.3 van dit Handboek). De emissie-inventaris dient alle bedrijfsonderdelen en activiteiten te dekken die vallen binnen de boundary zoals vermeld op het CO₂-bewust Certificaat.

In geval van een verificatie worden de getoonde bewijzen door een bevoegde organisatie (zie §7.3) beoordeeld op de volgende principes van ISO 14064-1, Hoofdstuk 3: relevance, completeness, consistency, accuracy en transparency.

Voor eis 3.A.2 is formeel sprake van verificatie van de emissie-inventaris conform ISO 14064-3 en moeten deze principes toegepast worden. Bij een positieve verificatie wordt een verificatieverklaring conform ISO 14064-3, §4.9 (validation and verification statement) opgesteld. Bij een verificatie is de keuze een verklaring met een 'beperkte mate van zekerheid' of 'een redelijke mate van zekerheid'. Conform de CO₂-Prestatieladder is hier een beperkte mate van zekerheid van toepassing (zie eis 3.A.2). De officiële verificatie van een emissie-inventaris is een ander traject dan de ladderbeoordeling.

Verifiëren en certificeren

In het kader van de CO₂-Prestatieladder kan het bedrijf verschillende activiteiten laten uitvoeren:

- certificeren (van het bedrijf). De wijze van beoordelen bij het certificeren wordt de ladderbeoordeling genoemd.
- verifiëren (van een emissie-inventaris etc.),

Voortgang/voortgang

Voortgang is continuering van een activiteit waarbij kwalitatieve verbetering wordt bereikt, een groter deel van een doelstelling wordt gerealiseerd, etc.

Voortzetting/voortzetten

Voortzetting is continuering van een activiteit op eenzelfde niveau, en met eenzelfde aanpak (doel en middelen), waarbij de inhoud geactualiseerd wordt.

Vrijwillig CO₂-emissie reductieprogramma

Een programma opgezet door overheid of NGO's. In een dergelijk programma committeren organisaties zich vrijwillig aan het reduceren van CO₂.

Z Zelfevaluatie

Jaarlijks terugkerende evaluatie ter voorbereiding op de *ladderbeoordeling* door het bedrijf zelf, van de werking en implementatie van de CO₂-Prestatieladder in het bedrijf aan de hand van de (algemene eisen (zie §6.1) en de *auditchecklijst* (zie §6.2)) om het waarschijnlijk haalbare niveau op de CO₂-Prestatieladder in te schatten. Zie www.skao.nl/documenten voor de zelfevaluatietabel.

Grenzen en omvang van het bedrijf

4

4. Grenzen en omvang van het bedrijf

Voor een *bedrijf* zich laat certificeren, is het van belang dat het bedrijf bepaalt wat het bedrijf laat certificeren. De grenzen en de omvang van de organisatie zijn hierbij leidend. In dit Hoofdstuk vindt u de regels waar bedrijven zich conform de CO₂-Prestatieladder aan moeten houden om de grens en de omvang van het bedrijf te bepalen.

Paragraaf 4.1 gaat in op het vaststellen van de grens van het bedrijf. Daarvoor worden twee methodes gegeven: de GHG Protocol methode en de laterale methode. De tweede methode gaat vergezeld van een gedetailleerd stappenplan. Daarnaast wordt de procedure toegelicht die het bedrijf volgt als het afwijkt van de laterale methode. Paragraaf 4.2 beschrijft de methode om de *groottecategorie* van bedrijven te bepalen.

4.1 Vaststellen van de grens van het bedrijf

De '*organizational boundary*', of 'de organisatorische grens' van een bedrijf, is bepalend voor de *ladderbeoordeling*. De boundary dient zodanig gekozen te zijn dat er zich geen *C-aanbieders* onder de *A-aanbieders* bevinden. Om aan deze eis te voldoen zijn er in principe twee methoden beschikbaar: De 'GHG Protocol methode' en de zogenaamde 'laterale methode'.

Methode 1: de GHG Protocol methode

Deze methode is volgens het GHG Protocol (A Corporate Accounting and Reporting Standard, Hoofdstuk 3 'Setting organizational boundaries'). De methode werkt top-down en is afdoende. Met deze methode kunnen bedrijven zowel de 'equity share' benadering als de 'control' benadering toepassen.

Essentie

Men gaat op de hoogste top van de hiërarchie van bedrijven zitten (bijvoorbeeld op holding niveau) en bepaalt op basis van het GHG Protocol welke bedrijven tot de *organizational boundary* behoren. De hiërarchie ziet toe op de zeggenschapsrelaties tussen bedrijven. Toets aan de voorwaarde dat de boundary zodanig gekozen dient te zijn dat er zich geen C-aanbieders onder de A-aanbieder bevinden, zal geen verrassingen opleveren.

Methode 2: de laterale methode

Deze methode bestaat deels uit de GHG Protocol methode, deels is het maatwerk voor de CO₂-Prestatieladder. De methode is lateraal en voldoende².

Essentie

AC- analyse voor het bepalen van de *organizational boundary* conform de laterale methode

Stap a: Keuze startbedrijf.

Men kiest een bedrijf³ en beziet dit als de top van een (sub) hiërarchie van bedrijven en handelt dan volgens methode 1. Deze stap levert een groep van bedrijven op die 'Deel S' wordt genoemd.

Stap b: Laterale (iteratieve) analyse.

Op basis van een al dan niet geconsolideerde inkoopomzet van Deel S worden de A-aanbieders bepaald. Van deze A-aanbieders wordt geanalyseerd of ze ook C-aanbieder zijn. Zo ja, dan vormen deze aanbieders een groep bedrijven die 'Deel L' wordt genoemd.

De inkoopomzet wordt vervolgens verminderd met de inkoopomzetten van de bedrijven behorende tot Deel L. De voorgaande analyse wordt herhaald en Deel L wordt mogelijk nog aangevuld met een of meer bedrijven. Een en ander wordt herhaald (iteratie) tot dat Deel L niet meer verandert. Op de

² Deze methode kent niet de eis dat dubbeltellingen van CO₂-emissies niet zijn toegestaan.

³ Dit is veelal de werkmaatschappij die een CO₂-bewust Certificaat wil behalen.

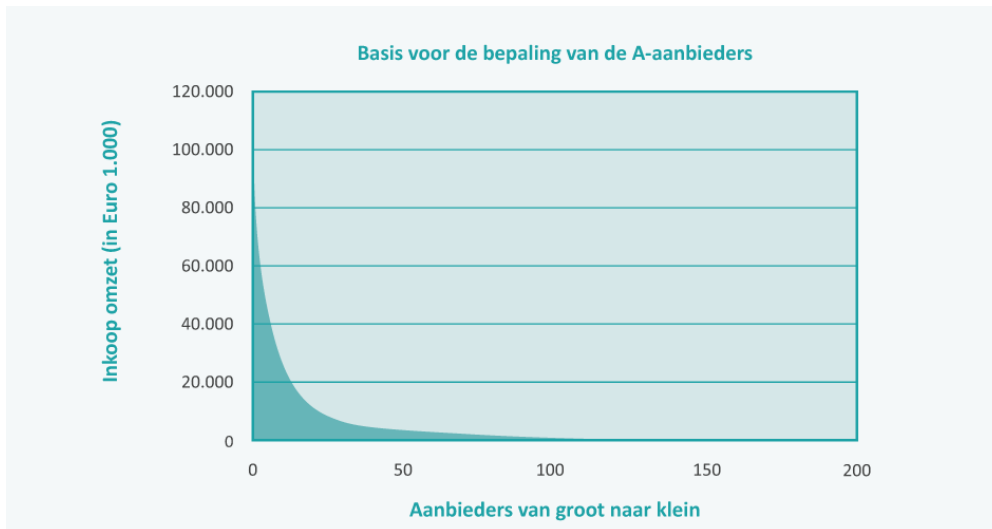
volgende pagina is een meer gedetailleerd stappenplan geschetst, stap 1 tot en met stap 5, van een dergelijke analyse.

Stap c: Bepalen van de boundary.

Door de bedrijven van Deel S en Deel L samen te voegen is de organizational boundary bepaald. Deze bedrijven bij elkaar vormen dan samen 'het bedrijf' waarvan de CO₂-prestatie wordt gemeten.

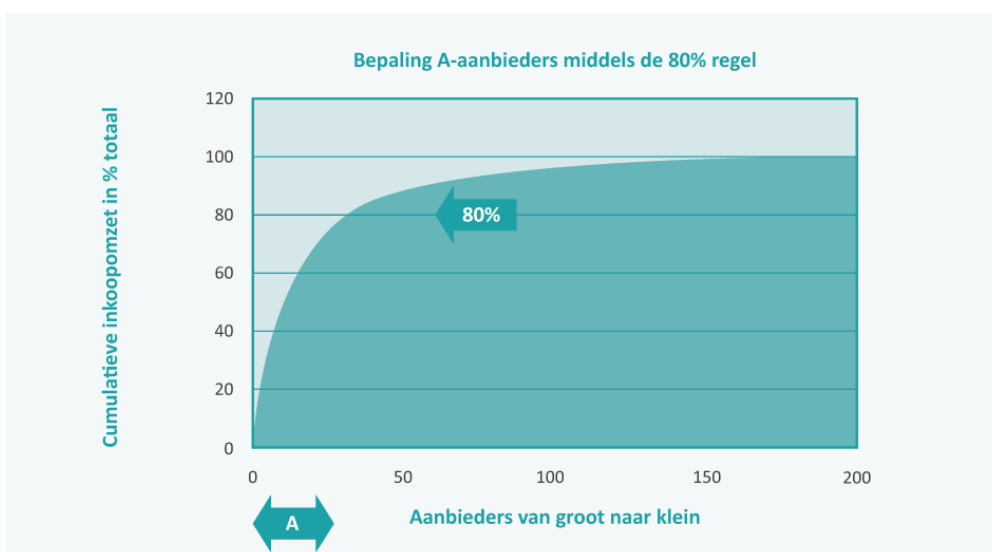
Gedetailleerd stappenplan van de laterale methode

Stap 1: Rangschik alle aanbieders (crediteuren) naar inkoopomzet op afnemende volgorde. De aanbieder waarbij het meeste wordt verworden, komt zo op nummer 1 te staan. Zie een voorbeeld in Figuur 4.1. In dit voorbeeld zijn er 200 aanbieders met een totale inkoop waarde van ruim 1 miljard euro. De grootste aanbieder levert voor ruim 100 miljoen euro.

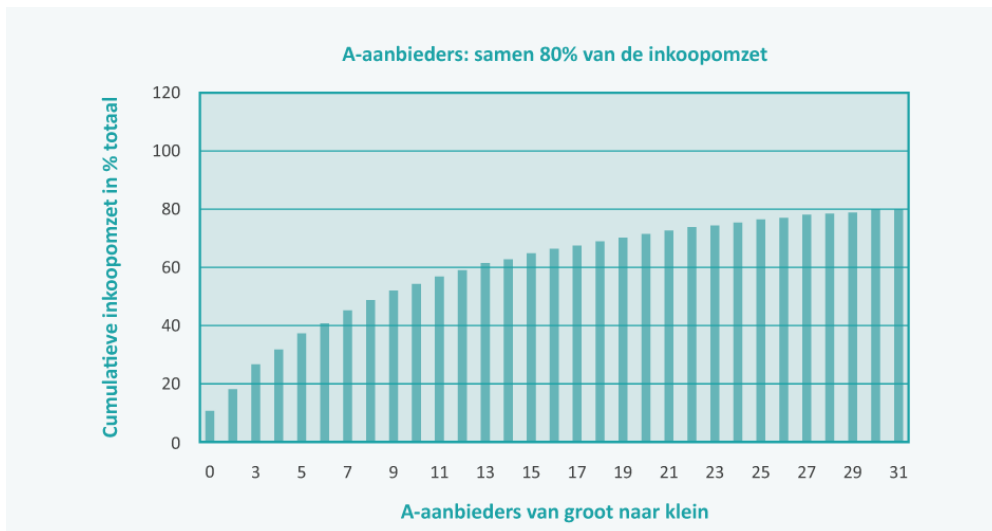

Figuur 4.1. Aanbieders van groot naar klein op basis van inkoopomzet.

Stap 2: Op basis van stap 1 is nu de omzet per aanbieder uit te drukken in een percentage van het totaal. Dit is cumulatief weergegeven in Figuur 4.2. In dit voorbeeld levert aanbieder nummer 1 bijna 10% van de totale inkoopomzet en nummer 1 en 2 samen ruim 18%. Het uitvergrete begin van de cumulatieve uit Figuur 4.2 levert Figuur 4.3.

Figuur 4.2. Cumulatieve inkoopomzet van aanbieders in percentages van het totaal.

Figuur 4.3. Uitvergroting begin van Figuur 4.2.

Stap 3: De aanbieder die met zijn inkoopomzet de cumulatieve 80% grens van het bedrijf overschrijft, behoort nog tot de A-aanbieders. In het voorbeeld is dit aanbieder nummer 31 met een omzet van ruim 6 miljoen (ruim 0,6% van het totaal), zie Figuur 4.3. Aanbieder met nummer 32 is dus geen A-aanbieder.

Stap 4: De A-aanbieders zijn nu bepaald. Tussen deze A-aanbieders kunnen zich C-aanbieders bevinden. Deze C-aanbieders dienen nu in de 'organizational boundary' te worden opgenomen en zijn daarmee dus geen aanbieder meer.

Stap 5: De A-aanbieders die tevens C-aanbieders blijken te zijn, dienen nu uit het aanbiederbestand (Figuur 4.1) verwijderd te worden. Daarmee is dus een nieuwe basis als startpunt gecreëerd. Ook dient de voorgaande analyse herhaald te worden en de dan gevonden C-aanbieders ook in de boundary opgenomen te worden. Dit iteratieve proces eindigt op het moment dat zich geen C-aanbieders meer bij de A-aanbieders bevinden.

Ter overweging: AC-analyse in een vroege fase

Uit de praktijk blijkt dat het maken van een AC-analyse in een vroege fase een goede start is voor het vaststellen van de organizational boundary en de planning van de activiteiten om te komen tot certificering.

Bespreking bovenstaande

1. Een kanttekening bij methode 1. Het is mogelijk dat men bij methode 1, de GHG Protocol methode (top-down), start vanuit de top van een (sub)hiërarchie van bedrijven en erachter komt dat een zusterbedrijf ook in de boundary moet worden opgenomen. Op dat moment zal de conclusie volgens het GHG Protocol zijn: men moet de nieuwe boundary vanuit een hoger hiërarchisch niveau vaststellen. Vanuit dit hogere niveau kunnen er bedrijven in zicht komen die ver van de activiteiten van een eventuele opdrachtgever af staan, maar die dus wel in de boundary opgenomen dienen te worden. Dit is vanuit maatschappelijk oogpunt wellicht mooi, maar het is niet de bedoeling van de CO₂-Prestatieladder. Methode 2 levert daar een oplossing voor. Ook bij deze methode kan het nodig zijn over de landsgrens heen te gaan.
2. Een kanttekening bij methode 2. Door het streven naar een landelijk certificaat zijn er meerdere opdrachtgevers met verschillende opdrachten. Voor die verschillende opdrachten moeten wellicht verschillende bedrijven (binnen de holding) worden ingeschakeld. Indien de keuze van het startbedrijf uit methode 2, de laterale methode, op een te laag hiërarchisch niveau is gemaakt (alleen specifiek gericht op één opdrachtgever, die de CO₂-Prestatieladder inzet bij aanbestedingen) dan kan later blijken dat een herziening en of uitbreiding van de organizational boundary nodig is, met alle nadelen van dien.

3. Wordt aan een eis op een hoger niveau in de hiërarchie van bedrijven voldaan, dan dient de *LadderCI* logischerwijs na te gaan en vast te stellen dat:
- het bedrijf deel uitmaakt van die hiërarchie van bedrijven, en
 - dat de eis op het hogere niveau eenduidig en transparant heeft geleid tot een concrete eis aan het bedrijf en dat het bedrijf vervolgens daaraan voldoet.

Een kader voor complexe gevallen bij de boundary bepaling met methode 2

Bij de laterale methode kan men bij stap 5 op het probleem stuiten dat het startbedrijf te weinig zeggenschap heeft om een C-aanbieder die tevens A-aanbieder is (*A&C-aanbieder*) in de boundary op te nemen. In principe dient dit via de zeggenschapsrelaties op hoger niveau mogelijk gemaakt te worden. Het argument dat een grotere boundary toekomstbestendiger is, is hierbij een aanvullend argument.

Toch zijn er organisatorische constructies denkbaar waarbij verplichte opname van een A&C-aanbieder in de boundary disproportioneel en daarmee niet maakbaar is. Dit blokkeert dan de toegang tot certificatie van het startbedrijf.

Bij een dergelijk dilemma dient de *LadderCI* een afweging te maken binnen het volgende kader:

1. De *LadderCI* is terughoudend bij het toestaan dat A&C aanbieders niet als een juridische eenheid in de boundary worden opgenomen.
2. Van de A&C aanbieders die niet als een juridische eenheid in de boundary worden opgenomen dient het relevante⁴ deel⁵ van deze juridische eenheid wel in de boundary te worden opgenomen. Dit dient op het certificaat geduid te worden.
3. Alleen de juridische eenheden die in het geheel in de boundary zijn meegenomen, kunnen gebruik maken van het certificaat.
4. Voor ondersteunende ICT diensten uit vestigingen buiten Europa⁶ bestaat niet de verplichting tot opname in de boundary. Zij zijn daarvan vrijgesteld, opdat toch aan de eis uit punt 3 voldaan kan worden, maar dan is het wel nodig dat het bedrijf zelf de nodige onderbouwde inschattingen toevoegt.
Duiding hiervan op het certificaat is daarbij niet nodig, noch gewenst.
5. Daar waar de hiërarchische zeggenschapsrelatie te zwak is om betrokkenheid van de A&C aanbieder te effectueren, dient het bedrijf zelf de nodige onderbouwde inschattingen toe te voegen. Het spreekt dat deze A&C aanbieder dan niet in de boundary zit en dus ook niet gebruik kan maken van het gunningvoordeel.
6. De A&C aanbieders die niet als een juridische eenheid in de boundary worden opgenomen, worden uit de hele AC-analyse verwijderd. Vervolgens wordt de AC-analyse opnieuw gedaan volgens dezelfde spelregels, waar nodig iteratief.
7. In geval van twijfel kan een *LadderCI* advies inwinnen bij het Centraal College van Deskundigen.
8. De *LadderCI* houdt in zijn afwegingen rekening met harmonisatiebesluiten van de Technische Commissie.

Afwijken van de laterale methode

Binnen de bestaande regels voor het bepalen van de organizational boundary, heeft de *LadderCI* interpretatievrijheid om bepaalde uitzonderingen toe te staan. Dit is in bovenstaand kader besproken. Echter, in enkele gevallen is het niet mogelijk om via bovenstaande methodes en binnen bovenstaand kader de organizational boundary van het bedrijf vast te stellen. Men kan hierbij denken aan grote (internationaal) opererende organisaties.

⁴ Relevant in de zin van het betrokken zijn bij datgene wat aan het bedrijf wordt/is aangeboden/geleverd.

⁵ Dit deel dient een semi-vast deel van de organisatie structuur uit te maken om vergelijkingen in de tijd te kunnen maken.

⁶ Met Europa bedoelen we alle (kandidaat) lidstaten van de EU en de EVA landen. EVA = Europese Vrijhandelsassociatie.

Voor deze organisaties is het via onderstaande procedure mogelijk af te wijken van de laterale methode. Deze procedure is bedoeld om de methode van boundarybepaling van complexe organisaties te harmoniseren en vast te stellen, zodat de boundary bepaling stand houdt bij *jaarlijkse ladderbeoordelingen* en/of bij certificaat overname door een andere LadderCI.

Een organisatie kan een aanvraag bij de SKAO indienen om af te wijken van de laterale methode. Dit kan alleen als de organisatie aantoonbaar, alle redelijke inspanning heeft gedaan om zijn organizational boundary door middel van de GHG- of de laterale- methode te bepalen. Daarnaast moet aantoonbaar, alle redelijke inspanning zijn geleverd om zeggenschap (financieel of operationeel) in relaties te bewerkstelligen. Als dit niet leidt tot een werkbare situatie kan de organisatie, in afstemming met haar LadderCI, een aanvraag bij de SKAO indienen om af te wijken van de laterale methode.

Procedure voor het vaststellen van de methode voor het afwijken van de laterale methode

1. In afstemming met zijn LadderCI dient het bedrijf bij de SKAO een aanvraag in om af te wijken van de laterale methode voor goedkeuring van 'afwijking van de laterale methode'.
2. De aanvraag is afgestemd met de eigen LadderCI en bevat minimaal een:
 - analyse van de boundary volgens de laterale methode (A)
 - voorstel van de boundary, afwijkend van de laterale methode (B)
 - indicatie van het verschil van de emissie-inventaris tussen boundary A en B, en de invloed op de relevante bedrijfsonderdelen
 - argumentatie voor de gekozen benadering
3. Bij een complete aanvraag wijst de SKAO een 'ad-hoc' Boundary Commissie van 3 ervaren auditoren (>10 ladderbeoordelingen) van 3 verschillende LadderCI's aan (niet zijnde de 'eigen' LadderCI van het bedrijf).
4. De Boundary Commissie beoordeelt de aanvraag van het bedrijf om af te wijken van de laterale methode. Hierbij houdt de Boundary Commissie rekening met:
 - de boundary bepaling zoals beschreven in §4.1,
 - de relevantie van de boundary voor projecten die worden aanbesteed met de CO₂-Prestatieladder en worden uitgevoerd met CO₂-gerelateerd gunningsvoordeel,
 - de materialiteit (zoals geformuleerd in toelichting eis 4.A.1-omvang, invloed, risico, kritisch voor stakeholders, outsourcing, overige) van de emissies van entiteiten die door de afwijking buiten de boundary blijven.
 - de duidelijkheid waarmee e.e.a. aan publiek gecommuniceerd kan worden en wordt.
5. De kosten⁷ van de beoordeling van de aanvraag worden gedragen door het bedrijf, maar lopen via de SKAO. Het bedrijf sluit een verklaring bij zijn aanvraag bij, waarin het verklaart de kosten te dragen die verband houden met de beoordeling.
6. De Boundary Commissie doet uitspraak binnen 3 maanden na de ontvangstbevestiging van de aanvraag door SKAO.
7. De beoordeling van de Boundary Commissie wordt aan het dossier van het bedrijf toegevoegd, zodat dit bij een jaarlijkse beoordeling of bij certificaatovername beschikbaar is.
8. De beoordeling van de Boundary Commissie wordt in de Technische Commissie geharmoniseerd.
9. De beoordeling van de Boundary Commissie is bindend.

Zoals reeds gesteld is de ladderbeoordeling van de uit deze afwijkende methode resulterende boundary, de taak van de LadderCI van het bedrijf. Het bedrijf dient zich wel aan zijn eigen afwijkende methode te houden.

⁷ Ter overweging: De Boundary Commissie bestaat uit 3 auditoren. De beoordelingstijd van de aanvraag wordt geschat op 1 mandag per auditor.

4.2 Vaststellen omvang van het bedrijf

De CO₂-Prestatieladder maakt onderscheid in grootte van bedrijven. De CO₂-Prestatieladder onderscheidt kleine, middelgrote en grote bedrijven op basis van de CO₂-uitstoot.

Om tot de *groottecategorie* ‘klein’ of ‘middelgroot’ te behoren, dient een bedrijf onder de definitie ‘Werken/leveringen’ aan beide voorwaarden te voldoen (zie Tabel 4.1). Het betreft in alle gevallen de CO₂-uitstoot in *scope 1 & 2* emissies binnen de organizational boundary van het bedrijf (zoals bepaald in §4.1).

Tabel 4.1. Groottecategorieën CO₂-Prestatieladder

	Diensten ⁸	Werken/leveringen
Klein bedrijf (K)	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt maximaal (≤) 500 ton per jaar.	Totale CO ₂ -uitstoot <i>van de kantoren en bedrijfsruimten</i> bedraagt maximaal (≤) 500 ton per jaar, en de totale CO ₂ -uitstoot <i>van alle bouwplaatsen en productielocaties</i> bedraagt maximaal (≤) 2.000 ton per jaar.
Middelgroot bedrijf (M)	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt maximaal (≤) 2.500 ton per jaar.	Totale CO ₂ -uitstoot <i>van de kantoren en bedrijfsruimten</i> bedraagt maximaal (≤) 2.500 ton per jaar, en de totale CO ₂ -uitstoot <i>van alle bouwplaatsen en productielocaties</i> bedraagt maximaal (≤) 10.000 ton per jaar.
Groot bedrijf (G)	Totale CO ₂ -uitstoot bedraagt meer dan (>) 2.500 ton per jaar.	Overig

Vrijstelling voor kleine en middelgrote bedrijven

Voor kleine en middelgrote bedrijven gelden de volgende vrijstellingen en regels:

- Voor kleine bedrijven gelden de eisen 5.A.2-2, 5.A.3, 4.C, 5.C, 4.D en 5.D niet. Kleine bedrijven dienen bij eis 4.A.1 in plaats van twee, slechts één *ketenanalyse* te maken.
- Voor middelgrote bedrijven gelden de eisen 4.C, 4.D, en 5.D niet.
- Aan deze eisen is dan derhalve (fictief) voldaan. Fictief voldoen aan een eis levert per vrijgestelde eis, 90% van de maximale score op.

De vrijstellingen voor kleine en middelgrote bedrijven staan ook in de tweede kolom van de *auditchecklijst* aangegeven.

⁸ Deze definities zijn conform de definities van de EG –richtlijnen 2004/17 en 2004/18.

Emissies en CO₂-emissiefactoren

5

5. Emissies en CO₂-emissiefactoren

In §5.1 leest u over het type emissies van bedrijven, zodat u weet wanneer u welke emissies van het bedrijf moet meerekenen. In §5.2 leest u over de uitgangspunten van de CO₂-emissiefactoren en hoe deze in het kader van de CO₂-Prestatieladder worden gebruikt. Tot slot handelt Hoofdstuk 5 over de overgangstermijn voor nieuwe CO₂-emissiefactoren en herberekening.

5.1 CO₂-emissie-inventaris, scope-indeling en materialiteit

Vanaf CO₂-Prestatieladder niveau 3 dient het bedrijf de *CO₂-uitstoot (scope 1 & 2⁹ emissies)* van het *bedrijf* (zoals bepaald in §4.1) in kaart te hebben gebracht. Vanaf niveau 4 dient een bedrijf ook over zijn *scope 3* emissies te gaan rapporteren. Rapporteren over de scope 1, 2 en 3 emissies doet een bedrijf middels een rapport over de CO₂-emissie-inventaris. Hieronder worden een aantal termen en de samenhang daartussen nader toegelicht.

CO₂-emissie-inventaris

De rapportage over de *CO₂-emissie-inventaris* is voor de CO₂-Prestatieladder opgesteld conform ISO 14064-1 §7.3.1 (zie ook §6.2, eis 3.A.1.). Afhankelijk van het niveau op de CO₂-Prestatieladder omvat de CO₂-emissie-inventaris de *directe* en *indirecte emissies* ten gevolge van de bedrijfsactiviteiten, onderverdeeld in scope 1, 2 en 3 emissies. Het gaat hier primair om de materiële (scope 1 en 2) en relevante (scope 3) emissies. De indirecte scope 3 emissies kunnen zowel *upstream* als *downstream* ontstaan.

Scope-indeling

Scope 1 emissies of directe emissies

Scope 1 emissies, of directe emissies, zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie, zoals emissies door eigen gasgebruik (in bijv. gas boilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en emissies door het eigen wagenpark. Zie ook Figuur 5.1, het scopediagram.

Scope 2 emissies of indirecte emissies

Scope 2 of indirecte emissies, zijn emissies die ontstaan door de opwekking van elektriciteit, warmte en koeling en stoom in installaties die niet tot de eigen onderneming behoren, doch die door de organisatie worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld de emissies die vrijkomen bij het opwekken van elektriciteit in centrales. Let op: de CO₂-Prestatieladder rekent 'Business Travel'/'Personenvervoer onder werktijd' (Business Travel= 'Business air Travel', 'Personal Cars for business travel' en 'Business travel via public transport') ook tot scope 2.

Scope 3 emissies of overige indirecte emissies

Scope 3 emissies of overige indirecte emissies, zijn emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van het bedrijf (de organisatie) maar die voortkomen uit bronnen die geen eigendom van het bedrijf zijn noch beheerd worden door het bedrijf. Voorbeelden zijn emissies die voortkomen uit de productie van ingekochte materialen (upstream) en het gebruik van het door het bedrijf aangeboden/verkochte werk, project, dienst of levering (downstream). De CO₂-Prestatieladder rekent 'Business Travel'/'Personenvervoer onder werktijd' (Business Travel= 'Business air Travel', 'Personal Cars for business travel' en 'Business travel via public transport') ook tot scope 2.

- **Upstream (scope 3) emissies**

Indirecte CO₂-emissies van aangeschafte of verworven producten en diensten. Hierin zijn 8 categorieën te identificeren. Zie Tabel 5.1 en het scopediagram.

- **Downstream (scope 3) emissies**

Indirecte CO₂-emissies van producten en diensten (of projecten) na de verkoop. Onder deze

⁹ Deze definities zijn gebaseerd op GHG Protocol A Corporate Accounting and Reporting Standard, Hoofdstuk 4 'Setting Operational Boundaries'

emissies vallen ook producten en diensten die worden gedistribueerd, maar niet verkocht (dus zonder betaling). Hierin zijn 7 categorieën te identificeren. Zie Tabel 5.1 en het scopediagram.

Meer informatie over deze categorie-indeling staat in Hoofdstuk 5 'Identifying Scope 3 emissions' van het GHG Protocol Scope 3 Standard.

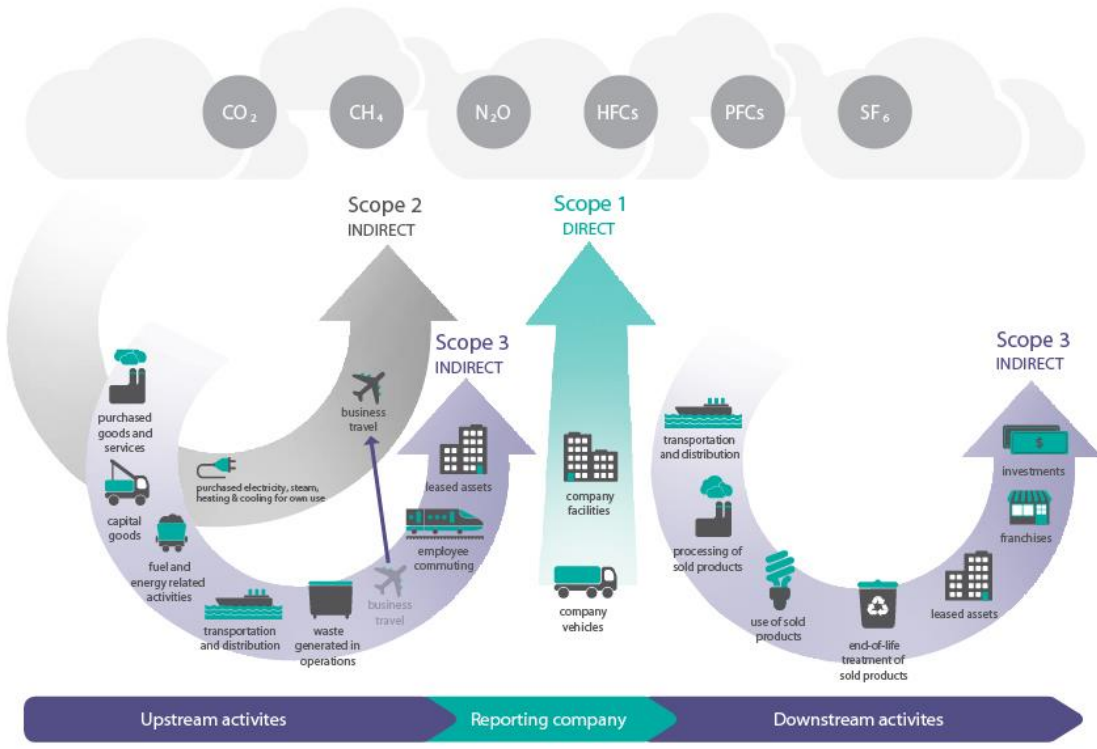
Tabel 5.1. Categorie-indeling *upstream* en *downstream* scope 3 emissies conform GHG Protocol Scope 3 Standard

Upstream:	Downstream:
1. Aangekochte goederen en diensten 2. Kapitaal goederen 3. Brandstof en energie gerelateerde activiteiten (niet opgenomen in <i>scope 1</i> of <i>scope 2</i>) 4. Upstream transport en distributie 5. Productieafval ¹⁰ 6. Personenvervoer onder werktijd (Business Travel)¹⁰ 7. Woon-werkverkeer 8. Upstream geleaste activa	9. Downstream transport en distributie 10. Ver- of bewerken van verkochte producten 11. Gebruik van verkochte producten 12. End-of-life verwerking van verkochte producten 13. Downstream geleaste activa 14. Franchisehouders ¹¹ 15. Investerings

Scope-indeling business travel/personenvervoer onder werktijd

De definities in het scopediagram (Figuur 5.1) voor scope 2 en 3 emissies ten gevolge van zakelijk reizen, gelden algemeen. Bij gerechtvaardigde twijfel is het antwoord op de vraag "Worden de kosten bij het bedrijf gedeclareerd?" richtinggevend. Is het antwoord ja, dan vallen de emissies onder scope 2. Is het antwoord nee, dan vallen de emissies onder scope 3.¹¹ Gekozen is hier voor een praktische insteek. Declarabel betekent dat het bedrijf er invloed op kan hebben en dat de administratie erop ingericht zal zijn, zodat de extra inspanning beperkt is.

Scopediagram

Figuur 5.1. CO₂-Prestatieladder scopediagram. Gebaseerd op scopediagram van GHG Protocol Scope 3 Standard. Let op! De CO₂-Prestatieladder rekent 'Business Travel'/'Personenvervoer onder werktijd' tot scope 2

¹⁰ SKAO rekent Business Travel tot scope 2

¹¹ Hieronder vallen ook ZZP'ers die in het kader van een opdracht kosten declareren voor transport

Materialiteit en relevantie

De CO₂-emissie-inventaris omvat in ieder geval de emissies die materieel (scope 1 en 2) en relevant (scope 3) zijn. Of iets materieel of relevant is, is een geval van expert judgement. Materieel zijn die emissies van een bedrijf die een dermate omvang hebben dat ze van invloed zijn op afwegingen en inschattingen (inclusief reductiedoelstellingen) van beslissers en belanghebbenden van en rond het bedrijf. Met andere woorden: als deze materiële emissies weggelaten worden, ontstaat een verkeerd beeld van de CO₂-emissies van het bedrijf. Als vuistregel voor de drempelwaarde van materialiteit, wordt voor de CO₂-Prestatieladder een waarde van 5% gehanteerd waarbij alle emissies boven de 5% van de totale emissies materieel zijn. Zie voor meer toelichting op Materialiteit ISO 14064-3, passage A.2.3.8 'Materiality'.

Voor scope 3 emissies wordt in plaats van de term 'materieel' de term 'relevant' gebruikt. Naast de omvang van emissies spelen bij relevantie de volgende criteria een rol:

- invloed van het bedrijf op de emissies
- risico's voor het bedrijf
- emissies van kritisch belang voor stakeholders
- emissies die ge-outsourced zijn
- emissies die door de *sector* zijn geïdentificeerd als significant/relevant

Zie de GHG Protocol Scope 3 Standard, Hoofdstuk 6 tabel 6.1 voor meer informatie.

Overige broeikasgassen (niet-CO₂ greenhouse gases)

In Handboek 3.0 is de rapportage van de CO₂-emissie-inventaris over alle broeikasgassen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten nog niet verplicht. Het is dus voor Handboek 3.0 niet vereist deze niet-CO₂-broeikasgassen (CH₄, N₂O, HFC's, PFC's en SF₆) die vrijkomen bij operaties van het bedrijf, mee te nemen in de emissie-inventaris. Dit geldt dus ook voor de koudemiddelen (refrigerants). Het meenemen van niet CO₂-broeikasgassen die vrijkomen als gevolg van bedrijfsactiviteiten, getuigt echter wel van CO₂-bewust handelen, zeker als de betreffende emissies materieel zijn.

Verlegging van milieulasten (CO₂-emissies) in ruimte en tijd

Een bedrijf dient te voorkomen dat haar milieulasten (in dit geval de CO₂-emissies) verlegd worden in tijd of ruimte (leakage effects). Verleggingsmaatregelen worden door de LadderCI niet positief gewaardeerd.

CO₂-compensatiemaatregelen

CO₂-compensatiemaatregelen vallen buiten het meetbereik van de CO₂-Prestatieladder. Compensatiemaatregelen leveren dus geen bijdrage aan het behalen van een (hoger) niveau op de CO₂-Prestatieladder. Nota bene: de CO₂-Prestatieladder doet daarmee echter geen uitspraak over de maatschappelijke relevantie van dergelijke maatregelen.

5.2 De CO₂-Prestatieladder en het gebruik van CO₂-emissiefactoren

De SKAO streeft sinds 2011 naar een uniforme en openbare Nederlandse lijst met CO₂-emissiefactoren. Met als doel om enerzijds de geloofwaardigheid van en draagvlak voor de cijfers te vergroten. Anderzijds wil de SKAO met deze lijst de vergelijkbaarheid van diverse systemen en CO₂-emissie-inventarissen van bedrijven waarborgen. Dit is per 1 januari 2015 het geval en de lijst met CO₂-emissiefactoren staat gepubliceerd op de website www.co2emissiefactoren.nl. Op deze website staan tevens de contactgegevens van de helpdesk waar men terecht kan met vragen over de CO₂-emissiefactoren.

5.2.1 Algemene regels rond het gebruik van CO₂-emissiefactoren

Voor het bepalen van (onderdelen van) een 'carbon footprint' en de CO₂-emissie-inventaris door bedrijven die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder, worden CO₂-emissiefactoren gegeven. Het gebruik van CO₂-emissiefactoren is regel bij het kwantificeren van de optredende CO₂-uitstoot (emissie-inventaris). Op www.co2emissiefactoren.nl staan de te gebruiken CO₂-emissiefactoren voor de

omrekening van energiedrager en of activiteit naar de hoeveelheid CO₂-emissie staan vermeld.

Bedrijven dienen afwijkingen van deze CO₂-emissiefactoren met redenen te onderbouwen en ter toetsing aan de LadderCI voor te leggen.

Uitgangspunten CO₂-emissiefactoren

De CO₂-emissiefactoren zijn gebaseerd op uitgangspunten; deze zijn hieronder en op www.co2emissiefactoren.nl te vinden. Uitgebreidere informatie per cijfer is te vinden in de daar vermelde bronnen.

De redenen van het geven van CO₂-emissiefactoren voor de CO₂-Prestatieladder zijn:

1. Aansluiten bij en bevorderen van de Nederlandse aanpak van de CO₂-uitstoot.
2. Vergelijkbare CO₂-emissie-inventarissen.
3. Vergemakkelijken van het bepalen van (onderdelen van) een CO₂-emissie-inventaris door bedrijven zelf.
4. Vergemakkelijken van de verificatie van de emissie-inventaris en van de ladderbeoordeling.

Op de website www.co2emissiefactoren.nl wordt een keuze uit meerdere CO₂-emissiefactoren geboden om kwantificering te vergemakkelijken. Voor het gebruik van de cijfers voor de CO₂-Prestatieladder staan hieronder een aantal uitgangspunten benadrukt:

1. Er worden altijd Well To Wheel (WTW) cijfers gebruikt. Oftewel, de CO₂ die vrijkomt bij de winning en de productie van de brandstof wordt ook meegeteld.
2. Criterium bij de CO₂-Prestatieladder is de meest accurate uitkomst, dat wil zeggen de berekeningsmethode die leidt tot de uitkomst die het meest overeenkomt met de werkelijkheid. Als dit niet mogelijk is (hetgeen getoetst wordt bij *verificatie* (zie eis 3.A.2) en de ladderbeoordeling van eis 3.A.1) worden CO₂-emissiefactoren aangeboden die een grovere berekening mogelijk maken.
3. Er worden zoveel mogelijk internationale/Europese cijfers gebruikt, tenzij de Nederlandse situatie afwijkend is;
4. Het gebruik van andere (officieel erkende) factoren
 - a) Het gebruik van andere (officieel erkende) factoren is toegestaan als dit leidt tot een meer accurate uitkomst. Dit geldt bijvoorbeeld voor emissies in het buitenland die afwijken¹². In de emissie-inventaris wordt in dat geval de herkomst van de andere factoren duidelijk aangegeven en wordt aannemelijk gemaakt waarom het gebruik leidt tot een meer accurate uitkomst. Beide dienen getoetst te worden bij verificatie en ladderbeoordeling van eis 3.A! Van de uitgangspunten voor de CO₂-emissiefactoren en de berekeningswijze kan niet worden afgeweken.
 - b) Het gebruik van een andere (officieel erkende) factor is ook toegestaan als een bepaalde brandstof, vervoerwijze etc. niet is vermeld. In de emissie-inventaris wordt in dat geval de herkomst van de andere factor duidelijk aangegeven. Dit dient getoetst te worden bij verificatie en ladderbeoordeling van eis 3.A.1. Van de uitgangspunten voor de CO₂-emissiefactoren en berekeningswijze kan niet worden afgeweken.

Voor 4a en 4b geldt: de verificateur en de LadderCI kunnen de SKAO informeren over de door hen tijdens de verificatie respectievelijk ladderbeoordeling goedgekeurde inzichten inzake andere CO₂-emissiefactoren. Voor genoemde goedkeuring is toestemming van de SKAO als regel niet nodig. De SKAO zal deze inzichten gebruiken om tot een Nederlandse lijst met CO₂-emissiefactoren te komen.

¹² Op www.co2emissiefactoren.nl wordt getracht zoveel mogelijk internationale emissiefactoren te publiceren. Dit kan echter lang niet voor alle CO₂-emissiefactoren. Een aantal zijn afhankelijk van de situatie in een land, zoals bijvoorbeeld de brandstofmix voor de productie van elektriciteit.

Voor bedrijven die reeds een CO₂-bewust Certificaat gehaald hebben, geldt dat wijzigingen van CO₂-emissiefactoren ook wijzigingen impliceren in het basisjaar. Dit betekent dat de emissies in het basisjaar ook herberekend dienen te worden.

Bepaling van scope 3 emissies

Ook om scope 3 emissies te bepalen, gelden bovenstaande uitgangspunten en de factoren op www.co2emissiefactoren.nl. Als het om materialen gaat, dient een bedrijf de gegevens van de Nationale Milieudatabase www.milieudatabase.nl te gebruiken. Afwijkingen dienen met redenen te worden omkleed.

5.2.2 Het berekenen van de CO₂-uitstoot met de CO₂-emissiefactoren

Alle CO₂-emissiefactoren zijn te vinden op www.co2emissiefactoren.nl. De factoren op deze website zijn op het moment van publicatie van Handboek 3.0 (10 juni 2015)¹³ onderverdeeld in 7 lijsten, te weten:

- Brandstoffen voertuigen
- Brandstoffen energievoorziening
- Elektriciteit
- Warmtelevering
- Personenvervoer
- Goederenvervoer
- Koudemiddelen

5.2.2.1 Berekenen van CO₂-emissies als gevolg van gas en elektriciteitsgebruik

Bij de bepaling van energieverbruik en CO₂-emissies wordt als volgt gerekend:

Inclusief energieverbruik en emissies als gevolg van elektriciteitsopwekking (d.w.z. van winning van grondstoffen tot en met verbranding van deze stoffen in de centrale). De vermelde CO₂-emissiefactoren houden hier rekening mee.

Berekening CO₂-emissies van gasgebruik

De cijfers voor de berekening van de emissies als gevolg van gasgebruik staan in het tabblad “Brandstoffen Energieopwekking” in de kolom Well To Wheel (WTW).

Berekening CO₂-emissies van elektriciteitsgebruik

De cijfers voor de berekening van de emissies als gevolg van elektriciteitsgebruik staan in het tabblad “Elektriciteit” in de kolom Well To Wheel (WTW).

Neemt het bedrijf grijze stroom af, dan dient gerekend te worden met de waarde van “grijze stroom”.

Bij het hanteren van een lage CO₂-emissiefactor voor groene stroom is het uitgangspunt ‘additionaliteit’. Dit wil zeggen dat de inkoop van groene stroom ook daadwerkelijk de productie van groene stroom doet toenemen.

Indien er groene stroom wordt afgenomen, mag gerekend worden met de waarden staand achter de betreffende bron indien er aan de volgende criteria 1 t/m 3 wordt voldaan:

1. Voor deze stroom kunnen ‘garanties van oorsprong’ worden voorgelegd die door CertiQ worden uitgegeven (bij productie of import), geregistreerd en afgeboekt (bij levering aan een klant) in het kader van de Elektriciteitswet.
2. De specifieke bron(nen) van de verbruikte groene stroom (wind, water, zon of biomassa) kunnen aangetoond worden.
3. Wat betreft het land van herkomst kan worden aangetoond dat:
 - 3.1 de stroom in Nederland is opgewekt, of dat
 - 3.2 de stroom wordt geïmporteerd uit een lidstaat van de Europese Unie of een ander land dat met de Europese Commissie een EU duurzame energie doelstelling is overeengekomen. In

¹³ De lijst wordt in de toekomst mogelijk verder uitgebreid, hetgeen tot nieuwe categorieën kan leiden

alle gevallen ad 3.2 dient te worden aangetoond dat het exporterende land in het kader van de EU duurzame energierichtlijn de emissiereductie ten gevolge van de geëxporteerde elektriciteit aftrekt (niet meetelt) in de rapportages aan de Europese Commissie.

Ladderbeoordeling van groene stroom door de LadderCI

Bij elke ladderbeoordeling waarbij het bedrijf in de te beoordelen periode het verbruik van groene stroom rapporteert, dient de LadderCI o.a. vast te stellen dat het bedrijf kan aantonen te voldoen aan de bovenstaande criteria 1 t/m 3, als volgt:

- Ingeval er ad criterium 1 sprake is van het afboeken van garanties van oorsprong in het CertiQ systeem door het bedrijf zelf via een eigen CertiQ rekening, dient het bedrijf de hoeveelheden groene stroom per bron (t.b.v. criterium 2) en per land van herkomst (t.b.v. criterium 3) aan te tonen met afboekoverzichten voor het betreffende kalenderjaar uit het CertiQ systeem. In geval van import ad 3.2 dient het bedrijf tevens een bewijsstuk vanuit de desbetreffende overheid te kunnen overleggen. Dit bewijsstuk moet aangeven dat het exporterende land de desbetreffende hoeveelheid aftrekt van de resultaten in de rapportage aan de Europese Commissie.
- Ingeval er sprake is van aankoop van een groene stroom product van een energieleverancier, dient het bedrijf:
 - de specifieke bronnen (in percentages) van de groene stroom aan te tonen (t.b.v. criterium 2) door middel van het door de leverancier verstrekte (onder de Elektriciteitswet verplichte) stroometiket voor dat product over het betreffende kalenderjaar, en
 - de hoeveelheid groene stroom aan te tonen met een contract met (of factuur van) de leverancier waaruit blijkt hoeveel van dit product is afgenomen in het betreffende kalenderjaar, en
 - een verklaring van de leverancier te overleggen waarin staat dat de percentages die op het stroometiket staan, overeenkomen met de in het CertiQ afgeboekte garanties van oorsprong voor het product (t.b.v. criterium 1), en dat het land van herkomst voldoet aan criterium 3. Deze verklaring van de leverancier dient voorzien te zijn van een accountantsverklaring (of gelijkwaardig) en mag afkomstig zijn van een openbare bron van de leverancier (bijvoorbeeld jaarverslag, website of persbericht).

Groene stroom uit biomassa

In geval van het gebruik van een andere, specifieke CO₂-emissiefactor voor groene stroom uit biomassa, stelt de LadderCI vast dat het bedrijf het volgende kan aantonen.

Elektriciteit uit biomassa kan afkomstig zijn van vele verschillende soorten biomassa uit Europa of uit andere werelddelen. Emissiefactoren uit wetenschappelijk onderzoek tonen daardoor een relatief grote spreiding. De gegeven factor voor stroom uit biomassa op www.co2emissiefactoren.nl mag niet gebruikt worden. Voor de CO₂-Prestatieladder wordt met een defaultwaarde voor de emissiefactor van biomassa gehanteerd gelijk die van grijze stroom, tenzij de leverancier van de biomassastroom een andere waarde heeft vastgesteld volgens een specifieke methode.

Voor vloeibare biomassa wordt een CO₂-emissiefactor geaccepteerd als wordt aangesloten bij de EU duurzaamheidseisen voor biomassa voor transport. In 2011 is de Nederlandse wetgeving gepubliceerd die deze Europese richtlijnen voor hernieuwbare energie (RED, 2009/28/EG) en brandstofkwaliteit (FQD, 2009/30/EG) implementeert. De uitvoering, toezicht en handhaving van deze wetgeving is bij de uitvoeringsorganisatie Biobrandstoffen van de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) ondergebracht.

Een CO₂-emissiefactor voor vaste en gasvormige biomassa wordt geaccepteerd als deze is berekend volgens de NTA 8080, de Green Gold Label (GGL) of gelijkwaardig. Deze wordt geverifieerd volgens de in dit duurzaamheidssysteem voorgeschreven werkwijze. Dit waarborgt de betrouwbaarheid van de berekening.

De aanvrager dient voor biomassa-stroom, naast de reeds genoemde bewijzen, een verklaring van de leverancier te kunnen overleggen. In deze verklaring moet staan: de emissiefactor van de betreffende biomassa-stroom onder vermelding van de gehanteerde duurzaamheidsstelsel en de naam van de controlerende instantie. Deze verklaring mag afkomstig zijn van een openbare bron van de leverancier (bijvoorbeeld jaarverslag, website of persbericht).

Overige bepalingen voor elektriciteit

- Als het bedrijf voor (een deel van) de ingekochte stroom een geldig SMK certificaat kan overleggen, dan geldt dit certificaat (voor dat deel) als afdoende bewijs dat het bedrijf aan de criteria voor groene stroom voldoet (zie ook www.smk.nl).
- De CO₂-emissiefactoren voor zelf opgewekte groene stroom zijn gelijk aan die voor groene stroom. Levering van groene stroom overschot aan het stroomnet vermindert bovendien de inkoop van grijze stroom. Dit komt tot uiting in een op de factuur vermelde lagere afname.
- Bij het verbruik van andere soorten duurzame stroom zoals elektriciteit uit getijdencentrales is de regel van toepassing dat het gebruik van een andere (officieel erkende) factor is toegestaan ingeval dit leidt tot een meer accurate uitkomst; andere uitgangspunten zie de inleiding. Deze regel geldt algemeen maar niet voor niet-duurzame soorten stroom. Voor nadere interpretatie zijn de vermelde bronnen op de website www.co2emissiefactoren.nl maatgevend.

5.2.2.2 Berekenen van CO₂-emissies van personenvervoer en goederenvervoer

Personenvervoer:

Dit betreft vervoer van personen met algemeen gebruikelijke middelen van personenvervoer. Bemanning van ritten met inspectietreinen, onderhoudsmachines, goederentreinen e.d. vallen hier buiten.

Goederenvervoer:

Dit betreft vervoer van alle goederen zoals (bouw)materialen, van bouwplaatsuitrusting, van containers met of zonder inhoud, van bouwmachines etc., alsmede ritten met mobiel bouw materieel. Het aangegeven tonnage op de website geeft het laadvermogen aan.

Voor zowel personenvervoer als goederenvervoer geldt:

1. Bij het berekenen van CO₂-emissies moet men streven naar de meest accurate uitkomst. De totale uitstoot van broeikasgassen wordt dus, indien beschikbaar, berekend door de gebruikte hoeveelheid brandstof(fen) en/of elektriciteit (in eenheden als liter, kg of kWh) van al de gebruikte vervoersopties te vermenigvuldigen met de factoren in tabblad "Brandstoffen voertuigen" op www.co2emissiefactoren.nl. Deze berekeningen zijn het meest exact, omdat het reële waarden zijn: het brandstof en/of elektriciteitsverbruik van voertuigen zoals gemeten in de praktijk. Als dit niet zo is dan geven de lijsten in "Personenvervoer" en "Goederenvervoer" op www.co2emissiefactoren.nl diverse extra waarden.
2. De CO₂-emissies worden berekend inclusief energieverbruik en emissies t.g.v. winning en raffinage van brandstoffen. Er dienen dus de waarden gebruikt te worden uit de kolom Well to Wheel (WTW). De berekende emissies worden indien nodig uitgedrukt in CO₂-equivalenten.
3. Bij vervoer per vliegtuig. Per enkele reis is de gevlogen afstand tussen herkomst luchthaven en bestemmingsluchthaven (eindpunt) bepalend voor de te gebruiken afstandsklasse in de lijst.
4. Het betreft altijd de vervoerketen van deur tot deur, dat wil zeggen bestaande uit zowel voortransport, hoofdvervoerwijze als natransport.
5. Voor vervoer met algemeen gebruikelijke middelen van goederenvervoer: gemiddelde waarden voor beladingsgraad en aandeel productieve kilometers.
6. Voor vervoer per vrachtwagen en ritten met mobiel bouw materieel:
 - een gemiddeld realistisch ritpatroon (stadswegen, snelwegen) en rijgedrag,
 - de gehele reis van deur tot deur met de vrachtwagen.

Voor nadere interpretatie zijn de vermelde bronnen op de website www.co2emissiefactoren.nl maatgevend.

5.2.2.3 Berekenen van CO₂-emissies van koudemiddelen

Veel koel- en koudemiddelen zijn chloorfluorkoolwaterstoffen (CFK, HCFC) die niet alleen een effect hebben op de ozonlaag, maar tevens zeer sterke broeikasgassen zijn. In een analyse waarin deze middelen een rol spelen, worden daarom (lek)verliezen van deze stoffen meegenomen als broeikasgassen.

Voor de berekening van de emissies als gevolg van koudemiddelen staan de cijfers op de website www.co2emissiefactoren.nl in het tabblad “Koudemiddelen”, kolom “Well To Wheel” (WTW). Uiteraard zijn in de lijst CO₂-equivalenten gegeven. Voor nadere interpretatie zijn de vermelde bronnen op de website www.co2emissiefactoren.nl maatgevend.

5.2.3 Overgangstermijn voor nieuwe CO₂-emissiefactoren en herberekening

Overgangstermijn

De nieuwe CO₂-emissiefactoren kunnen gebruikt worden vanaf de publicatie van Handboek 3.0. Het gebruik van de nieuwe CO₂-emissiefactoren is verplicht per 1 januari 2016. Deze factoren (inclusief uitgangspunten, rekenwijze etc.) gelden:

- Voor alle emissies in alle voorbije en actuele perioden, tenzij een bepaald jaar vermeld is.
- Voor alle informatie en documentatie (dus *CO₂-footprints*, *CO₂-emissie-inventarissen*, *ketenanalyses*, reductiedoelstellingen, voortgangsrapporten, communicatie-uitingen, etc.):
- Het voorgaande uiteraard alleen voor zover het bedrijf informatie en documentatie volgens dit Handboek moet kunnen aantonen/voorleggen bij een ladderbeoordeling.

Herberekening

Met het verschijnen van Handboek 3.0 zijn er wijzigingen in de CO₂-emissiefactoren opgetreden. Bij het berekenen van de CO₂-emissies, met de aangepaste emissiefactoren, dient men rekening te houden met het feit dat mogelijk ook het referentiejaar dient te worden herberekend.

Voorwaarden voor herberekening zijn:

- Een verandering in emissiefactor te wijten aan verandering van brandstoftype geeft geen aanleiding tot herberekening.
- Een wijziging in de CO₂-emissiefactor ten gevolge van een methodologie wijziging in het berekenen van de CO₂-emissiefactor is altijd aanleiding tot herberekening van het referentiejaar.
- Een wijziging in de CO₂-emissiefactoren ten gevolge van technologische vooruitgang is geen aanleiding tot herberekening van het referentiejaar,

Het bedrijf dient een herberekening van het referentiejaar duidelijk te documenteren.

Zie ook de regels over herberekening in ISO 14064-1, §5.3.2, en dan met name punt c.

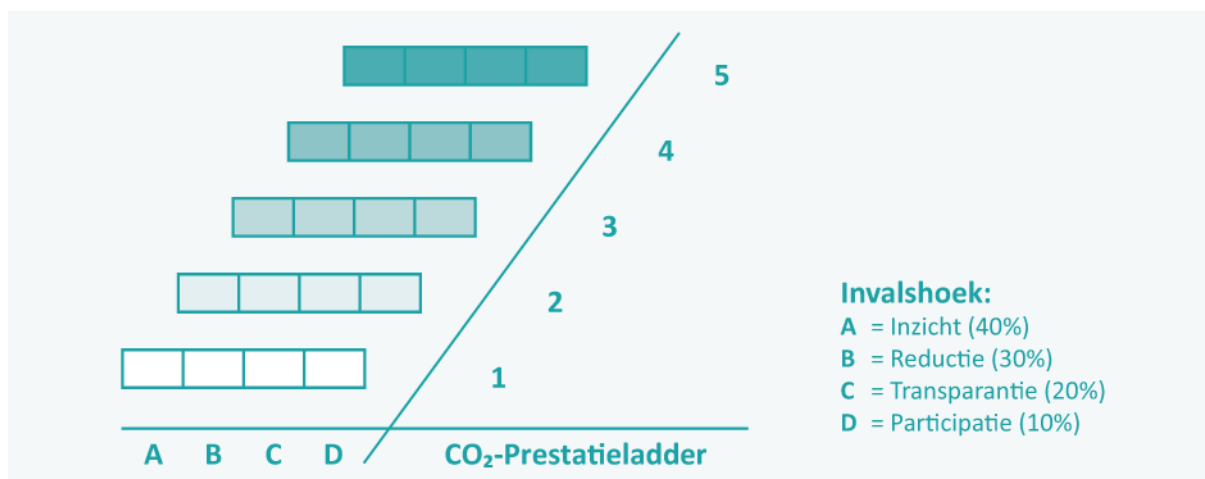
Voor een overzicht van de gewijzigde emissiefactoren, verwijzen wij naar de tabel in de [Wijzigingenlijst](#). Daarmee kan een bedrijf zien of herberekening noodzakelijk is.

**Algemene eisen en auditchecklijsten
CO₂-Prestatieladder**

6

6. Algemene Eisen en Auditchecklijsten CO₂-Prestatieladder

In de CO₂-Prestatieladder is het Capability Maturity Model vertaald in vijf niveaus, opklimmend van 1 naar 5. Per niveau is een vaste set van eisen gedefinieerd die worden gesteld aan de CO₂-prestatie van het *bedrijf* en zijn *projecten*. Deze eisen komen voort uit vier invalshoeken (A t/m D) met elk een eigen wegingsfactor. De plaats van een bedrijf op deze ladder wordt bepaald door het hoogste niveau waarop het bedrijf aan alle eisen voldoet. Een individuele invalshoek kan in de geest van de CO₂-Prestatieladder niet los worden gezien van de overige invalshoeken. Elk hoger niveau omvat de eisen van de lagere niveaus. Het bedrijf dient blijvend actief te zijn met actuele prestaties op de onderliggende niveaus.

Figuur 6.1. CO₂-Prestatieladder: 5 niveaus en 4 invalshoeken. De invalshoeken hebben elk een eigen wegingsfactor

Certificering vindt plaats per niveau van de CO₂-Prestatieladder. Het *portfolio* met bewijslast wordt door het bedrijf aan een bevoegde Ladder Certificerende Instelling (*LadderCI*) voorgelegd. Gebruikmakend van de eisen uit de *auditchecklijsten*, de toelichtingen en zijn 'expert judgement' beoordeelt de LadderCI de bewijsmiddelen en kent vervolgens per eis een (proportionele) score toe.

Een *bedrijf* voldoet pas aan de eisen van een bepaald niveau indien¹⁴

1. Voldaan is aan de algemene eisen van de CO₂-Prestatieladder (zie §6.1), en
2. voldaan is aan de minimale eisen voor A, B, C en D van desbetreffend niveau (20 punten) en aan de eisen van alle onderliggende niveaus, en
3. de som van de gewogen scores per niveau minstens 90% (22,5 punten) van de maximale score (25 punten) is. Dit betekent dat het bedrijf op alle aspecten actief moet blijven op de onderliggende niveaus.

Indien de LadderCI het bereikte niveau vastgesteld heeft, wordt het overeenkomstige *CO₂-bewust Certificaat* van het bereikte niveau uitgereikt.

6.1 Algemene Eisen

De eisen waaraan bedrijven moeten voldoen, zijn opgedeeld in algemene eisen (zie §6.1.1 t/m 6.1.4) en auditchecklijsten (zie §6.2). De auditchecklijsten zijn opgesteld als een 'subladder' per invalshoek. Er zijn dus vier auditchecklijsten, elk met vijf niveaus. Voor elke invalshoek en niveau zijn er vaste criteria en een scorerichtlijn. Elk bedrijf, dat zich wil laten (her-)certificeren voor een bepaald ladderniveau, evalueert de werking van de CO₂-Prestatieladder in zijn bedrijf aan de hand van de algemene eisen (zie §6.1.1 t/m 6.1.4) en zijn CO₂-prestaties aan de hand van de auditchecklijsten (zie §6.2).

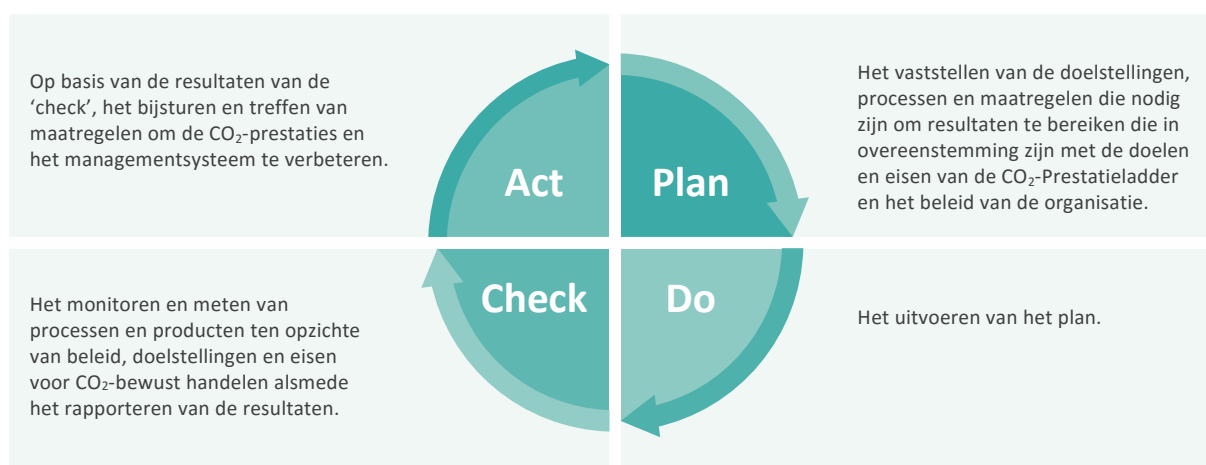
¹⁴ Als hulpmiddel heeft de SKAO een rekentool op haar website gepubliceerd (www.skao.nl/documenten)

Is een bedrijf van mening dat het op basis van deze *zelfevaluatie*¹⁵ een bepaald niveau bereikt heeft, dan wordt het bewijsmateriaal in een portfolio bijeengebracht en ter beoordeling voorgelegd aan een LadderCI.

De zelfevaluatie wordt jaarlijks uitgevoerd ter voorbereiding van de *ladderbeoordeling* en omvat een evaluatie van de algemene eisen en van de auditchecklijsten. De zelfevaluatie kan worden uitgevoerd door de verantwoordelijke voor de CO₂-Prestatieladder binnen het bedrijf.

6.1.1 Eisen aan processen voor continue verbetering

De laddersystematiek is gebaseerd op de principes van een *managementsysteem* en heeft *continue verbetering* als doel. Dit betekent dat er in het bedrijf continue, herhalende processen aanwezig moeten zijn die gericht zijn op de verbetering van zowel de CO₂-prestatie als op de verbetering van het managementsysteem. Dit wordt ook wel beschreven als “Plan-Do-Check-Act” (PDCA) of “Deming cirkel”. PDCA kan kort als volgt worden beschreven:

Cirkel: herhaal voortdurend bovenstaande stappen

Figuur 6.2. Plan-Do-Check-Act cyclus

Op diverse plekken in dit Handboek wordt verwezen naar, of invulling gegeven aan, het principe van continue verbetering. Dit gebeurt in individuele eisen van het *certificeringsschema* en is te herkennen aan het symbool:

Een bedrijf dient te voldoen aan de eisen uit het certificeringsschema. Daarnaast is een bedrijf verplicht om de werking van het managementsysteem minimaal eens per jaar via een *interne audit* en *directiebeoordeling* te toetsen en indien nodig bij te sturen om zo continue verbetering te bewerkstelligen.

6.1.1.1 Interne audit¹⁶

In een interne audit wordt onderzocht of het managementsysteem voldoet aan de eisen van het certificeringsschema en of er binnen de organisatie gewerkt wordt volgens de in het managementsysteem vastgelegde afspraken (zoals doelstellingen, procedures, communicatie, publicatie, geplande maatregelen enz.). Naast de feitelijke beoordeling wordt bij de interne audit ook gekeken naar mogelijkheden tot verbetering in het systeem en/of de uitvoering. In een managementsysteem is de interne audit een zeer belangrijke informatiebron voor de

¹⁵ Als hulpmiddel (voor o.a. de zelfevaluatie) heeft de SKAO een rekentool op haar website gepubliceerd (www.skao.nl/documenten). De tool berekent het behaalde niveau.

¹⁶ De in deze paragraaf benoemde vereisten zijn deels gebaseerd op ISO 19011 norm ‘Richtlijnen voor het uitvoeren van audits van managementsystemen’

directiebeoordeling door het management. De directie dient de noodzakelijke middelen voor de uitvoering van de audit ter beschikking te stellen (bijvoorbeeld tijd, opleiding,).

In het kader van de CO₂-Prestatieladder dient de interne audit tenminste eenmaal per jaar te worden uitgevoerd over de relevante eisen en de bijbehorende doelstellingen uit het certificeringsschema die horen bij het (beoogde) ladderniveau en die van toepassing zijn op het bedrijf. Het bedrijf moet bewerkstelligen dat zonder onnodig uitstel alle noodzakelijke *correcties* en *corrigerende maatregelen* worden getroffen om eventuele tekortkomingen, *afwijkingen* ten opzichte van de eisen en het managementsysteem en hun oorzaken weg te nemen binnen een geschikt tijdschema. Om de uitvoering van de interne audits te borgen is van belang het proces, planning/uitvoering en verantwoordelijkheden goed vast te leggen.

Een bedrijf kan de interne audit en directiebeoordeling volgens de CO₂-Prestatieladder combineren en/of integreren met interne audits en directiebeoordelingen voor andere managementsysteem-normen.

De resultaten van de interne audit worden vastgelegd in een intern audit rapport of verslag. In dit verslag zijn ten minste vermeld:

- de datum van de audit;
- de namen van auditor(s) en auditee(s);
- de doelstelling van de audit;
- de reikwijdte;
- de locaties die bezocht zijn;
- de auditbevindingen;
- conclusies ten aanzien van het voldoen aan de doelstellingen per eis en
- de effectiviteit van het systeem in relatie tot het behalen van de (reductie)doelstellingen.

Met betrekking tot de doelstellingen per eis dient in de interne audit expliciet aandacht te worden besteed aan de volgende vragen:

- Vindt het bedrijf dat er door de activiteiten (op grond waarvan het bedrijf aan de eisen voldoet) vooruitgang zit in het realiseren van de betreffende doelstelling per eis in het bedrijf?
- Welke onderbouwing ligt hieraan ten grondslag?
- Welke besluiten worden van de directie gevraagd over eventuele aanvullende of *corrigerende maatregelen*?

De selectie van de interne auditor moet ervoor zorgen dat de interne audit op een objectieve en onpartijdige wijze wordt uitgevoerd. De interne auditor dient bovendien geen audit uit te voeren over zijn/haar eigen werk en dient te beschikken over relevante kennis en vaardigheden.

6.1.1.2 Directiebeoordeling

Naast de interne audit is de *directiebeoordeling* (of management review) een zeer belangrijk onderdeel van een managementsysteem. De directie van de organisatie moet op geplande tijdstippen, en voor de CO₂-Prestatieladder tenminste eenmaal per jaar, de *implementatie* van de CO₂-Prestatieladder als managementsysteem beoordelen op blijvende geschiktheid, implementatie, adequaatheid en effectiviteit/doeltreffendheid.

De input voor de directiebeoordeling bevat tenminste:

- de status/opvolging van acties en maatregelen van voorgaande interne audits, directiebeoordelingen en audits van de LadderCI;
- externe/interne veranderingen die relevant zijn voor het CO₂-Prestatieladder managementsysteem;
- beoordeling van het energiebeleid en communicatie, energieprestaties, emissies, maatregelen en de initiatieven;
- de resultaten van bovenstaande interne audit, het actuele verslag van de interne controle (eis 1.B.2), de actuele *energiebeoordeling* (eis 2.A.3) en audits door de LadderCI;
- de *voortgang* en realisatie (doeltreffendheid) van het energiemangement actieplan (eis 3.B.2);

- de voortgang op de reductiedoelstellingen en mate waarin reductiedoelstellingen zijn behaald; en (vanaf niveau 3) een analyse van de waarschijnlijkheid van het halen van eerder intern/extern gepubliceerde reductiedoelstellingen.
- voorstellen voor mogelijke nieuwe CO₂-reductiemaatregelen, initiatieven, deelnames en budget;
- status van corrigerende, preventieve maatregelen;
- aanbevelingen voor verbetering;

De output van de directiebeoordeling bevat tenminste:

- besluiten en maatregelen gerelateerd aan veranderingen in energie- of CO₂-prestatie en energiebeleid;
- besluiten en maatregelen gerelateerd aan veranderingen van reductiedoelstellingen, CO₂-reductiemaatregelen, initiatieven en deelnames;
- conclusies rond de werking van de CO₂-Prestatieladder; expliciet dient er een uitspraak gedaan te worden in hoeverre de CO₂-Prestatieladder binnen het bedrijf functioneert zoals deze bedoeld is (uitspraak omtrent doeltreffendheid, effectiviteit), op basis van de resultaten van de interne audit met betrekking tot de doelstellingen per eis;
- (vanaf niveau 3) conclusies over de waarschijnlijkheid van het halen van eerder intern/extern gepubliceerde reductiedoelstellingen;
- besluiten en maatregelen met betrekking tot *continue verbetering* en de eventuele noodzaak van wijzigingen;
- beslissingen met betrekking tot de middelen die nodig zijn om het functioneren van de CO₂-Prestatieladder binnen het bedrijf te garanderen.

De organisatie dient gedocumenteerde informatie bij te houden als bewijs van het resultaat van de directiebeoordeling. Het bedrijf dient de uitkomsten van de directiebeoordeling aantoonbaar te communiceren aan alle relevante belanghebbenden (zoals bijvoorbeeld een directievertegenwoordiger) binnen de organisatie over ter zake doende informatie uit de beoordeling.

6.1.1.3 Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij een *ladderbeoordeling* dient de LadderCI zich ervan te verzekeren dat er een *zelfevaluatie*¹⁷ heeft plaats gevonden en dat het verslag daarvan beschikbaar is.

Daarnaast dient de LadderCI zich er bij de ladderbeoordeling van te verzekeren dat er in het afgelopen jaar, een interne audit, gevolgd door een directiebeoordeling, plaats heeft gevonden en dat hiervan verslagen/rapportages zijn. Tijdens de ladderbeoordeling dient de LadderCI te controleren of de interne audit volgens de vereisten is uitgevoerd, het auditrapport voldoet, de vereiste informatie per doelstelling duidelijk is weergegeven en de resultaten zijn gerapporteerd aan de directie. Bij een eerste *initiële ladderbeoordeling* (dus als het bedrijf voor het eerst wordt beoordeeld) kan mogelijk nog niet volledig aan alle vereisten van de interne audit en directiebeoordeling worden voldaan. De LadderCI dient in dat geval naar bevinden te handelen.

Indien de uitvoering van de interne audit en/of directiebeoordeling niet aantoonbaar is en/of niet aan minimale vereisten voldoet is er sprake van een ernstige tekortkoming. Een ladderbeoordeling kan niet worden afgerond voordat deze *afwijking* is gesloten (er kan dan geen certificaat worden afgegeven). Indien een dergelijke afwijking tijdens de *jaarlijkse ladderbeoordeling* wordt geconstateerd, dient het bedrijf binnen 4 weken *corrigerende maatregelen* te nemen, zo niet dan wordt het certificaat geschorst.

6.1.2 Eisen aan projecten

De doelstellingen en eisen van de CO₂-Prestatieladder hebben betrekking op het gehele bedrijf inclusief alle *projecten*. De activiteiten in projecten zijn een afgeleide van het beleid op bedrijfsniveau.

¹⁷ Zie www.skao.nl voor een rekentool voor het bepalen van de scores en het niveau op de CO₂-Prestatieladder.

Dit kunnen bijvoorbeeld generieke maatregelen zijn die in alle projecten worden toepast. Uiteraard kunnen zich in individuele projecten kansen voordoen voor extra reductie. Tegelijkertijd is het vanwege een efficiënte aanpak op bedrijfsniveau en de verschillen tussen projecten ook mogelijk dat bepaalde maatregelen juist niet in elk project worden toegepast.

De doelstellingen en eisen van de CO₂-Prestatieladder hebben ook betrekking op *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is. Hierbij is het niet relevant of het gunningvoordeel wel of niet doorslaggevend is geweest bij het verkrijgen van de opdracht. Voor elk van de projecten met gunningvoordeel eist de CO₂-Prestatieladder dat bepaalde aspecten van de doorvertaling van de bedrijfsaanpak naar het projectniveau daadwerkelijk worden aangetoond met documentatie. Hoe de administratieve bewijsvoering wordt ingericht, beslist het bedrijf zelf. Uiteraard dient te worden voldaan aan de minimale eisen voor projecten met CO₂-gerelateerd gunningvoordeel, zoals genoemd bij de betreffende toelichting op de eisen. Voorafgaand aan elke Ladderbeoordeling stelt het bedrijf een aantoonbaar complete lijst op met alle projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel is verkregen. Uit deze lijst zal de LadderCI een steekproef nemen voor de betreffende Ladderbeoordeling (zie §7.2).

6.1.3 Eisen aan de Verplichte Internetpublicatie

Met name vanaf niveau 3 (en hoger) is het extern communiceren een vereiste. Dit is nodig voor een doeltreffende werking van de ladder binnen de *sector* en daarbuiten. Vanaf niveau 3 is voor een aantal eisen de blijvende beschikbaarheid van de gepubliceerde informatie op internet een verplichting.

Deze verplichte internetpublicatie geschiedt op twee locaties:

1. De website van het bedrijf (bedrijfswebsite)
2. De website van de SKAO¹⁸ (bedrijvenpagina)

De website van het bedrijf:

Voor niveau 3, 4 en 5 is vereist dat het bedrijf 1 of meerdere pagina's op zijn internetsite heeft ingericht die aan de volgende voorwaarden voldoen:

1. Bereikbaar op de bedrijfsnaam (zoals vermeld op het certificaat) en vervolgens via de term "CO₂-Prestatieladder" of "CO₂-beleid".
2. Tenminste de vereiste informatie (en documentatie) zoals aangegeven in de toelichting op de eisen 3.B.1, 4.B.2, 5.B.1, 3.C.1, 5.C.1, 3.D.1, 4.D.1, 5.D.3 in §6.2 van dit Handboek. Deze informatie is dezelfde als die, op basis waarvan de LadderCI het certificaat heeft verleend of verlengd. Deze informatie blijft op het internet beschikbaar ten minste gedurende de looptijd van het certificaat, met een minimum van 2 jaar.
3. Mits het bedrijf de vindbaarheid heeft verzekerd, is de verdeling van de informatie over de bedrijfswebsite, de indeling van elke pagina, de lay-out ervan, de per pagina te vinden documenten en de omliggende teksten vrij.
4. De documenten van de eisen 4.A.1, 3.D.1, 4.D.1, 5.D.3 van het bedrijf zijn via een duidelijke verwijzing en link te vinden op de SKAO-website.
5. Op de website van het bedrijf staan volledige kopieën van de geldende certificaten.
6. In geval van wijziging in de punten 1 t/m 5 zal deze website worden bijgewerkt binnen 4 weken na het gereed komen van de informatie.

De internetpublicatie van het bedrijf op de website van SKAO:

1. Deze website is te vinden onder www.skao.nl
2. Tenminste de vereiste informatie (en documentatie) zoals aangegeven in de toelichting op de eisen 4.A.1, 3.D.1, 4.D.1, 5.D.3 in §6.2 van dit Handboek. Deze informatie is dezelfde als die, op basis waarvan de LadderCI het certificaat heeft verleend of verlengd. Deze informatie blijft op het internet beschikbaar ten minste gedurende de looptijd van het certificaat, met een minimum van 2 jaar.

¹⁸ Inlogcodes en instructies worden bij registratie bij de SKAO toegestuurd

3. Op de website van SKAO dient elk document een PDF te zijn, met vermelding van een versienummer, een handtekening van de autoriserende verantwoordelijke manager, en de autorisatiedatum.
4. Bij een *initiële ladderbeoordeling* heeft het bedrijf nog geen actieve pagina op de website van de SKAO. Dus kan met betrekking tot de eisen 4.A.1, 3.D.1, 4.D.1, 5.D.3, bij een initiële ladderbeoordeling (op instapniveau) niet alles openbaar gepubliceerd zijn. De pagina is echter al wel beschikbaar en kan via inlogomgeving aan de LadderCI getoond worden. Na afgifte van het certificaat wordt de pagina van het bedrijf openbaar op de website van de SKAO.

Algemeen geldt:

1. De publicatie van de documenten is vanaf versie 2.2 gekoppeld aan de puntentelling bij de betreffende eis. Dit geldt ook voor Versie 3.0.
2. Alles wat overlegd is in de ladderbeoordeling en wat volgens de eisen van de CO₂-Prestatieladder gepubliceerd moet worden, dient gepubliceerd te worden. Niet voldoen aan de verplichte internetpublicatie leidt tot een aftrek van 6 punten en dus het niet behalen van een bepaald ladderniveau (zie toelichtingen in §6.2).
3. Wat er niet is, kan niet gepubliceerd worden en kan door het niet publiceren nooit tot meer puntenaftrek leiden dan de LadderCI er in de beoordeling voor heeft afgetrokken.

6.1.4 Eisen aan de contributie aan de SKAO

Het *CO₂-bewust Certificaat* is pas geldig als het bedrijf de vereiste [jaarlijkse contributie](#) afdraagt aan de SKAO. De LadderCI controleert vóór afgifte van een nieuw certificaat of het bedrijf aan zijn betalingsverplichtingen aan de SKAO heeft voldaan. Afgifte van een nieuw certificaat is **niet** mogelijk als het bedrijf niet kan aantonen aan zijn betalingsverplichtingen te hebben voldaan.

Bij een betalingsachterstand heeft de SKAO het recht de bedrijvenpagina van het bedrijf van de SKAO website te verwijderen. Dat heeft tot gevolg dat een positieve ladderbeoordeling vanaf niveau 3 niet haalbaar is doordat het bedrijf niet voldoet aan de verplichte internetpublicatie. De SKAO zal hier de betrokken LadderCI over informeren, waarop de LadderCI actie naar het bedrijf dient te ondernemen.

6.2 Auditchecklijsten

De *auditchecklijsten* van de CO₂-Prestatieladder bevatten:

- per Invalshoek (A t/m D), een tabel met eisen waaraan moet worden voldaan;
- de doelstelling per eis;
- de scorerichtlijn;
- de toelichting op de eisen;
- de minimum criteria voor de ladderbeoordeling;
- de richtlijnen voor de werkwijze van de LadderCI bij de ladderbeoordeling.

De toelichtingen op de eisen hebben dezelfde status als de eisen zelf: er moet aan worden voldaan. De individuele eisen en de toelichtingen dienen te worden geïnterpreteerd in het licht van de doelstelling per eis en de tekst in de kolom 'Aspect/Invalshoek'. De eisen op één niveau en binnen één invalshoek houden onderling verband met elkaar. Een eis op een onderliggend niveau kan zwaarder worden voor een bedrijf dat op een hoger niveau zit. De toelichtingen zijn niet limitatief, maar geven aan dat de ladderbeoordeling 'o.a.' (dus op zijn minst) de vermelde elementen dient te betreffen, ter verduidelijking van onderdelen van de werkwijze en de te hanteren criteria. Dit draagt bij aan een uniforme standaard tijdens de beoordeling.

6.2.1 Invalshoek A: Inzicht

Eis	K/M/G	Aspect/Invalshoek	Eisen	Max. score
1A	Alle	Het bedrijf heeft gedeeltelijk inzicht in energie verbruik.	1.A.1. Identificatie en analyse van energiestromen van het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, zijn gebeurd.	10
			1.A.2. Alle energiestromen van het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, zijn aantoonbaar in kaart gebracht.	10
			1.A.3. Deze lijst wordt regelmatig opgevolgd en actueel gehouden.	5
Doelstelling: Het bedrijf weet welke soorten energie gebruikt worden.				
2A	Alle	Het bedrijf heeft inzicht in eigen energie-verbruik.	2.A.1. Alle energiestromen van het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, zijn kwantitatief in kaart gebracht.	10
			2.A.2. De lijst is volledig en wordt aantoonbaar regelmatig opgevolgd en actueel gehouden.	5
			2.A.3. Het bedrijf beschikt over een actuele energiebeoordeling voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	10
Doelstelling: Het bedrijf weet per soort energie hoeveel er wordt gebruikt, gedifferentieerd naar de verschillende activiteiten van het bedrijf.				
3A	Alle	Het bedrijf heeft zijn eigen energieverbruik omgerekend naar CO ₂ -emissie(s).	3.A.1. Het bedrijf beschikt over een uitgewerkte actuele emissie-inventaris voor zijn scope 1 & 2 CO ₂ -emissies conform ISO 14064-1 voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	20
			3.A.2. De emissie-inventaris van 3.A.1 is door een CI geverifieerd met tenminste een beperkte mate van zekerheid.	5
Doelstelling: Het bedrijf heeft een CO ₂ -administratie, waarbij geen discussie is over de hoeveelheden en over de berekeningswijze. Het bedrijf heeft inzicht in de belangrijkste aangrijpingspunten voor de reductie-aanpak.				
4A	Alle*	Het bedrijf rapporteert zijn CO ₂ -footprint conform de ISO 14064-1 voor scope 1, 2 & 3.	4.A.1. Het bedrijf heeft aantoonbaar inzicht in de meest materiële emissies uit scope 3, en kan uit deze scope 3 emissies tenminste 2 analyses van GHG- genererende (ketens van) activiteiten voorleggen.	15
	Alle		4.A.2. Het bedrijf beschikt over een kwaliteitsmanagement plan voor de inventaris.	5
	Alle		4.A.3. Tenminste 1 van de analyses uit 4.A.1 (scope 3) is professioneel ondersteund of becommentarieerd door een ter zake als bekwaam erkend en onafhankelijk kennisinstituut.	5
Doelstelling: Het bedrijf heeft naast scope 1 en 2, de relatieve omvang van scope 3 emissies bepaald. Het management is zich bewust van de invloed van het bedrijf in de verschillende ketens, up en downstream, waarin het acteert. Op basis van deze kennis identificeert het bedrijf kansrijke mogelijke energie- en CO ₂ -reductiemaatregelen in de ketens, en potentiële ketenpartners voor de aanpak ervan.				
5A	Alle*	Het bedrijf heeft portefeuille breed inzicht in scope 3.	5.A.1. Het bedrijf heeft inzicht in de materiële scope 3 emissies van het bedrijf en de meest relevante partijen in de keten die daarbij betrokken zijn.	10
	Alle*		5.A.2-1. Het bedrijf beschikt over een portefeuille-brede, onderbouwde analyse van mogelijkheden van het bedrijf om de materiële scope 3 emissies te beïnvloeden.	5
	M/G		5.A.2-2. Het bedrijf heeft inzicht in mogelijke strategieën om deze materiële emissies te reduceren.	5
	M/G		5.A.3. Het bedrijf dient van directe (en potentiële) ketenpartners die relevant zijn voor de uitvoering van de scope 3 strategie, over specifieke emissiegegevens te beschikken die afkomstig zijn van deze ketenpartners.	5
Doelstelling: Het bedrijf verbreedt en verdiept zijn inzicht in scope 3 en in de wijze waarop het bedrijf emissies in scope 3 kan reduceren.				

Toelichting op Invalshoek A, Inzicht

Inzicht maakt een bedrijf bewust van de eigen CO₂-prestatie, de risico's en kansen die de eigen CO₂-uitstoot veroorzaakt, biedt het bedrijf informatie die het kan gebruiken bij het formuleren van effectieve doelstellingen en maatregelen om de CO₂-uitstoot te reduceren, en waar de communicatie

*Uitzondering voor kleine bedrijven (zie de toelichting van de betreffende eis)

en samenwerking zich op dient te richten. Invalshoek A stimuleert bedrijven om de eigen CO₂-uitstoot en die in de *keten* te kennen. Het bedrijf realiseert *continue verbetering* in de diepgang, reikwijdte en efficiëntie van inzicht en de kwaliteit van de emissie-inventaris.

Eis 1.A	Het bedrijf heeft gedeeltelijk inzicht in energieverbruik
Alle	Doelstelling: Het bedrijf weet welke soorten energie gebruikt worden

1.A.1 Identificatie en analyse van energiestromen van het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, zijn gebeurd

Scorerichtlijn

Volledig (10), Nee (0)

Eén energiestroom levert 5 punten op mits op grond van algemeen bekende inzichten aannemelijk is dat het de meest materiële energiestroom betreft in relatie tot de projecten.

Toelichting

Het gaat om alle energiestromen die horen bij alle *projecten* binnen de organisatorische grenzen van het bedrijf. Van opgestarte *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is, dienen de energiestromen te zijn geïdentificeerd. Wanneer het bedrijf meerdere typen projecten uitvoert waarop CO₂-gerelateerd gunning voordeel verkregen is, of als een opgestart project naar verwachting afwijkt van de bestaande lijst met energiestromen, dan dienen de energiestromen zo nodig gedifferentieerd te zijn en aangepast aan het type project.

Bedrijven die samen als combinatie een project uitvoeren waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel is verkregen, hebben

- elk afzonderlijk alle energiestromen van het project als geheel geïdentificeerd, inclusief energiestromen op het project van de andere bedrijven in de combinatie
- of hebben gezamenlijk één lijst van de energiestromen van het hele project samengesteld.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling wordt o.a. vastgesteld of het bedrijf sinds de vorige ladderbeoordeling nieuwe projecten heeft verworven waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, en in dat geval middels een steekproef (zie §7.2) of de lijst met energiestromen voldoet voor die projecten.

1.A.2 Alle energiestromen van het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, zijn aantoonbaar in kaart gebracht

Scorerichtlijn

Ja, duidelijk gedocumenteerd (10), Één energiestroom (5), Nee (0)

Toelichting

Alle energiestromen van eis 1.A.1, inclusief hetgeen daar gesteld wordt voor projecten, zijn in kaart gebracht. In kaart brengen leidt per energiestroom als volgt tot gedocumenteerd extra inzicht:

- Een lijst of diagram met de loop van de energiestromen tussen betrokken bedrijfsonderdelen, waarbij duidelijk het verband van elke energiestroom met de projecten wordt aangegeven.
- Een kwalitatieve indicatie van de grootte van de energiestroom.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling wordt o.a. vastgesteld of sinds de vorige ladderbeoordeling

- het bedrijf nieuwe projecten heeft verworven waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, en in dat geval of de lijst of het diagram voldoet voor die projecten, en
- of de *projectenportefeuille* van het bedrijf veranderd is, en in dat geval of het overzicht nog voldoet.

Data waarmee de kwalitatieve schatting wordt bepaald hoeven niet voorgelegd te worden aan de LadderCI.

1.A.3 Deze lijst wordt regelmatig opgevolgd en actueel gehouden

Scorerichtlijn

Ja, jaarlijks (5), Nee (0)

Toelichting

Het gaat om het opvolgen en *actueel* houden van de lijst of diagram van eis 1.A.2 met de werkelijke energiestromen van het bedrijf, en van de volgende *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is:

- lopende projecten,
- de sinds de vorige ladderbeoordeling afgeronde projecten, en
- meer dan een half jaar geleden opgestarte projecten (ten opzichte van de jaarlijkse ladderbeoordeling).

Ladderbeoordeling door de ladderCI

Tijdens de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast dat de lijst *regelmatig* wordt opgevolgd en actueel wordt gehouden.

Eis 2.A	Het bedrijf heeft inzicht in eigen energieverbruik
Alle	Doelstelling: Het bedrijf weet per soort energie hoeveel er wordt gebruikt, gedifferentieerd naar de verschillende activiteiten van het bedrijf

2.A.1 Alle energiestromen van het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, zijn kwantitatief in kaart gebracht

Scorerichtlijn

Ja, duidelijk gedocumenteerd (10), Één energiestroom (5), Nee (0)

Alleen indien bij 1.A.1 sprake is van een volledige lijst, kunnen bij 2.A.1 de volle 10 punten worden toegekend; een volledige lijst kan op niveau 2 alleen worden aangetoond wanneer ook aan eis 1.A.3 is voldaan en de uitkomsten daarvan op de juiste wijze zijn verwerkt. Wanneer bij 1.A.1 geen sprake is van een volledige lijst, dient de LadderCI bij 2.A.1 het aantal punten tussen 5 en 10 te bepalen naar rato van het percentage van de overige energiestromen die zijn meegenomen (van de rest de omvang, aannemelijk op grond van algemeen bekende inzichten; anders het aantal energiestromen).

Toelichting

Alle energiestromen van 1.A worden gekwantificeerd met behulp van verbruiksgegevens of schattingen. Het bedrijf dient elk van de gekwantificeerde energiestromen die verband houden met de projecten,

- binnen de lijst nader te specificeren voor de projectenportefeuille als geheel, en
- binnen de projectenportefeuille nader te specificeren voor elk project afzonderlijk waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is (niet voor elk van de overige projecten).

Voor toerekening van hoeveelheden aan projecten geldt (mutatis mutandis) de toelichting bij eis 3.A.1.

Hele kleine energiestromen hoeven, onderbouwd op basis van materialiteit, niet meegenomen te worden of mogen op basis van schattingen gedaan worden.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast:

- of de lijst van energiestromen volledig (compleet) is;
- of de gemaakte schattingen plausibel zijn;
- of inspanning is geleverd om het inzicht gaandeweg te verbeteren door schattingen te vervangen door verbruiksgegevens van het bedrijf, en incomplete data aan te vullen, en (middels een steekproef) of voor de toewijzing van energiehoeveelheden aan projecten een van de voorgeschreven methodes op de juiste wijze is gevolgd.

2.A.2 De lijst is volledig en wordt aantoonbaar regelmatig opgevolgd en actueel gehouden

Scorerichtlijn

Ja, tenminste jaarlijks (5), Nee (0)

Alleen indien bij eis 2.A.1 sprake is van een volledige lijst, kunnen bij 2.A.2 de volle 5 punten worden toegekend; een volledige lijst kan alleen worden aangetoond wanneer ook aan eis 1.A.3 is voldaan en de uitkomsten daarvan op de juiste wijze zijn verwerkt. Wanneer bij eis 2.A.1 geen sprake is van een volledige lijst, dient de LadderCI bij eis 2.A.2 naar rato van de score bij eis 2.A.1 een lager aantal punten toe te kennen.

Toelichting

Het gaat om het *regelmatige* opvolgen en *actueel* houden van de lijst van eis 2.A.1 met de werkelijke energiestromen van het bedrijf en de volgende projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is:

- lopende projecten,
- de sinds de vorige ladderbeoordeling afgeronde projecten, en
- meer dan een half jaar geleden opgestarte projecten (ten opzichte van de jaarlijkse ladderbeoordeling).

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI aan de hand van een steekproef o.a. vast:

- De volledigheid en compleetheid van de verbruikscijfers, aan de hand van facturen.
- De plausibiliteit van de gemaakte schattingen.
- De aanwezigheid van de vereiste documentatie ter onderbouwing van de kwantificeringen.

Data op grond waarvan kwantificeringen (ook schattingen) hebben plaatsgevonden dienen voorgelegd te kunnen worden. Berekeningsmethoden dienen beschreven te zijn.

2.A.3 Het bedrijf beschikt over een actuele energiebeoordeling voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel is verkregen

Scorerichtlijn

Ja (10), Ja, doch slechts partieel (bijvoorbeeld bepaald proces of unit) (5), Nee (0)

Toelichting

Het gaat hier om de *energiebeoordeling* conform ISO 50001 §4.4.3. De energiebeoordeling is opgebouwd uit:

- a) een analyse op hoofdlijnen van het huidige en historische energieverbruik en
- b) een meer gedetailleerde analyse voor het identificeren van de faciliteiten, apparaten of processen die een significante invloed op het energieverbruik hebben en
- c) het identificeren, vastleggen van prioriteiten en documenteren van kansen voor verbetering van de energieprestatie.

De significantie van een energieverbruiker kan worden bepaald op basis van de omvang van het verbruik en/of de potentie tot het verbeteren van de CO₂-prestaties. Zie voor meer informatie en voorbeelden voor de energiebeoordeling ook de (informatieve) Bijlage A.4.3 uit ISO 50001. De diepgang van de analyse is zodanig dat een organisatie minimaal 80% van het energieverbruik in kaart heeft gebracht. Het inzicht in het verbruik kan worden verkregen door bemetering en/of door het berekenen van het verbruik op basis van specificaties. De methodologie en de criteria die worden gehanteerd bij de uitvoering van een energiebeoordeling dienen te zijn gedocumenteerd. Geïdentificeerde verbeterpunten dienen opgepakt en opgevolgd te worden.

Bij de energiebeoordeling gaat het primair om het actuele verbruik. Wanneer een referentie wordt gebruikt die gebaseerd is op data uit het verleden, dient de energiebeoordeling ook betrekking te hebben op de ontwikkelingen vanaf dat moment. Voor *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel is*, is onderzocht of de te verwachten en werkelijke meest materiële emissies afwijken van die van het bedrijf als geheel.

Het management kan de energiebeoordeling uit laten voeren door eigen medewerkers. Indien de beoordeling wordt uitgevoerd door een externe partij is er een separaat contract vereist. Deze werkzaamheden zijn dan aan te merken als consultancy/advieswerk. Consultancy en *verificatie/certificatie* dienen gescheiden te zijn en gescheiden bureaus zijn hier verplicht. Het bedrijf dient aan te kunnen tonen dat het externe bureau of de medewerker(s) over de juiste competenties en ervaringen beschikken inzake het opstellen van een energiebeoordeling.

Copyright SCCM: Bovenstaande tekst over de energiebeoordeling is gebaseerd en overgenomen van het certificatieschema Energiemanagementsystemen volgens ISO 50001 (10-12-2013) van SCCM.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling toetst de LadderCI o.a. op volledigheid aan de hand van het genoemde gedeelte van ISO 50001. Op basis van een beperkte steekproef en aan de hand van de interne controle van 1.B.2 vormt hij zich een oordeel over transparantie en validiteit van de opbouw/onderbouwing van de beoordeling. De LadderCI levert geen afzonderlijke verklaring omtrent de voorgelegde beoordeling.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de energiebeoordeling *actueel* is. Ingeval het bedrijf in de tijdens de ladderbeoordeling te beoordelen periode activiteiten met andere energiekenmerken heeft opgepakt (projecten van andere aard, nieuwe bedrijfsonderdelen binnen de boundary) dient de energiebeoordeling aangepast te zijn.
- of geïdentificeerde verbeterpunten van het jaar daarvoor en uit de actuele interne controle van eis 1.B.2 opgepakt en opgevolgd zijn.

Eis 3.A	Het bedrijf heeft zijn eigen energieverbruik omgerekend naar CO ₂ -emissie(s)
Alle	Doelstelling: Het bedrijf heeft een CO ₂ -administratie, waarbij geen discussie is over de hoeveelheden en over de berekeningswijze. Het bedrijf heeft inzicht in de belangrijkste aangrijpingspunten voor de reductie-aanpak.

3.A.1 Het bedrijf beschikt over een uitgewerkte actuele emissie-inventaris voor zijn scope 1 & 2 CO₂-emissies conform ISO 14064-1 voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja (20), Nee (0)

Het niet voldoen aan ISO 14064-1 §7.3.1 aandachtspunten 'd' (documentatie van organisatorische grenzen), 'm' (uitleg van wijzigingen in eerder gebruikte kwantificeringsmethode) of 'k' (uitleg van

wijziging of herberekening van het basisjaar of andere historische data) van is een grove tekortkoming en leidt tot aftrek van 10 punten per aandachtspunt waar niet aan wordt voldaan.

Toelichting

Het bedrijf dient elk van de *emissies* die verband houden met de projecten,

- binnen de *emissie-inventaris* nader te specificeren voor de *projectenportefeuille* als geheel, en
- binnen de *projectenportefeuille* in ieder geval nader te specificeren voor elk project afzonderlijk waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is (niet vereist voor elk van de overige projecten).

Daartoe volstaat om de emissies van het bedrijf te splitsen en deels toe te rekenen aan de *projectenportefeuille* (en daarbinnen elk project afzonderlijk waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is) en deels aan 'overhead' (zoals verwarming en elektriciteit voor hoofd- en regiokantoren, centrale magazijnen e.d.).

Business air travel wordt niet toegerekend aan de *projectenportefeuille*, vervoer en transport tussen centrale locaties en projecten wel. Splitsing en verdeling dient per emissie de allocatie opties beschreven in Hoofdstuk 8 van de GHG Protocol Scope 3 Standard (fysische allocatie, economische allocatie, industrie- of bedrijfsspecifieke allocatie) te volgen. Een combinatie van methoden is toegestaan voor zover deze Standard dit toelaat. In de *emissie-inventaris* wordt de gebruikte methode vermeld en de keuze toegelicht.

Het is expliciet niet noodzakelijk, dat een bedrijf voor een project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, separaat van de *emissie-inventaris* van het bedrijf een CO₂-emissie-inventaris overlegt. In de *inventaris* van het bedrijf wordt wel zichtbaar wat elk individueel project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is bijdraagt aan de emissie van het bedrijf en welke CO₂-emissiebronnen daarbij het belangrijkste zijn.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

De LadderCI toetst op volledigheid aan de hand van ISO 14064-1 §7.3.1. Hierbij dient aan de aandachtspunten a t/m q te zijn voldaan. Wat betreft punt 'e' is alleen de rapportering van CO₂-emissies verplicht, gekwantificeerd in tonnen CO₂. Andere directe GHG emissies kunnen naar keuze van het bedrijf worden toegevoegd, mits

- afzonderlijk vermeld en gekwantificeerd voor elk GHG in tonnen CO₂-equivalenten,
- en mits deze rapportering plaatsvindt volgens de overige vereisten a t/m q.

Op basis van een beperkte steekproef vormt de LadderCI zich een oordeel over transparantie en validiteit van de opbouw/onderbouwing van de *emissie-inventaris*. De LadderCI levert geen afzonderlijke verklaring (conform ISO 14064-3) omtrent de voorgelegde *emissie-inventaris*.

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- Er een *emissie-inventaris* aanwezig is die *actueel* is; dit is het geval tot maximaal 15 kalendermaanden na afloop van het jaar waarover de emissies worden gerapporteerd.
- De *emissie-inventaris* voldoet aan de genoemde punten uit §7.3.1 van ISO 14064-1.
- De *emissie-inventaris* compleet is en alle materiële emissies van de energiestromen (uit eis 2.A) omvat.
- De actuele *emissie-inventaris* gebaseerd is op de werkelijke energieverbruik cijfers van dat jaar.
- Aantoonbare verbetering van de data heeft plaatsgevonden ten opzichte van de vorige *emissie-inventaris*.
- Verbeterpunten uit de vorige ladderbeoordeling, de *energiebeoordeling*, de interne controle van eis 1.B.2 en indien aanwezig het verificatierapport van eis 3.A.2 actief zijn opgepakt en doorgevoerd.

De beoordeling richt zich verder vooral op de onderbouwing van de verschillen in CO₂-emissiefactoren, methoden en gerapporteerde emissies ten opzichte van de vorige *emissie-inventaris*.

De ladderbeoordeling verandert niet indien (ten gevolge van het enkele feit dat) ook aan eis 3.A.2 wordt voldaan.

3.A.2 De emissie-inventaris van 3.A.1 is door een CI geverifieerd met tenminste een beperkte mate van zekerheid

Scorerichtlijn

Ja, jaarlijks (5), Nee (0)

Alleen indien aan alle criteria zoals hieronder benoemd is voldaan, is geheel voldaan aan de eis en kunnen de volle 5 punten worden toegekend. Indien aan een of meer van deze criteria niet is voldaan is niet aan de eis voldaan, dan 0 punten.

Toelichting

De emissie-inventaris opgesteld conform ISO 14064-1 §7.3.1 a t/m q wordt geverifieerd conform ISO 14064-3 door een bevoegde verificateur (zie §7.3 van dit Handboek). De emissie-inventaris dient alle bedrijfsonderdelen en activiteiten te dekken die vallen binnen de boundary zoals vermeld op het *CO₂-bewust Certificaat*.

Na completering van een *verificatie* van de emissie-inventaris conform ISO 14064-3 dient de verificateur een verificatieverklaring uit te brengen. Deze verklaring dient minimaal te voldoen aan de eisen zoals gesteld in ISO 14064-3 §4.9 (validation and verification statement).

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling van eis 3.A.2 stelt de LadderCI o.a. vast

- of er een verificatieverklaring conform ISO 14064-3 met een beperkte mate van zekerheid over de emissie-inventaris aanwezig is, en
- of deze verklaring de vereiste zekerheid biedt dat de CO₂-emissie-inventaris alle bedrijfsonderdelen en activiteiten dekt die vallen binnen de boundary zoals vermeld op het CO₂-bewust Certificaat, en
- of deze *actueel* is, en
- of deze is afgegeven door een bevoegd bureau en een bevoegde auditor (zie §7.3), en
- of beide laatsten voldoen aan de eisen van onafhankelijkheid.

Middels de ladderbeoordeling van de verificatieverklaring wordt een nader oordeel gevormd over enkele aspecten van de inhoud van de emissie-inventaris (en dus niet de inventaris als geheel).

Een eenmaal door de LadderCI geaccepteerde verificatieverklaring voldoet tijdens de geldigheidsduur van het certificaat (dus maximaal 3 jaar) bij de volgende jaarlijkse ladderbeoordelingen door dezelfde LadderCI, mits bij elke jaarlijkse ladderbeoordeling blijkt dat

- de lijst van energiestromen volledig is, *regelmatig* wordt opgevolgd en actueel wordt gehouden, en dat
- de emissie-inventaris van eis 3.A.1 actueel is, en dat
- de volledigheid en mate van uitwerking van de emissie-inventaris niet zijn verminderd, en
- de boundary van het bedrijf dat onder het certificaat valt, niet is gewijzigd.

In alle andere gevallen dient voor de jaarlijkse ladderbeoordeling de verificatie opnieuw plaats te vinden en geldt hetgeen dat is gesteld in §7.3 (maximale geldigheidsduur van de verificatieverklaring van 15 maanden).

Bij een volgende *herbeoordeling* is altijd een nieuwe verificatie nodig.

Eis 4.A	Het bedrijf rapporteert zijn CO ₂ -footprint conform ISO 14064-1 voor scope 1, 2 & 3
K*/M/G	Doelstelling: Het bedrijf heeft naast scope 1 en 2, de relatieve omvang van scope 3 emissies bepaald. Het management is zich bewust van de invloed van het bedrijf in de verschillende ketens, up en downstream, waarin het acteert. Op basis van deze kennis identificeert het bedrijf kansrijke mogelijke energie en CO ₂ -reductiemaatregelen in de ketens, en potentiële ketenpartners voor de aanpak ervan.

**kleine* bedrijven dienen bij eis 4.A.1 slechts 1 ketenanalyse voor een van de twee meest materiële emissies uit de rangorde te maken

4.A.1 Het bedrijf heeft aantoonbaar inzicht in de meest materiële emissies uit scope 3, en kan uit deze scope 3 emissies tenminste 2* analyses van GHG-genererende (ketens van) activiteiten voorleggen

Scorerichtlijn

Ja, en beide *ketenanalyses* voldoen aan de gestelde eisen (15),

Ja, en 1 ketenanalyse maar wel ruim boven de eisen (10),

Ja, en 2 ketenanalyses waarvan 1 gering aanvullend inzicht (10),

Ja, en 2 ketenanalyses geven beide gering aanvullend inzicht (5),

Nee (0)

*Voor kleine bedrijven geldt: Ja, en ketenanalyse voldoet aan de gestelde eisen (15), Ja, en ketenanalyse geeft gering aanvullend inzicht (5), Nee (0)

Toelichting

Inschatten rangorde meest materiële emissies

Het bedrijf dient een rapportage te kunnen overleggen waarin het laat zien dat het zijn meest materiële *scope 3* emissies kwalitatief in kaart heeft gebracht. De term *materieel* is in de context van scope 3 bij de CO₂-Prestatieladder anders dan bij scope 1 en 2 emissies²⁰. Het gaat hier om *relevante emissies*, waarvoor criteria zijn gegeven in de GHG Protocol Scope 3 Standard. Deze criteria gaan over de omvang van de emissies, invloed van het bedrijf op de emissies, risico's voor het bedrijf, emissies van kritisch belang voor stakeholders, emissies die ge-outsourced zijn, emissies die door de sector zijn geïdentificeerd als significant/relevant en overige.

Het bedrijf heeft deze relevante emissies in de rapportage geïdentificeerd en heeft de relatieve omvang kwalitatief bepaald met de hierna beschreven methode. Doel is om op basis van indicaties voor de relatieve omvang, te komen tot een rangorde van de meest materiële/relevante scope 3 emissiebronnen die samen de grootste²¹ bijdrage leveren aan de totale scope 3 emissies van een bedrijf en tegelijkertijd beïnvloedbaar zijn door het bedrijf.

Onderstaande methode om de relatieve omvang kwalitatief te bepalen, is een verplicht onderdeel van de rapportage zoals hierboven aangegeven. Het bedrijf vult een tabel in met de volgende kolommen (zie Tabel 6.1).

Kolom 1: *Product Markt Combinaties* (PMC's) sectoren en activiteiten

In kolom 1 staan voor het bedrijf relevante sectoren (markten/thema's) en bedrijfsactiviteiten binnen deze sectoren. Deze zijn gebaseerd op de omvang van de huidige bedrijfsactiviteiten en een prognose van de activiteiten van het bedrijf in de komende jaren. Deze prognose is consistent met de elders gebruikte prognoses van het bedrijf ten aanzien van verwachte omzetten per sector in de toekomst. Belangrijk is dat een bedrijf zelf de vrijheid heeft om te kiezen voor een indeling. De mate van detail is

²⁰ Bij scope 1 en 2 is invloed van het bedrijf meestal 100%. Hierdoor is de omvang van de emissie meestal bepalend voor de relevantie of materialiteit. De materialiteitsgrens ligt dan vaak bij 5%. Zie ook 'The Concept of Materiality' in het GHG Protocol en de Begrippenlijst.

²¹ Bij de ladderbeoordeling hanteert de LadderCI als vuistregel dat de meest materiële emissies die samen de grootste bijdrage leveren aan de totale scope 3 emissies, samen 70-80% van die totale emissies zouden moeten kunnen leveren. Het bedrijf kwantificeert de omvang echter niet, zodat de LadderCI dit niet expliciet kan vaststellen; de LadderCI beoordeelt dit zelf, op basis van zijn ervaring en van de vuistregel.

zelf te kiezen. Een bedrijf kan kiezen voor een grove indeling zoals bijvoorbeeld Infra en Utiliteitsbouw, of voor meer detail zoals wegen, waterkeringen en bruggen.

Tabel 6.1. Methode om de relatieve omvang kwalitatief te bepalen

PMC's sectoren en activiteiten	Omschrijving van activiteit waarbij CO ₂ vrijkomt	Relatief belang van CO ₂ -belasting van de sector en invloed van de activiteiten		Potentiële invloed van het bedrijf op CO ₂ uitstoot	Rangorde
1	2	3 Sector	4 Activiteiten	5	6
		☐ groot ☐ middelgroot ☐ klein ☐ te verwaarlozen	☐ groot ☐ middelgroot ☐ klein ☐ te verwaarlozen	☐ groot ☐ middelgroot ☐ klein ☐ te verwaarlozen	

Kolom 2: Omschrijving van activiteit waarbij CO₂ vrijkomt (emissiebronnen)

In deze kolom worden de CO₂ uitstotende activiteiten benoemd die door het bedrijf worden beïnvloed: upstream, door inkoop van diensten (o.a. onderaannemers), producten en materialen en downstream, door projecten, geleverde producten en diensten van het bedrijf. Het is niet noodzakelijk de omvang van de emissies per activiteit te geven.

Voor het bepalen van scope 3 emissiebronnen dient bij voorkeur aangesloten te worden bij onderstaande indeling in categorieën voor scope 3 emissies. Meer informatie over deze categorie indeling staat in Hoofdstuk 5 'Identifying Scope 3 emissions' van het GHG Protocol Scope 3 Standard.

Tabel 6.2. Categorie indeling *upstream* en *downstream* scope 3 emissies conform GHG Protocol Scope 3 Standard

Upstream:	Downstream:
1. Aangekochte goederen en diensten 2. Kapitaal goederen 3. Brandstof en energie gerelateerde activiteiten (niet opgenomen in <i>scope 1</i> of <i>scope 2</i>) 4. Upstream transport en distributie 5. Productieafval ²² 6. Personenvervoer onder werktijd (Business Travel) ²² 7. Woon-werkverkeer 8. Upstream geleaste activa	9. Downstream transport en distributie 10. Ver- of bewerken van verkochte producten 11. Gebruik van verkochte producten 12. End-of-life verwerking van verkochte producten 13. Downstream geleaste activa 14. Franchisehouders ²² 15. Investerings

Deze activiteiten zijn opgesplitst in of samengevoegd tot eenheden (emissiebronnen) die elk afzonderlijk geschikt zijn als onderwerp voor een ketenanalyse.

Kolom 3: Relatieve belang van CO₂ belasting van de *sector*

In deze kolom staat de CO₂-uitstoot gerelateerd aan de betreffende sectoren die vermeld zijn in kolom 1. Het bedrijf onderbouwt de kwalitatieve inschatting in het rapport, o.a. door bronnen te vermelden en te onderbouwen waarom deze van toepassing zijn. Uiteraard kan op onderdelen ook gebruik gemaakt worden van eigen (groe) berekeningen en uitkomsten van eerdere projecten.

Kolom 4: Relatieve invloed van de activiteiten

Het bedrijf geeft een inschatting van het effect van aanpassingen of verbeteringen van de activiteit op de CO₂-emissie van de emissiebronnen in kolom 2. Het bedrijf maakt dit aannemelijk aan de hand van uitkomsten van eerdere projecten, studies etc. (ook die van toonaangevende andere spelers) en eigen inschattingen

Kolom 5: Potentiële invloed van het bedrijf op de CO₂-reductie van de betreffende sectoren en activiteiten.

²² SKAO rekent 'Business Travel'/'Personenvervoer onder werktijd' tot scope 2. Zie ook §5.1

Hierbij dient het bedrijf in de eigen orderportefeuille te kijken naar de verwachte omvang van

- a) de activiteiten (kolom 2)
- b) in een bepaalde sector (kolom 1).

Ad a: Een indicatie is het aandeel van het bedrijf in een bepaalde activiteit op sectorniveau. De grootste spelers hebben vaak de meeste invloed.

Kolom 6: Rangorde

Het bedrijf bepaalt een rangorde van de meest materiële scope 3 emissiebronnen die samen de grootste bijdrage leveren aan de totale scope 3 emissies van het bedrijf en tegelijkertijd beïnvloedbaar zijn door het bedrijf.

Deze rangorde bevat zowel upstream als downstream emissies, tenzij het bedrijf op basis van bovenstaande methode aantoont dat het bedrijf onvoldoende mogelijkheden heeft om reducties bij een van beiden (upstream of downstream) te reduceren, vanwege onvoldoende omvang en/of beïnvloedingsmogelijkheden door het bedrijf.

Opstellen ketenanalyses

Uit deze rangorde selecteert het bedrijf de onderwerpen voor twee ketenanalyses* en stelt deze op. Bij het opstellen van de ketenanalyses dienen de scope 3 emissies wel gekwantificeerd te worden. De volgende nadere (rand)voorwaarden worden gesteld aan de ketenanalyses:

1. De ketenanalyses dienen betrekking te hebben op de projectenportefeuille.
2. Het bedrijf dient eigen analyses uit te (laten) voeren. Het meeliften bij de uitvoering van een betaalde opdracht van een klant is niet toegestaan.
3. Er dient 1 ketenanalyse te worden gemaakt voor een van de twee meest materiële emissies én 1 andere ketenanalyse voor een van de zes meest materiële emissies uit de rangorde.
**kleine* bedrijven dienen slechts 1 ketenanalyse voor een van de twee meest materiële emissies uit de rangorde te maken.
4. A Corporate Accounting and Reporting Standard (Hoofdstuk 4 Setting Operational Boundaries) geeft de herkenbare structuur van elke ketenanalyse:
 - a. Beschrijf de betreffende keten
 - b. Bepaal welke scope 3 categorieën relevant zijn
 - c. Identificeer de partners in de keten
 - d. Kwantificeer de scope 3 emissies
5. Het resultaat van de analyse dient een aanvulling te zijn op de bestaande (gepubliceerde) kennis en inzichten en dient bij te dragen aan het voortschrijdend maatschappelijk inzicht.

De GHG Protocol Scope 3 Standard geeft aan hoe in ketenanalyses en voortgangrapportages (zie eis 4.B.2) met de verschillende aspecten omgegaan dient te worden.

Voorbeeld: het gebruik van de juiste data

Voor een ketenanalyse is het niet nodig direct uitgebreid gegevens op te vragen bij allerlei leveranciers. Het heeft meestal wel duidelijk meerwaarde om bij een of enkele leveranciers, dus selectief enkele cruciale gegevens op te vragen. Vaak is dat voldoende voor een goede eerste versie van een ketenanalyse.

In de eerste editie van de ketenanalyses zal duidelijk aangegeven moeten worden welke kwaliteit van data is gehanteerd. Onderscheiden worden primaire data = van de werkelijke leveranciers (up) en gebruikers (down), en secundaire data = algemene cijfers en eigen schattingen. Wanneer cruciale primaire data toch aantoonbaar moeilijk verkrijgbaar zijn kan een eerste versie van een ketenanalyse, dus onder voorwaarden, in hoge mate gebaseerd worden op secundaire data. Eigen tijdgebrek is geen valide reden, wel gebrek aan medewerking van partners in de *keten* ondanks aantoonbare inspanningen.

Voor alle relevante secundaire data dient de ketenanalyse in passende follow up te worden voorzien om later alsnog primaire data te krijgen.

De GHG Protocol Scope 3 Standard geeft richtlijnen voor het verzamelen van accurate gegevens over up- en downstream activiteiten. Daarvoor wordt een aanpak in 4 stappen gepresenteerd voor dataverzameling (zie Hoofdstuk 7 van de GHG Protocol Scope 3 Standard). Op basis van de eerste grove berekeningen worden de meest materiële emissies binnen de keten duidelijk; de data daarover worden vervolgens verbeterd door het opnieuw doorlopen van het proces, etc.

De voortgangrapportages (eis 4.B.2) doen verslag van de *voortgang*.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast:

- of het bedrijf een rapportage met rangorde kan overleggen;
- of deze rangorde alle gegevens bevat volgens de verplichte methode;
- of deze rangorde op basis van deze methode is bepaald;
- of het bedrijf twee* ketenanalyses kan overleggen die aan de criteria voldoen.

De inhoud van de ladderbeoordeling voor deze eis is onafhankelijk van het wel of niet voldoen aan eis 4.A.3.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast:

- of de rapportage met rangorde nog voldoet en *actueel* is;
- of de voortgangrapportages van de ketenanalyses van eis 4.B.2 voldoende voortgang laten zien op de bijbehorende reductiedoelstellingen (zie eis 4.B.2).

Zodra dit bij een bepaalde ketenanalyse een half jaar lang niet (meer) het geval is en er is niet aantoonbaar verbetering te verwachten dan dient het bedrijf een nieuwe analyse over een andere keten van emissies voor te kunnen leggen. Daarvoor gelden dezelfde selectiecriteria uit de rangorde.²³

Verplichte internetpublicatie

Het bedrijf publiceert minimaal eens in de drie jaar de rapportage van de meest materiële emissies en de twee ketenanalyses in drie losse documenten* op de SKAO website. Dat doet het bedrijf na een initiële ladderbeoordeling en na een herbeoordeling.

Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

*Voor *kleine* bedrijven: 1 ketenanalyse en 2 losse documenten. Indien er in een ketenanalyse onvoldoende *voortgang* (zie hierboven bij de jaarlijkse ladderbeoordeling) is te zien en als er een nieuwe ketenanalyse is opgestart dient deze vervangen respectievelijk toegevoegd te worden.

4.A.2 Het bedrijf beschikt over een kwaliteitsmanagement plan voor de inventaris

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

Een kwaliteitsmanagement plan wordt ingezet om te bereiken dat de emissies op een zo accuraat mogelijke wijze worden gerapporteerd en dat men *continue verbetering* en systematisch streeft naar een verbetering van de data voor het opstellen en uitwerken van de emissie-inventaris. De GHG Protocol Scope 3 Standard (App C, checklist C1) bevat een duidelijke checklist die houvast kan geven over de elementen die een dergelijk plan moet bevatten en is ook bruikbaar voor scope 1 en 2 emissies.

GHG Protocol Scope 3 Standard (App C)

1. Stel een emissie-inventaris kwaliteitspersoon/ team vast.
2. Ontwikkel een datakwaliteit management plan.
3. Voer generieke data kwaliteitscontroles uit op basis van het datakwaliteit management plan.
4. Voer specifieke data kwaliteit controles uit
5. Review de emissie-inventaris en rapportage.
6. Stel formele feedback processen vast om de data-verzameling, beheer en documentatie te verbeteren
7. Stel rapportage, documentatie en archiverings procedures vast.

²³ Indien het bedrijf twijfelt ligt het voor de hand dat het bedrijf vroegtijdig de LadderCI consulteert; het is aan te raden dat de LadderCI een tussentijds oordeel uitspreekt om verrassingen tijdens de jaarlijkse ladderbeoordeling te voorkomen.

4.A.3 Tenminste 1 van de analyses uit 4.A.1 (scope 3) is professioneel ondersteund of becommentarieerd door een ter zake als bekwaam erkend en onafhankelijk kennisinstituut

Scorerichtlijn

Ja, instituut voldoet en ondersteuning c.q. commentaar is waardevol (5)

Nee, instituut voldoet maar ondersteuning c.q. commentaar heeft geen waarde (0)

Nee, instituut voldoet niet (0)

Toelichting

De inbreng van een gerenommeerd *kennisinstituut* staft de waarde van de analyse. Het kennisinstituut kan professioneel en daarmee ook onpartijdig zijn adviezen in- en/of uitbrengen.

Het bedrijf is zoals gebruikelijk zelf verantwoordelijk voor de keuze van het instituut en de acceptatie van de inbreng die het instituut levert. Inschakeling van een kennisinstituut kan op twee manieren:

- a) Het instituut wordt om professionele ondersteuning gevraagd waarbij het instituut dan ook medeverantwoordelijk is voor de resultaten. Dit moet blijken uit de documentatie.
- b) Men kan ook het instituut om professioneel schriftelijk commentaar vragen waarbij een verklaring als zodanig niet noodzakelijk is. Professioneel commentaar is dan vakkundig (valide en betrouwbaar), onpartijdig, transparant, adviserend en op 'limited assurance level', in Nederlands of Engels.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling onder "a" (zie hierboven) stelt de LadderCI o.a. vast

- door marginale toetsing of het instituut bekend staat als ter zake bekwaam en onafhankelijk is
- of dit instituut medeverantwoordelijkheid draagt voor de analyse.

Bij 'b' (zie hierboven) dient de LadderCI naast de marginale toetsing van het instituut ook het commentaar en de meerwaarde daarvan te beoordelen. Bij de initiële en de jaarlijkse ladderbeoordeling van 'b' stelt de LadderCI met betrekking tot het commentaar vast:

- of er als bewijs een commentaar op de ketenanalyse aanwezig is en
- of dit *actueel* is, en
- of dit voldoet aan de onder 'b' benoemde criteria voor professioneel commentaar, en
- of dit is afgegeven door een als bekwaam erkend en onafhankelijk instituut, en
- of dit instituut voldoet aan de eisen van onafhankelijkheid (zie ISO 17021 §4.2).

Bij de initiële en de jaarlijkse ladderbeoordeling van 'b' stelt de LadderCI de meerwaarde van het ingebrachte inzicht vast op een schaal van 'geen waarde' (bijvoorbeeld ingeval het gaat om reeds bestaande algemene kennis) tot 'waardevol' bij een nieuw, aanvullend en nuttig inzicht.

Voor 'a' en 'b' geldt: Middels de ladderbeoordeling van de ondersteuning c.q. van het commentaar van het instituut, wordt een nader oordeel gevormd over enkele aspecten van de inhoud van de ketenanalyse (en dus niet de ketenanalyse als geheel).

Eis 5.A	Het bedrijf heeft portefeuille breed inzicht in scope 3
K*/M/G	Doelstelling: Bedrijf verbreedt en verdiept zijn inzicht in scope 3 en in de wijze waarop het bedrijf emissies in scope 3 kan reduceren

*Voor *kleine* bedrijven gelden slechts de eisen 5.A.1 en 5.A.2-1 (alleen portefeuille-brede analyse mogelijkheden om materiële scope 3 emissies te beïnvloeden. Er is vrijstelling van eis 5.A.2-2 eis 5.A.3)

5.A.1. Het bedrijf heeft inzicht in de materiële scope 3 emissies van het bedrijf en de meest relevante partijen in de keten die daarbij betrokken zijn

Scorerichtlijn

Ja (10), Nee (0)

* Voor kleine bedrijven geldt de volgende scorerichtlijn: Ja (15), Nee (0)

Toelichting

Het bedrijf kan een actuele kwantitatieve inschatting van de materiële *scope 3* emissies overleggen die voortbouwt en aansluit op de rangorde van meest materiële emissies bij eis 4.A.1. Deze kwantitatieve inschatting kan zowel *upstream* als *downstream* omvatten, afhankelijk van de uitkomst van de analyse bij 4.A.1.

Het bedrijf weet bij welke *partijen in de keten* materiële emissies ontstaan. De kwantitatieve inschatting van de meest materiële emissies kan initieel grof worden bepaald, op basis van inschattingen en kentallen. De inschatting wordt met de tijd echter voor een deel steeds accurater door het gebruik van specifieke emissiegegevens van producten en diensten die in het kader van de gekozen *strategie* (zie eis 5.B.1) worden opgevraagd bij de *ketenpartners* (zie eis 5.A.3), zodat het effect van maatregelen in de keten (zie eis 5.B.2) ook zichtbaar kan worden. Uitgangspunt bij het maken van deze inschattingen is de levenscyclus van producten en diensten. Alleen indien specifieke emissiegegevens over producten niet beschikbaar zijn (zie eis 5.A.3) of redelijkerwijs niet zijn samen te stellen, of (in het geval van levering van diensten) wellicht minder relevant zijn, kunnen ook CO₂-emissie-inventarissen van toeleverende of afnemende bedrijven (*scope 1 & 2*) gebruikt worden.

Als vuistregel kan worden gehanteerd dat de meest materiële emissies die samen de grootste bijdrage leveren aan de totale *scope 3* emissies, samen 70-80% van die totale emissies zouden moeten kunnen leveren.

Het hier verkregen inzicht benoemt reductiemogelijkheden in *scope 3* (zoals bij eis 5.B) en kan tevens van dienst zijn bij het selecteren van een *ontwikkelingsproject* (eis 4.D) of een *sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma* (eis 5.D) of het opzetten daarvan, bijvoorbeeld als het gaat om het bepalen van de potentiële *ketenpartners*.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de kwantitatieve inschatting is gemaakt op basis van de kwalitatief bepaalde rangorde van eis 4.A.1;
- of de kwantitatieve inschatting alle materiële *scope 3* emissies (zowel *upstream* als *downstream*) omvat;
- of de inschatting transparant en volledig onderbouwd is, o.a. wat betreft de herkomst van de verbruiks- en emissiegegevens;
- of de bij de materiële *scope 3* emissies betrokken relevante partijen bekend zijn

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de rangorde bij 4.A.1 nog voldoet en *actueel* is;
- of de kwantitatieve inschatting van de materiële *scope 3* emissies nog actueel is;
- of de kwantitatieve inschatting die valt onder de *scope 3* strategie verder is verbeterd met specifieke CO₂-emissiegegevens van producten en/of diensten, en
- of de inschatting meer ketenspecifiek is gemaakt (onderdeel eis 5.B.2).

- 5.A.2
1. Bedrijf beschikt over een portefeuille-brede, onderbouwde analyse van mogelijkheden van het bedrijf om de materiële *scope 3* emissies te beïnvloeden
 2. Bedrijf heeft inzicht in mogelijke strategieën om deze materiële emissies te reduceren

Scorerichtlijn

5.A.2-1: Ja (5), Nee (0)*

5.A.2-2: Ja (5), Nee (0)

*Voor *kleine* bedrijven geldt de scorerichtlijn: 5.A.2-1: Ja (10), Nee (0)

Toelichting 5.A.2-1

Met portefeuille breed wordt bedoeld dat deze analyse het hele inkoopvolume (upstream) en/of het volume van de gehele projectenportefeuille (downstream, richting klanten en gebruikers) dient te betreffen.

Met onderbouwd wordt bedoeld dat de analyse de mogelijkheden voor energiebesparing en CO₂-reductie, die het bedrijf door eigen autonome acties in scope 3 kan realiseren, in beeld dient te brengen. Het gaat hier dus om een analyse van mogelijke acties die het bedrijf autonoom kan ondernemen. Het gaat dus niet om acties gericht op het overtuigen (beïnvloeden) van andere *ketenpartners*, onderzoek, kennisdeling, gezamenlijke inspanningen voor innovatie e.d. Hierin onderscheiden deze acties zich van ontwikkelingsprojecten (zie eis 4.D.1) en keteninitiatieven (zie eis 4.B.1).

Voorbeeld: Acties die het bedrijf autonoom kan uitvoeren

- inkoop van alternatieven voor concrete producten of inkoop van producten bij andere leveranciers;
- het maken van bindende afspraken over CO₂-reducties met bestaande leveranciers of met klanten;
- het instellen van concrete targets, voorwaarden of prestatie-gebonden beloningen (incentives) voor leveranties of leveranciers;
- het verbeteren van concrete eigen producten, diensten, processen of procedures of het in de markt zetten van nieuwe producten of diensten.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de analyse heeft plaatsgevonden;
- of de analyse portefeuille breed is uitgevoerd;
- of deze analyse alle materiële emissies en relevante partijen omvat.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of er op basis van verbeterd inzicht in de gekwantificeerde materiële scope 3 emissies (zie eis 5.A.1) aanvullende en/of nieuwe acties zijn overwogen.

*Een klein bedrijf kan zich beperken tot autonome acties die gerelateerd zijn aan de keten waarvoor een ketenanalyse (zie eis 4.A.1) is uitgevoerd. Indien het bedrijf actief is in meerdere ketens dient het bedrijf uiteraard op basis van gezond verstand ook acties te overwegen in andere ketens waar het actief is en waarvoor géén ketenanalyse heeft plaats gevonden.

Toelichting 5.A.2-2

Het betreft hier *strategieën* om reductiedoelstellingen met betrekking tot de materiële scope 3 emissies te realiseren. Deze strategieën komen voort uit bovenstaande analyse van autonome acties en bestaan elk uit een samenhangend en onderscheidend pakket van die acties.

De strategieën zijn elk gericht op een bepaald, belangrijk deel van de portefeuille (upstream en/of downstream), en de strategieën hebben daardoor een programmerend en generiek karakter. Bijvoorbeeld globaal te karakteriseren als 'inkoopbeleid', of een 'productverbeteringsprogramma'. De strategieën hoeven voor eis 5.A.2-2 niet uitgewerkt te zijn.

Eventueel kan een reductiestrategie verder worden verbreed door ook samenhang aan te brengen met onderwerp en *ketenpartners* van de initiatieven (eisen 4.B, 4.D, 5.D). De strategie voor scope 3 kan daarmee meerdere doelen dienen. Echter de criteria bij deze andere eisen blijven onverkort gelden.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of verschillende strategieën zijn overwogen;
- of deze strategieën alle materiële emissies en relevante partijen omvatten.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of er op basis van verbeterd inzicht in de gekwantificeerde materiële scope 3 emissies (zie eis 5.A.1) en nieuwe geformuleerde acties (zie eis 5.A.2-1), aanvullende en nieuwe strategieën zijn overwogen

5.A.3 Het bedrijf dient van directe (en potentiële) ketenpartners die relevant zijn voor de uitvoering van de scope 3 strategie, over specifieke emissiegegevens te beschikken die afkomstig zijn van deze ketenpartners

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

Met specifieke emissiegegevens worden bedoeld:

1. CO₂-emissiegegevens (en eventueel ook energiegegevens) over de producten en/of diensten die *ketenpartners* upstream direct, of via andere ketenpartners, leveren aan het bedrijf, of
2. CO₂-emissiegegevens (en eventueel ook energiegegevens) over de projecten, aangeleverd door ketenpartners downstream.

Downstream kan het ook producten of diensten betreffen die door het bedrijf geleverd worden en waar het bedrijf gegevens over toepassing opvraagt bij ketenpartners om een inschatting te maken van de emissies downstream.

De mate van detaillering, het aantal *directe ketenpartners* waarvan specifieke emissiegegevens worden opgevraagd en de frequentie van actualisering dienen aan te sluiten op de in eis 5.B.1 geformuleerde strategie en doelstellingen voor scope 3. Voor elke *Product Markt Combinatie* (PMC) die valt onder de gekozen strategie, dienen keten-specifieke emissiegegevens gebruikt te worden en wordt het inzicht jaarlijks verbeterd door dit uit te breiden naar gegevens van (alle) bestaande ketenpartners en mogelijke alternatieven.

De specifieke emissiegegevens vormen de basis voor het verbeteren van het inzicht in de scope 3 emissies van het bedrijf (eis 5.A.1) en voor de rapportage over *voortgang* en realisatie van de scope 3 doelstellingen (eis 5.B.2 en eis 5.B.3).

De emissiegegevens dienen zo specifiek mogelijk te zijn. De gegevens dienen te worden onderbouwd zodat gehanteerde uitgangspunten, bronnen en systeemgrenzen duidelijk zijn.

Bij voorkeur worden emissiegegevens van producten onderbouwd met studies opgesteld conform ISO 14067 (Carbon footprint of products) of conform GHG Protocol Product Life Cycle Accounting and Reporting Standard.

Indien deze niet beschikbaar zijn, dienen emissiegegevens van toeleverende of afnemende bedrijven gebruikt te worden, waarvan aangetoond kan worden dat deze representatief zijn voor de toegeleverde of afgezette producten of diensten. Deze dienen dan onderbouwd te zijn door onderliggende studies of berekeningen.

Indien deze ook niet beschikbaar zijn kunnen emissiegegevens worden bepaald op basis van zo specifiek mogelijke emissiefactoren uit literatuur. Voor de omrekening van energiedrager en/of

activiteit naar de hoeveelheid CO₂-emissie dient gebruik gemaakt te worden van de CO₂-emissiefactoren die vermeld staan op www.co2emissiefactoren.nl (zie ook Hoofdstuk 5).

Indien het gaat om materialen dient gebruik gemaakt te worden van gegevens uit de Nationale Milieudatabase (zie www.milieudatabase.nl).

Afwijkingen dienen met redenen te worden omkleed.

Indien emissiegegevens over producten niet beschikbaar zijn of redelijkerwijs niet zijn samen te stellen, of (in het geval van levering van diensten) wellicht minder relevant zijn, kan ook de CO₂-emissie-inventaris van een bedrijf gebruikt worden. Indien gebruik wordt gemaakt van de CO₂-emissie-inventaris (scope 1 & 2) van een bedrijf dient deze opgesteld te worden conform ISO 14064-1.

De noodzaak van eventuele verdergaande verificatie van gegevens zal na verloop van tijd worden geëvalueerd.

Ter overweging

Het inzicht dient om verschillende redenen gebaseerd te worden op specifieke emissiegegevens.

- De onderbouwing van de reductiedoelstelling moet voldoende specifiek zijn om het effect van maatregelen zichtbaar te kunnen maken. Zowel het bedrijf, als zijn ketenpartners hebben er belang bij dat keuzes gemaakt worden op basis van de juiste gegevens.
- De LadderCI heeft voor het verifiëren van de realisatie van de doelstellingen, voldoende specifieke en betrouwbare cijfers nodig.
- De uitvoering van de strategie kan partijen in de keten bevoordelen, maar ook benadelen. Door emissiegegevens op te vragen bevordert het bedrijf dat deze partijen zich tijdig bewust worden van mogelijke kansen en bedreigingen, zodat zij desgewenst kunnen anticiperen.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of het bedrijf aantoonbaar inspanning heeft geleverd diverse specifieke emissiegegevens te verkrijgen;
- of de mate van detaillering, het aantal *directe ketenpartners* waarvan specifieke emissiegegevens worden opgevraagd en de frequentie van actualisering aansluit op de in eis 5.B.1 geformuleerde strategie en doelstellingen voor scope 3;
- of gehanteerde uitgangspunten en systeemgrenzen van de aangeleverde emissiegegevens geschikt zijn;
- of er *voortgang* zit in het specificeren van de emissiegegevens.

6.2.2 Invalshoek B: Reductie

Eis	K/M/G	Aspect/Invalshoek	Eisen	Max. score
1B	Alle	Het bedrijf onderzoekt mogelijkheden voor energie reductie.	1.B.1. Het bedrijf onderzoekt aantoonbaar de mogelijkheden het energie verbruik te reduceren van het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	20
			1.B.2. Het bedrijf beschikt over een actueel verslag van een onafhankelijke interne controle voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	5
Doelstelling: Het bedrijf weet per energiestroom waarop bespaard kan worden. Per besparingsmogelijkheid is inzicht op welke activiteit van het bedrijf dit betrekking heeft.				
2B	Alle	Het bedrijf beschikt over een kwalitatief beschreven energie reductieambitie	2.B.1. Het bedrijf heeft een kwalitatief omschreven doelstelling om energie te reduceren en heeft maatregelen benoemd voor de projecten.	10
			2.B.2. Het bedrijf heeft een omschreven doelstelling voor gebruik van alternatieve brandstoffen en/of gebruik van groene stroom en heeft maatregelen benoemd voor de projecten.	10
			2.B.3. De energie- en reductiedoelstelling en de bijbehorende maatregelen zijn gedocumenteerd, geïmplementeerd en gecommuniceerd aan alle werknemers.	3
			2.B.4. De reductiedoelstelling is onderschreven door hoger management.	2
Doelstelling: De doelstellingen zijn kosteneffectief en tegelijk ambitieus, en daarover wordt heldere informatie gegeven. De doelstellingen zijn concreet. De maatregelen (met name voor de projecten) zijn toegewezen aan degenen die betrokken zijn bij de uitvoering, nodig om de maatregel te implementeren, en breed gecommuniceerd binnen relevante delen van het bedrijf.				
3B	Alle	Het bedrijf beschikt over kwantitatieve CO ₂ -reductiedoelstellingen voor de eigen organisatie.	3.B.1. Het bedrijf heeft een kwantitatieve reductiedoelstelling voor scope 1 & 2 emissie van het bedrijf en de projecten opgesteld, uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde tijdstermijn en heeft een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen in de projecten.	15
			3.B.2. Het bedrijf heeft een energie management actieplan (conform ISO 50001 of gelijkwaardig) opgesteld, onderschreven door hoger management, gecommuniceerd (intern en extern) en geïmplementeerd voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	10
Doelstelling: Het bedrijf formuleert een ambitieuze, onderbouwde doelstelling voor energie en CO ₂ -emissiereductie (scope 1 en 2), waarbij rekening is gehouden met de relatieve positie ten opzichte van bedrijven met vergelijkbare activiteiten met betrekking tot de huidige CO ₂ -prestatie en/of genomen reductiemaatregelen. Ook wordt rekening gehouden met innovatieve ontwikkelingen.				
4B	Alle *	Het bedrijf beschikt over kwantitatieve CO ₂ -reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 & 3 CO ₂ -emissies.	4.B.1. Het bedrijf heeft voor scope 3, op basis van 2 analyses uit 4.A.1, CO ₂ -reductiedoelstellingen geformuleerd of bedrijf heeft voor scope 3, op basis van 2 materiële GHG-genererende (ketens van) activiteiten CO ₂ -reductiedoelstellingen geformuleerd. Er is een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen. Doelstellingen zijn uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde termijn.	15
	Alle *		4.B.2. Het bedrijf rapporteert ten minste halfjaarlijks (intern én extern) de voortgang ten opzichte van de doelstellingen voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	10
Doelstelling: Het bedrijf formuleert een ambitieuze, onderbouwde doelstelling voor energie en CO ₂ -emissiereductie in de keten, waarbij rekening is gehouden met de invloed van het bedrijf in de keten, de relatieve positie ten opzichte van andere bedrijven met vergelijkbare activiteiten en met andere initiatieven in de keten en/of de sector. Ook wordt rekening gehouden met innovatieve ontwikkelingen.				
5B	Alle *	Het bedrijf rapporteert structureel en op kwantitatieve wijze de resultaten op de CO ₂ -reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 & 3.	5.B.1. Het bedrijf heeft voor scope 3, op basis van de analyses uit 5.A.2, een strategie en CO ₂ -reductiedoelstellingen geformuleerd. Er is een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen. Doelstellingen zijn uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde termijn.	9
	Alle *		5.B.2. Het bedrijf rapporteert minimaal 2x per jaar zijn emissie-inventaris scope 1, 2 & 3 gerelateerde CO ₂ -emissies (intern en extern) alsmede de vooruitgang in reductiedoelstellingen, voor het bedrijf en de projecten.	8
	Alle		5.B.3. Het bedrijf slaagt erin de reductiedoelstellingen te realiseren.	8
Doelstelling: Het bedrijf formuleert op basis van toegenomen inzicht verdergaande beleid en doelstellingen voor energie en CO ₂ -reducties in scope 1, 2 én 3. Het bedrijf weet tijdig bij te sturen indien het slagen van doelstellingen in gevaar komt, opdat het slaagt in het realiseren van de ambitieuze reductiedoelstellingen.				

*Uitzondering voor kleine bedrijven (zie de toelichting van de betreffende eis)

Toelichting op Invalshoek B, Reductie

Reductie creëert kansen voor het terugdringen van energieverbruik en CO₂-uitstoot, en bevordert samenwerking zodat de meest efficiënte opties voor reductie in de *keten* worden aangepakt. Het bedrijf realiseert *continue verbetering* van de efficiëntie van maatregelen, in het vaststellen en behalen van doelen en het aantonen van *voortgang* op doelstellingen en maatregelen.

Eis 1.B	Het bedrijf onderzoekt mogelijkheden voor energie reductie
Alle	Doelstelling: Het bedrijf weet per energiestroom waarop bespaard kan worden. Per besparingsmogelijkheid is inzicht op welke activiteit van het bedrijf dit betrekking heeft

1.B.1 Het bedrijf onderzoekt aantoonbaar de mogelijkheden het energie verbruik te reduceren van het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja (20), Nee (0)

Ladderbeoordeling door LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of het bedrijf *voortgang* boekt door gaandeweg gebruik te maken van informatiebronnen die relevanter zijn, en
- of het onderzoek de actuele ontwikkelingen volgt.

1.B.2 Het bedrijf beschikt over een actueel verslag van een onafhankelijke interne controle voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

Bij de onafhankelijke controle gaat het voornamelijk om een frisse, onafhankelijke en kritische blik. Deze hoeft niet door een externe partij uitgevoerd te worden.

Indien de onafhankelijke controle wordt uitgevoerd door een externe partij dan is een separaat contract vereist. Deze werkzaamheden zijn dan aan te merken als consultancy/advieswerk. Consultancy en verificatie/certificatie dienen gescheiden te zijn. Gescheiden bureaus zijn hier verplicht. Bij de selectie van de partij en uitvoering van de controle dient onafhankelijkheid/onpartijdigheid verzekerd te zijn (zie ISO 19011 voor richtlijnen uitvoeren van audits).

Het is duidelijk dat de omvang van de onafhankelijke interne controle mee evolueert naarmate het ladder niveau stijgt. Dit is geval tot en met niveau 3:

- Op niveau 1 richt de onafhankelijke blik zich enkel op de energiestromen (eis 1.A) en de daarvoor benoemde reductiemogelijkheden (eis 1.B.1).
- Op niveau 2 is het ook een onafhankelijk blik die kijkt naar de *energiebeoordeling* (eis 2.A.3) en de benoemde doelstellingen (eis 2.B).
- Op niveau 3 is het ook een onafhankelijke blik die kijkt naar de emissie-inventaris (eis 3.A) en het energiemangement actieplan (eis 3.B)²⁵.

De resultaten van de interne controle worden in de *interne audit* en indien nodig in de *directiebeoordeling* meegenomen.

²⁵ Maar geldt uiteraard ook voor bedrijven die op niveau 4 en 5 zitten

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de het verslag *actueel* is. Ingeval het bedrijf in de te beoordelen periode activiteiten met andere energiekenmerken heeft opgepakt (projecten van andere aard, nieuwe bedrijfsonderdelen binnen de boundary) dient het verslag aangepast te zijn;
- of geïdentificeerde verbeterpunten van het jaar daarvoor opgepakt en opgevolgd zijn;
- of de onafhankelijke controle de omvang van het (beoogde) ladderniveau heeft;
- of de resultaten van de interne controle in de interne audit en de directiebeoordeling (zie §6.1.1) zijn meegenomen.

Eis 2.B	Het bedrijf beschikt over een kwalitatief beschreven energie reductieambitie
Alle	Doelstelling: De doelstellingen zijn kosteneffectief en tegelijk ambitieus, en daarover wordt heldere informatie gegeven. De doelstellingen zijn concreet. De maatregelen (met name voor de projecten) zijn toegewezen aan degenen die betrokken zijn bij de uitvoering, nodig om de maatregel te implementeren, en breed gecommuniceerd binnen relevante delen van het bedrijf

2.B.1 Het bedrijf heeft een kwalitatief omschreven doelstelling om energie te reduceren en heeft maatregelen benoemd voor de projecten

Scorerichtlijn

Ja (10), Nee (0)

Toelichting

Een kwalitatief omschreven doelstelling is het resultaat van een onderzoeksproces naar reductiemogelijkheden waarbij alle invalshoeken (A t/m D) een rol spelen. De doelstelling benoemt activiteiten waarvoor reductiemogelijkheden nader gekwantificeerd en gerealiseerd kunnen worden. De doelstelling wordt *regelmatig* jaarlijks opgevolgd en aangepast aan de *voortgang*. De maatregelen voor projecten zijn duidelijk afgeleid van de kwalitatief omschreven doelstelling op bedrijfsniveau. Per project of type project dient een lijst van technische en/of procesmatige maatregelen in gebruik te zijn die het bedrijf mogelijk op het project kan toepassen. De lijst met maatregelen wordt regelmatig jaarlijks opgevolgd en aangepast.

2.B.2 Het bedrijf heeft een omschreven doelstelling voor gebruik van alternatieve brandstoffen en/of gebruik van groene stroom en heeft maatregelen benoemd voor de projecten

Scorerichtlijn

Ja (10), Nee (0)

Toelichting

De lijst met maatregelen wordt *regelmatig* jaarlijks opgevolgd en aangepast.

2.B.3 De energie- en reductiedoelstelling en de bijbehorende maatregelen zijn gedocumenteerd, geïmplementeerd en gecommuniceerd aan alle werknemers

Scorerichtlijn

Ja (3), Nee (0)

Toelichting

De communicatie wordt *regelmatig* halfjaarlijks opgevolgd en aangepast. Onder werknemers worden

ook expliciet bedoeld de werknemers die verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding en uitvoering van de projecten met CO₂-gerelateerd gunningvoordeel.

2.B.4 De reductiedoelstelling is onderschreven door hoger management

Scorerichtlijn

Ja (2), Nee (0)

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast (middels een steekproef uit de *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is, zie §7.2):

- of de doelstelling(en) en de maatregelen voor projecten in de te beoordelen periode zijn onderschreven door het hoger management, en
- of daaruit commitment spreekt aan *continue verbetering* in energie efficiëntie en beschikbaarheid van informatie en middelen om de doelstelling te bereiken, en
- of dit in de stuurcyclus ad 2.C.2 geborgd is, en
- of dit conform deze stuurcyclus is uitgevoerd.

Eis 3.B	Het bedrijf beschikt over kwantitatieve CO ₂ -reductiedoelstellingen voor de eigen organisatie
Alle	Doelstelling: Het bedrijf formuleert een ambitieuze, onderbouwde doelstelling voor energie en CO ₂ -emissiereductie (scope 1 en 2), waarbij rekening is gehouden met de relatieve positie ten opzichte van bedrijven met vergelijkbare activiteiten met betrekking tot de huidige CO ₂ -prestatie en/of genomen reductiemaatregelen. Ook wordt rekening gehouden met innovatieve ontwikkelingen.

3.B.1 Het bedrijf heeft een kwantitatieve reductiedoelstelling voor scope 1 & 2 emissie van het bedrijf en de projecten opgesteld, uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde tijdstermijn en heeft een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen in de projecten

Scorerichtlijn

Ja (15), Nee (0)

Toelichting

De kwantitatieve reductiedoelstelling is absoluut of relatief geformuleerd op bedrijfsniveau voor de *scope 1* en *2* emissies afzonderlijk, en dient:

- betrekking te hebben op de meest materiële emissies;
- betrekking te hebben op de *projectenportefeuille*, en
- ambitieus te zijn gezien de eigen situatie van het bedrijf en vergelijkbaar te zijn met die van sectorgenoten.

De maatregellijst en de globale maat

Op de website van de SKAO kan men maatregellijsten per activiteit vinden. Het bedrijf dient te bepalen welke onderdelen van de maatregellijst, relevant zijn voor het bedrijf en aan te geven welke maatregelen voor scope 1 en 2 uit de *maatregelen* het neemt, dan wel heeft genomen. Ook dient het bedrijf de gevraagde informatie over globale maten in te vullen.

Dit laatste betekent dat het bedrijf een eigen stellingname dient te overleggen met daarin een onderbouwing waarom de gekozen reductiedoelstelling:

1. Vergelijkbaar is met sectorgenoten, met in achtname van de reeds gerealiseerde *maatregelen* (de uitgangssituatie) uit de ingevulde *maatregellijst*. Het bedrijf geeft hierbij aan of het in deze uitgangssituatie een koploper, middenmoter of achterblijver is in vergelijking met sectorgenoten (de relatieve positie). Deze relatieve positie in de uitgangssituatie is vertrekpunt voor de keuze van de kwantitatieve reductiedoelstelling. Is de relatieve positie van het bedrijf een achterblijver, dan moet de reductiedoelstelling in vergelijking met sectorgenoten relatief

groot zijn om ambitieus genoemd te kunnen worden. Is het bedrijf een koploper, dan kan de reductiedoelstelling relatief klein zijn, en daarmee toch ambitieus.

2. Ambitieuze is gezien de eigen situatie van het bedrijf, met inachtneming van de geplande maatregelen uit de ingevulde maatregellijst.

Het plan van aanpak dient in ieder geval te bevatten:

- de lijst met CO₂-reducerende maatregelen voor het *bedrijf*, en
- een kwantitatieve indicatie op bedrijfsniveau van de beoogde bijdrage van elke maatregel aan de doelstelling, en
- per *project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is:
 - de maatregelen van deze lijst die het bedrijf in het project gaat toepassen, of
 - het geplande moment waarop, gezien de projectplanning, de maatregelen zullen worden benoemd die het bedrijf in het project gaat toepassen.

De maatregelen voor de projecten zijn duidelijk afgeleid van de kwantitatieve doelstelling op bedrijfsniveau. In een bepaald project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, kan een specifieke CO₂-prestatie niet aan de orde zijn, omdat geen van de maatregelen van toepassing zijn.

Hiervoor kunnen twee redenen zijn:

- a. De maatregelen op bedrijfsniveau zijn niet relevant of relatief duur in dit specifieke project
- b. Een maatregel zou wel kunnen worden geïmplementeerd maar het bedrijf kiest er, degelijk onderbouwd, voor om het niet te doen.²⁶

In geval van een project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel is verkregen dienen dan in de loop van het project andere maatregelen met vergelijkbare reductie toegepast te worden. Het is expliciet niet vereist om voor afzonderlijke projecten een aparte doelstelling op projectniveau te formuleren.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of de doelstellingen

- betrekking hebben op de meest materiële emissies van 3.A.1, en
- opgesteld zijn overeenkomstig 1.B en 2.B, en
- duidelijk en op de juiste wijze kwantitatief zijn uitgedrukt, en
- ambitieus zijn gezien de eigen situatie van het bedrijf en vergelijkbaar met die van sectorgenoten. De LadderCI stelt daartoe vast of de onderbouwde stellingname aanwezig is over de relatieve positie van het bedrijf in de Ausgangssituatie en de ambitie van de doelstellingen en baseert mede daarop zijn oordeel.
- op basis van een steekproef uit de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is:
 - dat het bedrijf de maatregelen voor deze projecten, gezien de projectplanning redelijkerwijs niet eerder kan benoemen dan gepland, of
 - dat het bedrijf de maatregelen voor elk van deze projecten op het geplande moment heeft benoemd, en
 - dat het bedrijf wijziging van de maatregelen voor elk van deze projecten kan onderbouwen met voortschrijdend inzicht in de externe omstandigheden die de haalbaarheid van reductie maatregelen bepalen.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- dat de doelstelling *regelmatig* jaarlijks wordt opgevolgd en aangepast aan
 - de *voortgang* in o.a. het onderzoek van 1.B.1, en
 - de actuele vereiste onderbouwing over de relatieve positie en de Ausgangssituatie van het bedrijf
- dat het plan van aanpak aantoonbare verbetering laat zien, met name van de kwantificering van

²⁶ Het kan wel een indicatie zijn voor een beperkte ambitie van een bedrijf als maatregelen die wel kunnen, systematisch niet worden ingezet.

- het referentiejaar (zoals een betere onderbouwing of verminderde onzekerheid), en
- de reductiedoelstelling voor tussenliggende jaren en
- op basis van een steekproef uit de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is:
 - dat het bedrijf de maatregelen voor deze projecten, gezien de projectplanning redelijkerwijs niet eerder kan benoemen dan gepland, of
 - dat het bedrijf de maatregelen voor elk van deze projecten op het geplande moment heeft benoemd, en
 - dat het bedrijf wijziging van de maatregelen voor elk van deze projecten kan onderbouwen met voortschrijdend inzicht in de externe omstandigheden die de haalbaarheid van reductie maatregelen bepalen.

Wat betreft de reductiedoelstelling voor tussenliggende jaren dient bij de eerste jaarlijkse ladderbeoordeling de doelstelling gekwantificeerd te zijn met betrekking tot het jaar van de eerstvolgende *herbeoordeling*.

De ingevulde maatregellijst dient onderdeel te zijn van de initiële en jaarlijkse ladderbeoordeling. De LadderCI dient na te gaan of de relevante onderdelen van de lijst zijn ingevuld en of, ingeval de maatregellijsten een andere uitkomst laten zien dan de onderbouwde stellingname van het bedrijf over de relatieve positie of over de ambitie van de doelstellingen, het bedrijf dit plausibel kan onderbouwen. Het bedrijf bepaalt zelf wat zijn reductiedoelstelling is, en daaruit afgeleid, wat het plan van aanpak met maatregelen wordt. Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling geeft de maatregellijst de LadderCI een hulpmiddel om de *voortgang* van het plan van aanpak te toetsen.

Een LadderCI kan geen punten aftrekken als een bedrijf ervoor kiest om bepaalde maatregelen niet te nemen. De maatregellijsten geven de LadderCI de mogelijkheid het bedrijf een spiegel voor te houden en het gesprek over de reductiedoelstelling concreet, praktijkgericht en daarmee kritischer toetsend te maken.

Verplichte internetpublicatie

De reductiedoelstellingen voor scope 1 en 2 en het plan van aanpak worden gepubliceerd op de website van het bedrijf. Het bedrijf houdt de informatie *actueel*. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

3.B.2 Het bedrijf heeft een energie management actieplan (conform ISO 50001 of gelijkwaardig) opgesteld, onderschreven door hoger management, gecommuniceerd (intern en extern) en geïmplementeerd voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja, volledig geïmplementeerd (10), Nee (0)

Toelichting

Een energie management actieplan gaat samen met monitoring, opvolging en *continue verbetering* (zie §6.1.1) van de energie-efficiëntie en bestaat in elk geval uit de volgende onderdelen:

- het plan van aanpak van eis 3.B.1 mits dit voldoet aan de criteria van eis 3.B.1, en
- het gestelde in §4.4.6 van ISO 50001, en
- de CO₂-reductie per maatregel kwantitatief, en
- een overzicht van de verantwoordelijken per maatregel.

De implementatie van het volledige management systeem van ISO 50001 is niet een vereiste. Er wordt voor de ladderbeoordeling verwacht dat het bedrijf ten minste voldoet aan de criteria uit ISO 50001 (zie Tabel 6.3) genoemd in het kader.

Tabel 6.3. Criteria uit ISO 50001

Paragraaf ISO 50001		PDCA	Link met laddereis
§4.4.3	Energiebeoordeling	Plan	2.A.3
§4.4.6	Energiedoelstellingen, -taakstellingen en actieplannen voor energiemangement	Plan/Do	Invalshoek B/2.C.2
§4.6.1	Monitoring, meting en analyse	Check	3.C.1/4.B.2/5.B.2/5.C.3
§4.6.4	Afwijkingen, correcties, corrigerende en preventieve maatregelen	Act	Continue verbetering

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

1. of het energiemangement actieplan is opgesteld (conform ISO 50001 of gelijkwaardig)
2. of dit is onderschreven door hoger management
3. of dit intern en extern is gecommuniceerd
4. of dit is geïmplementeerd voor het bedrijf en
5. op basis van een steekproef uit de *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is:
 - a. of de maatregelen voor het bedrijf, en de specifieke projecten waarin deze zullen worden toegepast door het bedrijf, in de te beoordelen periode zijn onderschreven door het hoger management, en
 - b. of dit in de stuurcyclus van eis 2.C.2 geborgd is.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

1. of het actieplan in de te beoordelen periode *regelmatig* jaarlijks is opgevolgd en aangepast (o.a. dat het voldoet aan de criteria voor de jaarlijkse ladderbeoordeling van eis 3.B.1) en dat het bedrijf in de werkwijze het principe van *continue verbetering* (zie §6.1) toepast, en
2. of daaruit voortkomende rapportage(s) *voortgang* aantonen in het realiseren van de geplande maatregelen (volgens het principe van 'naleven of verantwoorden'), en
3. of voortgang wordt geboekt in de betrouwbaarheid van de gebruikte data en berekeningswijze voor de bijdrage van elke maatregel aan de realisatie van de reductiedoelstelling, en
4. of voortgang wordt geboekt in het toepassen van meer onderdelen van de paragrafen §4.4.3, §4.6.1, §4.6.4 van ISO 50001, en
5. of het bedrijf voortgang toont in het functioneren van de ladder binnen het bedrijf in de richting van de doelstellingen per eis, en
6. op basis van een steekproef uit de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is:
 - a. of de maatregelen voor het bedrijf, en de specifieke projecten waarin deze zullen worden toegepast door het bedrijf, in de te beoordelen periode zijn onderschreven door het hoger management, en
 - b. of dit in de stuurcyclus van eis 2.C.2 geborgd is, en
 - c. of dit conform deze stuurcyclus is uitgevoerd, en
 - d. of de verantwoordelijken in de beoordeelde periode aantoonbaar conform het actieplan activiteiten hebben ondernomen.

Eis 4.B	Het bedrijf beschikt over kwantitatieve CO ₂ -reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 & 3 CO ₂ -emissies
K*/M/G	Doelstelling: Het bedrijf formuleert een ambitieuze, onderbouwde doelstelling voor energie en CO ₂ -emissiereductie in de keten, waarbij rekening is gehouden met de invloed van het bedrijf in de keten, de relatieve positie ten opzichte van andere bedrijven met vergelijkbare activiteiten en met andere initiatieven in de keten en/of sector. Ook wordt rekening gehouden met innovatieve ontwikkelingen

*Voor *kleine* bedrijven geldt voor eis 4.B.1 'op basis van 1 *ketenanalyse* of keten van activiteiten een CO₂-reductiedoelstelling geformuleerd'

4.B.1 Het bedrijf heeft voor scope 3, op basis van 2 analyses uit 4.A.1, CO₂-reductiedoelstellingen geformuleerd of bedrijf heeft voor scope 3, op basis van 2 materiële GHG-genererende (ketens van) activiteiten CO₂-reductiedoelstellingen geformuleerd. Er is een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen. Doelstellingen zijn uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde termijn

Scorerichtlijn

Ja, omvang doelstelling is ambitieus en tenminste vergelijkbaar met die van sectorgenoten (15), Nee (0)

Toelichting

De doelstelling dient:

- ambitieus te zijn gezien de eigen situatie van het bedrijf, vergelijkbaar te zijn met die van sectorgenoten en (zie ook eis 3.B.1 voor de onderbouwing van de stellingname)
- te worden gekozen voor de meest materiële emissies in *scope 3*.

Indien de reductiedoelstellingen worden geformuleerd voor de twee ketenanalyses uit eis 4.A.1 is vanzelf sprake van twee van de meest materiële emissies. Indien reductiedoelstellingen worden geformuleerd voor twee andere ketens dient het om een *keten* te gaan voor één van de twee meest materiële emissies én een andere voor één van de zes meest materiële emissies. Als het bedrijf (los van het CO₂-bewust Certificaat niveau) koploper is, en onder de 6 meest materiële emissies is er geen enkele ruimte in de (hele!) keten voor substantiële innovatieve reductie, kan volstaan worden met een bescheiden doelstelling.

Het onderwerp van de doelstelling bij deze eis is de reductie van scope 3 emissies door beïnvloeding van de keten, bijvoorbeeld door verbetering van een product, werkwijze of aanpak, in samenwerking met *ketenpartners*(*keteninitiatief*).

De maatregelen voor *projecten* zijn duidelijk afgeleid van de kwantitatieve doelstelling op bedrijfsniveau. Het is expliciet niet vereist om voor afzonderlijke projecten een aparte doelstelling op projectniveau te formuleren voor scope 3.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

1. of de doelstellingen gekozen zijn voor de meest materiële emissies in scope 3 van eis 4.A.1, en
2. of het bedrijf een onderbouwing over de relatieve positie en de Ausgangssituatie van het bedrijf en van de ambitie van de doelstellingen kan overleggen
3. of tevens een onderbouwing aanwezig is van de eigen verklaring en de ambitie met inachtneming van de ingevulde maatregellijst en
4. of het energie management actieplan, uitgebreid met scope 3, voldoet aan de criteria voor de ladderbeoordeling zoals aangegeven bij eis 3.B.2, en
5. of er een bijbehorend plan van aanpak is opgesteld inclusief de te nemen maatregelen, en
6. of de doelstellingen, in het licht van de onderbouwing onder 2, ambitieus zijn en vergelijkbaar met die van sectorgenoten. Ingeval de maatregellijsten een andere uitkomst laten zien dan de eigen verklaring van het bedrijf over de relatieve positie of over de ambitie van de doelstellingen, stelt de LadderCI bepaalde maatregelen van de lijst ten voorbeeld en vraagt door over de redenen waarom deze niet zijn/worden genomen. De LadderCI vormt zich daarmee een oordeel over de plausibiliteit van de onderbouwingen.

De ingevulde *maatregellijst* dient onderdeel te zijn van de initiële en jaarlijkse ladderbeoordeling. De LadderCI dient na te gaan of de relevante onderdelen van de lijst zijn ingevuld en of, ingeval de maatregellijsten een andere uitkomst laten zien dan de onderbouwde stellingname van het bedrijf over de relatieve positie of over de ambitie van de doelstellingen, het bedrijf dit plausibel kan onderbouwen. Het bedrijf bepaalt zelf wat zijn reductiedoelstelling is, en daaruit afgeleid, wat het plan van aanpak

met maatregelen wordt. Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling geeft de maatregellijst de LadderCI een hulpmiddel om de *voortgang* van het plan van aanpak te toetsen.

Een LadderCI kan geen punten aftrekken als een bedrijf ervoor kiest om bepaalde maatregelen niet te nemen. De maatregellijsten geven de LadderCI de mogelijkheid, het bedrijf een spiegel voor te houden en het gesprek over de reductiedoelstelling concreet, praktijkgericht en daarmee kritischer toetsend te maken.

4.B.2 Het bedrijf rapporteert ten minste halfjaarlijks (intern én extern) de voortgang ten opzichte van de doelstellingen voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is*

Scorerichtlijn

Ja (10), *regelmatig* jaarlijks (5), Nee (0)

Toelichting

De voortgangsrapportages vinden regelmatig jaarlijks of regelmatig halfjaarlijks plaats en behandelen *scope 1, 2 en 3* (op niveau 4 en 5) en gerelateerde eisen per scope apart, inclusief de voortgang ten opzichte van de betreffende doelstelling(en), steeds op eenzelfde, vergelijkbare manier.

*Voor een *klein* bedrijf volstaat het jaarlijks rapporteren van de scope 3 emissies en de vooruitgang ten opzichte van de reductiedoelstellingen van scope 3.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de rapportages regelmatig worden uitgebracht, en
- of de rapportages de scope 1, 2 en 3 (op niveau 4 en 5) behandelen inclusief de voortgang ten opzichte van de betreffende doelstelling(en),
- of deze voortgang halfjaarlijks is.

Verplichte internetpublicatie

De voortgangsrapportages dienen tenminste regelmatig halfjaarlijks gepubliceerd te worden op de website van bedrijf. Oude voortgangsrapportages blijven tenminste 2 jaar op de website van het bedrijf staan. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

Eis 5.B	Het bedrijf rapporteert structureel en op kwantitatieve wijze de resultaten op de CO ₂ -reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 & 3
K*/M/G	Doelstelling: Het bedrijf formuleert op basis van toegenomen inzicht verdergaand beleid en doelstellingen voor energie en CO ₂ -reducties in scope 1, 2 én 3. Het bedrijf weet tijdig bij te sturen indien het slagen van doelstellingen in gevaar komt, opdat het slaagt in het realiseren van de ambitieuze reductiedoelstellingen

*Voor *kleine* bedrijven vervalt bij eis 5.B.1 de eis om een scope 3 reductiestrategie te kiezen en bij eis 5.B.2 de eis om keten-specifieke gegevens te verzamelen.

5.B.1 Het bedrijf heeft voor scope 3, op basis van de analyses uit 5.A.2 een strategie* en CO₂-reductie-doelstellingen geformuleerd. Er is een bijbehorend plan van aanpak opgesteld inclusief de te nemen maatregelen. Doelstellingen zijn uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde termijn.

Scorerichtlijn

Ja (9), Ja, maar alleen doelstellingen met bijbehorend plan van aanpak (6), Ja, maar alleen een strategie (4), Nee (0)

Toelichting

Het bedrijf maakt een onderbouwde keuze voor een *strategie* om *scope 3* reductiedoelstellingen te realiseren op basis van de in eis 5.A.2-2 onderzochte strategieën, werkt deze strategie uit tot een samenhangend pakket van maatregelen, en legt doelstellingen vast om *scope 3* emissies portefeuille-breed te reduceren. Het gaat hier om een keuze in het palet van mogelijke reductiestrategieën voor de materiële *scope 3* emissies. De maatregelen moeten door het bedrijf autonoom te nemen zijn.

Het gaat om de voor het bedrijf meest relevante mogelijkheden om *scope 3* emissiereducties te realiseren (*upstream* en/of *downstream*) die passen binnen de algemene bedrijfsstrategie.

Een strategie beslaat circa 20-40% van de *scope 3* emissies zoals gekwantificeerd ten behoeve van eis 5.A.1 en moet voor een langere periode (3-6 jaar) uitvoerbaar zijn.

De omvang van de doelstelling wordt bepaald door het effect op de *scope 3* emissies als gevolg van de *implementatie* en doorwerking van de, door het bedrijf, genomen maatregelen in de gehele keten en dient ambitieus te zijn, gezien de eigen situatie van het bedrijf.

Realisatie van doelstellingen met betrekking tot *upstream scope 3* emissies betreft een resultaatsverplichting. Realisatie van doelstellingen met betrekking tot *scope 3* emissies bij klanten of verder in de keten (*downstream*) is deels afhankelijk van *ketenpartners* en voor dat deel betreft het een inspanningsverplichting. In het plan van aanpak dient te worden omschreven welk deel van de doelstelling het bedrijf tenminste wil realiseren door autonoom te nemen maatregelen en welk deel van de doelstelling afhankelijk is van klanten of verder *downstream*. Voor dit laatste deel dient te worden omschreven welke inspanning het bedrijf ten minste wil plegen.

*Voor een *klein* bedrijf geldt niet de eis van het formuleren (kiezen) van een strategie. Wel dienen een plan van aanpak, inclusief de autonoom te nemen maatregelen en bijbehorende doelstellingen opgesteld te worden. Het plan van aanpak, inclusief de autonoom te nemen maatregelen en doelstellingen, dient enkel te worden gebaseerd op de acties die zijn overwogen voor de *keten* waarvoor de *ketenanalyse* is gemaakt. Het bedrijf dient dan in het plan van aanpak duidelijk te maken welke concrete acties het zelf gaat ondernemen.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de keuze van de strategie onderbouwd is en gekozen uit de bij eis 5.A.2 onderzochte strategieën;
- of de reductiedoelstelling voor *scope 3* portefeuille-breed is en;
- of deze onderbouwd is door een samenhangend pakket van maatregelen en;
- of de doelstellingen zijn uitgedrukt in absolute getallen of percentages ten opzichte van een referentiejaar en binnen een vastgelegde termijn;
- of de doelstelling ambitieus is, gezien de eigen situatie van het bedrijf.

5.B.2 Het bedrijf rapporteert minimaal 2x per jaar zijn emissie-inventaris scope 1, 2 & 3 gerelateerde CO₂-emissies (intern en extern) alsmede de vooruitgang in reductiedoelstellingen, voor het bedrijf en de projecten

Scorerichtlijn

Ja, emissie-inventaris en vooruitgang op de emissie reductiedoelstellingen (8), Ja -enkel emissie-inventaris (5), Ja, jaarlijks (5), Nee (0)

Toelichting

De rapportages vinden *regelmatig* halfjaarlijks plaats, of vaker en ook dan regelmatig. De rapportage bevat de emissie-inventaris voor *scope 1, 2* en *3*, alsmede de vooruitgang in de reductiedoelstellingen voor *scope 1, 2* en *3* voor het bedrijf en de projecten.

Het bedrijf rapporteert kwantitatief de materiële scope 3 emissies, op basis van (deels) keten-specifieke emissiegegevens en indien nodig, aangevuld met kentallen. Voor de emissies die onderdeel zijn van de gekozen reductiestrategie voor scope 3 (eis 5.B.1), rapporteert het bedrijf kwantitatief, gebaseerd op keten-specifieke emissiegegevens zoals opgevraagd bij directe toeleveranciers en/of directe klanten (eis 5.A.3). De emissie-inventaris over scope 3 dient voldoende compleet en accuraat te zijn om doelstellingen te kunnen definiëren en realisatie van deze doelstellingen te monitoren.

Bovenstaande leidt ertoe dat het bedrijf regelmatig en systematisch een afweging maakt tussen compleetheid en accuratesse enerzijds en doelmatigheid van de emissie-inventaris anderzijds.

De rapportage voor scope 3, dient tenminste de volgende gegevens te bevatten:

1. totaal scope 3 emissies per scope 3 categorie. De keuze van categorieën dient overeen te komen met de emissiebronnen (kolom 2), gebruikt bij eis 4.A.1;
2. voor elke scope 3 categorie, de totale emissie tonnen CO₂ onafhankelijk van eventuele handel in CO₂-rechten of certificaten;
3. een overzicht van scope 3 categorieën en activiteiten die zijn opgenomen in de inventaris;
4. een overzicht van categorieën of activiteiten die niet zijn opgenomen in de inventaris, met een onderbouwing waarom deze niet zijn opgenomen;
5. voor elk van de opgenomen scope 3 categorieën een beschrijving van de typen en bronnen van gegevens, inclusief activiteit gegevens, emissiefactoren en Global Warming Potential (GWP) waarden, die gebruikt zijn om de emissies te berekenen en een beschrijving van de kwaliteit van de gerapporteerde gegevens;
6. voor elk van de opgenomen scope 3 categorieën een beschrijving van methodes, wijze van toerekenen en aannames gebruikt om de scope 3 emissies te berekenen;
7. voor elk van de opgenomen scope 3 categorieën, het percentage van emissies berekend op basis van gegevens die afkomstig zijn van ketenpartners.

Deze lijst van rapportagegegevens is gebaseerd op Hoofdstuk 11 van het GHG Protocol Scope 3 Standard.

*Voor *kleine* bedrijven vervalt de eis om keten-specifieke gegevens te verzamelen (eis 5.A.3). Daarnaast volstaat voor een klein bedrijf de scope 3 emissies en de vooruitgang in de reductiedoelstellingen van scope 3 jaarlijks te rapporteren. Het bedrijf rapporteert hier derhalve kwantitatief over de materiële scope 3 emissies, op basis van kentallen en met inachtnaam van bovenstaand lijst met rapportage gegevens, uitgezonderd punt 7. Het bedrijf rapporteert over voortgang ten opzichte van de doelstelling.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de rapportages regelmatig worden uitgebracht, en
- of de emissie-inventarissen *voortgang* laten zien zoals aangegeven bij de overeenkomende eisen op de onderliggende niveaus, en bovendien
- of de rapportage voor scope 3, die onderdeel is van de gekozen reductiestrategie, compleet is (zie bovenstaande 7 punten)
- of het bedrijf voortgang boekt met het completeren van zijn scope 3 emissies, en
- of deze voortgang halfjaarlijks is.

Verplichte internetpublicatie

De rapportages dienen minimaal twee keer per jaar gepubliceerd te worden op de website van bedrijf. Gepubliceerde voortgangsrapportages blijven tenminste 2 jaar na de autorisatie datum op de website van het bedrijf toegankelijk. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

5.B.3 Het bedrijf slaagt erin de reductiedoelstellingen te realiseren

Scorerichtlijn

Ja, helemaal (8), Nee (0)

Het bedrijf zal elk jaar opnieuw bij de ladderbeoordeling aantonen dat de reductiedoelstellingen van het bedrijf als geheel zijn gerealiseerd, of dat het bedrijf aantoonbaar op het goede pad is om deze te gaan realiseren. Er zijn hierbij twee mogelijkheden:

- De doelstellingen zijn voor een langere, meerjarige termijn vastgesteld. Voor elk jaar op het pad daar naartoe zijn de bijbehorende tussenliggende mijlpalen gekwantificeerd (verdergaand dan gesteld bij 3.B.1 bij de jaarlijkse ladderbeoordeling). Indien door voorzienbare ontwikkelingen en ondanks reductiemaatregelen tijdelijk een toename van emissies is te verwachten, dient dit in het pad te zijn uitgedrukt.
- Voor elk komend jaar afzonderlijk worden steeds nieuwe reductiedoelstellingen vastgesteld.

Er moeten elk jaar nieuwe, verdergaande maatregelen genomen zijn die leiden tot het behalen van weer een nieuwe reductiedoelstelling of tussenliggende mijlpaal die hoger is dan het in het voorgaande jaar behaalde prestatieniveau. In beide situaties gelden de eisen m.b.t. het specificeren per project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast:

- of het bedrijf in de te beoordelen periode aantoonbaar zijn reductiedoelstellingen uit eisen 3.B.1, 4.B.1 en 5.B.1 heeft gerealiseerd, of
- indien het bedrijf door onvoorziene omstandigheden zijn reductiedoelstellingen incidenteel niet heeft gehaald, het bedrijf dit goed kan verklaren en extra maatregelen neemt om een inhaalslag te maken.

En:

In geval tevens sprake is van een inspanningsverplichting naar klanten of verder in de keten downstream: of deze is waargemaakt.

6.2.3 Invalshoek C: Transparantie

Eis	K/M/G	Aspect/Invalshoek	Eisen	Max. score
1C	Alle	Het bedrijf communiceert ad hoc over energiereductie beleid.	1.C.1. Het bedrijf communiceert aantoonbaar intern op ad hoc basis over het energiereductie beleid van het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	20
			1.C.2. Het bedrijf communiceert aantoonbaar extern op ad hoc basis over het energiereductie beleid van het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	5
Doelstelling: Het bedrijf betreft alle medewerkers bij het ontwikkelen van energie of CO ₂ -reductie beleid, waarbij helder wordt gecommuniceerd waar de grote uitdagingen liggen voor het eigen bedrijf en de eigen activiteiten.				
2C	Alle	Het bedrijf communiceert minimaal intern en eventueel extern over zijn energiebeleid.	2.C.1. Het bedrijf communiceert structureel intern over het energiebeleid voor het bedrijf en de projecten. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en reductiedoelstellingen van het bedrijf en de maatregelen in projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	10
			2.C.2. Het bedrijf heeft inzake CO ₂ -reductie een effectieve stuurcyclus met toegewezen verantwoordelijkheden voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	10
			2.C.3. Het bedrijf heeft de externe belanghebbenden geïdentificeerd voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	5
Doelstelling: Het bedrijf werkt aan draagvlak binnen het bedrijf om te zoeken naar effectievere energie- en CO ₂ -reductiemaatregelen. Het bedrijf stimuleert eigen medewerkers om met verbetervoorstellen te komen en koppelt terug wat er met deze voorstellen gebeurt. Het bedrijf weet welke externe belanghebbenden belang kunnen hebben bij energie- en CO ₂ -reductie binnen het bedrijf. De medewerkers van het bedrijf die een relevante bijdrage kunnen leveren weten wat er van hen wordt verwacht.				
3C	Alle	Het bedrijf communiceert intern en extern over zijn CO ₂ -footprint en reductiedoelstelling(en).	3.C.1. Het bedrijf communiceert structureel intern én extern over de CO ₂ -footprint (scope 1 & 2 emissies) en de kwantitatieve reductiedoelstelling(en) van het bedrijf en de maatregelen in projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en de reductiedoelstellingen van het bedrijf en de hierboven genoemde maatregelen, mogelijkheden voor individuele bijdrage, informatie betreffende het huidige energiegebruik en trends binnen het bedrijf en de projecten.	20
			3.C.2. Het bedrijf beschikt over een gedocumenteerd intern én extern communicatieplan met vastgelegde taken, verantwoordelijkheden en wijzen van communicatie voor het bedrijf en de projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.	5
Doelstelling: Het bedrijf stelt door middel van communicatie externe relevante deskundigen in staat een kritisch oordeel te vormen over de inspanningen van het bedrijf, ook ten opzichte van andere bedrijven.				
4C	G	Het bedrijf onderhoudt dialoog met partijen binnen overheid en NGO 's over zijn CO ₂ -reductiedoelstelling en strategie.	4.C.1. Het bedrijf kan aantonen dat het een reguliere (tenminste 2 x per jaar) dialoog onderhoudt met belanghebbenden binnen overheid en NGO 's (minimaal 2) over zijn CO ₂ -reductiedoelstelling en strategie voor het bedrijf en de projecten.	20
			4.C.2. Het bedrijf kan aantonen dat de door overheid en/of NGO geformuleerde punten van zorg over het bedrijf en de projecten zijn geïdentificeerd en geadresseerd.	5
Doelstelling: Het doel van de dialoog is om te beoordelen of het thema daadwerkelijk prioriteit heeft binnen de directie van het bedrijf en om suggesties te doen voor verbetering en het oppakken van nieuwe onderwerpen.				
5C	M/G	Het bedrijf committeert zich publiekelijk aan een CO ₂ -emissie reductieprogramma van overheid of NGO.	5.C.1. Het bedrijf kan aantonen dat het zich publiekelijk heeft geëngageerd aan een CO ₂ -emissie reductieprogramma van overheid en of NGO voor zowel het bedrijf als de projecten.	10
			5.C.2. (zie 5.C.1) meer dan één.	5
			5.C.3. Het bedrijf communiceert structureel (minimaal 2x per jaar) intern én extern over zijn CO ₂ footprint (scope 1, 2 & 3) en de kwantitatieve reductiedoelstellingen voor het bedrijf en de maatregelen in projecten waarop CO ₂ -gerelateerd gunningvoordeel verkregen is. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en de reductiedoelstellingen van het bedrijf en de hierboven genoemde maatregelen, mogelijkheden voor individuele bijdrage, informatie betreffende het huidige energiegebruik en trends binnen het bedrijf en de projecten.	10
Doelstelling: Het bedrijf gaat een verplichting aan met een contractueel karakter tot het realiseren van specifieke energie of CO ₂ -reductiedoelstellingen, communiceert over dit commitment én maakt deze waar. Doelstellingen die onder dit commitment vallen zijn tenminste in lijn met nationale en/of sectorale reductiedoelstellingen en gaan duidelijk verder dan wettelijke verplichtingen. Het bedrijf communiceert over zijn doelstellingen én resultaten met betrekking tot energie- en CO ₂ -reductie in de keten.				

Toelichting op Invalshoek C, Transparantie

Door Transparantie stimuleert een bedrijf de creatieve betrokkenheid van zijn medewerkers, weten bedrijven van elkaars inzet, en kan een bedrijf door anderen worden aangesproken op de ambities en vorderingen. Het bedrijf realiseert *continue verbetering* in de diepgang en verspreiding van de communicatie en in het verwerken van inbreng van de interne en externe belanghebbenden.

Eis 1.C	Het bedrijf communiceert ad hoc over energiereductie beleid
Alle	Doelstelling: Het bedrijf betreft alle medewerkers bij het ontwikkelen van energie- of CO ₂ -reductiebeleid, waarbij helder wordt gecommuniceerd waar de grote uitdagingen liggen voor het eigen bedrijf en de eigen activiteiten

1.C.1 Het bedrijf communiceert aantoonbaar intern op ad hoc basis over het energiereductie beleid van het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja, minstens 2 maal per jaar (20), Ja, 1 maal per jaar (10), Nee (0)

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- in de beoordeelde periode opnieuw communicatie activiteiten hebben plaatsgevonden, en of
- deze informeren over de belangrijkste feiten betreffende de *voortgang* in het energiereductie beleid in de beoordeelde periode.

1.C.2 Het bedrijf communiceert aantoonbaar extern op ad hoc basis over het energiereductie beleid van het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja, minstens 2 maal per jaar (5), Nee (0)

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Zie eis 1.C.1.

Eis 2.C	Het bedrijf communiceert minimaal intern en eventueel extern over zijn energiebeleid
Alle	Doelstelling: Het bedrijf werkt aan draagvlak binnen het bedrijf om te zoeken naar effectievere energie- en CO ₂ -reductiemaatregelen. Het bedrijf stimuleert eigen medewerkers om met verbetervoorstellen te komen en koppelt terug wat er met deze voorstellen gebeurt. Het bedrijf weet welke externe belanghebbenden belang kunnen hebben bij energie- en CO ₂ -reductie binnen het bedrijf. De medewerkers van het bedrijf die een relevante bijdrage kunnen leveren weten wat er van hen wordt verwacht

2.C.1 Het bedrijf communiceert structureel intern over het energiebeleid voor het bedrijf en de projecten. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en reductiedoelstellingen van het bedrijf en de maatregelen in projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja, minstens 2 maal per jaar (10), Ja, 1 maal per jaar (5), Nee (0)

Toelichting

'Intern' heeft betrekking op alle vaste en tijdelijke medewerkers van het bedrijf, inclusief medewerkers van het bedrijf die betrokken zijn bij de projectenportefeuille en die verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding en uitvoering van de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.

‘Structureel’ betekent in dit verband voor projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is dat communicatie over elk van deze projecten plaatsvindt. Wanneer het grootste deel van de projecten van het bedrijf wordt uitgevoerd met onderaannemers communiceert het bedrijf ook:

- op locaties van projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is,
- over de maatregelen die benoemd zijn voor dat project,
- zodanig dat ook alle medewerkers van de onderaannemers van dat project hiervan kennis kunnen nemen.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of de communicatie activiteiten

- met *regelmatige* frequentie zijn voortgezet, en
- informeren over de belangrijkste feiten betreffende de *voortgang* in het energie-reductiebeleid in de beoordeelde periode, en
- (indien het grootste deel van de projecten wordt uitgevoerd met onderaannemers) ook aantoonbaar plaatsvinden op locaties van *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is; indien op 1 of 2 projecten CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is: op deze ene resp. op beide locaties; bij meer dan 2 van dergelijke projecten: op 2 locaties naar keuze. De LadderCI dient zich daarover zekerheid te verschaffen, zo nodig met verificatie door bezoek van de projectlocatie.

Bij het betreffende project betrokken medewerkers van de onderaannemers worden geacht kennis te hebben kunnen nemen van de communicatie in geval:

- de communicatiemiddelen aantoonbaar prominent zichtbaar voor alle medewerkers worden/zijn aangeboden gedurende het grootste deel van de uitvoering, of
- uit een steekproef onder de aanwezige medewerkers op de projectlocatie blijkt dat de meerderheid van hen de onderwerpen kan noemen waarover informatie wordt/is aangeboden. Verwacht wordt niet dat ook medewerkers van een onderaannemer die slechts kortdurend (een week of minder) betrokken is, op de hoogte zijn van de interne communicatie.

2.C.2 Het bedrijf heeft inzake CO₂-reductie een effectieve stuurcyclus met toegewezen verantwoordelijkheden voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Verantwoordelijken bekend en stuurcyclus geïmplementeerd (10), Verantwoordelijken toegewezen (5)

Toelichting

De stuurcyclus dient adequaat te zijn voor de bedrijfsvoering als geheel; daarbinnen dienen ook verantwoordelijkheden toegewezen te zijn voor elk van de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- de beschrijving van de stuurcyclus *actueel* is,
- en of steekproefsgewijs geselecteerde verantwoordelijken
 - zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid,
 - weten hoe (door wie, waar over, hoe vaak etc.) zij geïnformeerd worden,
 - en in de beoordeelde periode aantoonbaar conform de stuurcyclus betrokken zijn geweest bij de afhandeling van een of enkele (steekproefsgewijs bepaalde) kwesties.

Onder de verantwoordelijken wordt een steekproef bepaald voor

- de groep die verantwoordelijk is voor een of meer van de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is, en voor
- de groep overige verantwoordelijken.

Indien het bedrijf over de te beoordelen periode onvoldoende kwesties kan noemen om een steekproef uit te kunnen nemen,

- dient de LadderCI aan de hand van de *voortgang* over deze periode (zoals bij eisen 1.A.3, 2.A.2, 2.A.3, 2.B.²⁷) een met de nodige steekproefgrootte overeenkomend aantal kwesties te kiezen,
- waarbij de keuze willekeurig is en geheel naar eigen inzicht, en
- die in de stuurcyclus aan de orde behoren te zijn geweest, en
- waarvan de helft betrekking heeft op projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.

2.C.3 Het bedrijf heeft de externe belanghebbenden geïdentificeerd voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

De te identificeren relevante externe partijen zijn:

- partijen die belang hebben bij reductie van energie en van de meest materiële CO₂-emissies, en
- potentiële partners om mee samen te werken aan CO₂-reductie, zowel in de initiatieven van het bedrijf als bij de maatregelen in *projecten*.

Relevant zijn landelijke, regionale of lokale spelers met belang bij CO₂-reductie, mits deze

- beschikken over ter zake doende kennis op het gebied van CO₂, en
- een betekenisvolle rol vervullen in het beleid inzake milieubescherming, of
- idem in het maatschappelijk debat inzake milieubescherming.

De identificatie van belanghebbenden is een belangrijke opstap naar andere prestaties op hogere ladderniveaus, zoals *structureel* communiceren bij eis 3.C.1, het communicatieplan van eis 3.C.2 en de dialoog van eis 4.C.1. Daarom dient het bedrijf uit te kunnen leggen welke relatie het bedrijf ziet tussen de genoemde belanghebbenden en de CO₂-bewust activiteiten van het bedrijf.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- het bedrijf de lijst doelgericht heeft samengesteld, aan de hand van
 - de relatie met de CO₂-bewust activiteiten van het bedrijf, en
 - de betekenis ervan voor activiteiten op eventuele hogere niveaus zoals het communicatieplan.
- de lijst *actueel* is, aan de hand van o.a.
 - kenmerken van projecten waarop in de te beoordelen periode CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is,
 - wijziging in de maatregelen voor CO₂-reductie in projecten,
 - voortschrijdend inzicht in het energiebeleid of het energie reductie beleid van het bedrijf.

Eis 3.C	Het bedrijf communiceert intern en extern over zijn CO ₂ -footprint en reductiedoelstelling(en)
Alle	Doelstelling: Het bedrijf stelt door middel van communicatie externe relevante deskundigen in staat een kritisch oordeel te vormen over de inspanningen van het bedrijf, ook ten opzichte van andere bedrijven

²⁷ Deze zijn relevant voor een bedrijf met CO₂-bewust Certificaat niveau 2. Op hogere niveaus ook rapportages betrekken.

3.C.1 Het bedrijf communiceert structureel intern én extern over de CO₂ footprint (scope 1 & 2 emissies) en de kwantitatieve reductiedoelstelling(en) van het bedrijf en de maatregelen in projecten waarop CO₂-gerelateerd gunning voordeel verkregen is. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en de reductiedoelstellingen van het bedrijf en de hierboven genoemde maatregelen, mogelijkheden voor individuele bijdrage, informatie betreffende het huidig energiegebruik en trends binnen het bedrijf en de projecten.

Scorerichtlijn

Ja, *regelmatig* halfjaarlijks (20), Ja, 1 maal per jaar (10), Nee (0)

Toelichting

Het bedrijf communiceert met betrekking tot projecten de belangrijkste trends in energieverbruik en CO₂-uitstoot, naar keuze

- met betrekking tot de *projectenportefeuille*, of
- met betrekking tot het deel van de projectenportefeuille waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- de communicatie alle items van eis 3.C.1. omvat, en een correct beeld geeft van de CO₂-prestaties;
- de communicatie *structureel* en regelmatig halfjaarlijks is;
- het bedrijf transparant is over de initiatieven waar het bedrijf aan deelneemt en op welke wijze (eisen 2.D en 3.D.1);
- de gecommuniceerde informatie vergelijkbaar is met eerder verstrekte informatie;
- communicatie die handelt over de *voortgang* van de realisatie van een eis inzake scope 1 & 2 beide scopes behandelt en transparant is over de werkelijke voortgang.

Verplichte internetpublicatie

Het bedrijf publiceert de *CO₂-footprint* de kwantitatieve reductiedoelstellingen op de website van het bedrijf. Het bedrijf houdt de informatie *actueel*. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

3.C.2 Het bedrijf beschikt over een gedocumenteerd intern én extern communicatieplan met vastgelegde taken, verantwoordelijkheden en wijzen van communicatie voor het bedrijf en de projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is

Scorerichtlijn

Ja, aantoonbaar (5), Nee (0)

Toelichting

Het communicatieplan is aantoonbaar gericht op alle medewerkers en de geïdentificeerde belanghebbenden van 2.C.3, ondergebracht in onderscheidende doelgroepen. Het plan dient minstens te omvatten:

- de boodschap per doelgroep;
- de communicatie doelstellingen (in termen van bekendheid met de boodschap);
- overzicht van middelen;
- verantwoordelijken en uitvoerders, en
- de planning, waaronder de frequentie van communicatieactiviteiten.

Het plan omvat alle communicatieactiviteiten over de CO₂-prestaties van het bedrijf en de bedoelde projecten. Het plan dient de communicatie voor, tijdens en na het project waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is te omvatten. Het plan dient aantoonbaar te worden toegepast. Het plan dient de verantwoordelijkheden voor communicatie met betrekking tot de bedrijfsvoering als geheel

adequaat te hebben toegewezen; daarbinnen dienen ook verantwoordelijkheden toegewezen te zijn voor de *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- het communicatieplan dat conform bovenstaande vereisten is opgezet, en alle communicatieactiviteiten over de CO₂-prestaties van het bedrijf en de bedoelde projecten omvat, en
- het communicatieplan *actueel* is, aan de hand van o.a.
 - de actuele lijst externe belanghebbenden van eis 2.C.3.,
 - de opgestarte en lopende projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is,
 - de trends in energiegebruik en CO₂-uitstoot, en de *voortgang* ten opzichte van de reductiedoelstellingen,
 - de boundary van het bedrijf, en
- de verantwoordelijken
 - zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid, en
 - elk van een andere communicatie activiteit uit de te beoordelen periode kan aantonen dat deze onder zijn/zijn regie is uitgevoerd conform het communicatieplan,
 - en daaruit leerpunten kan benoemen en heeft geadresseerd.

Eis 4.C	Het bedrijf onderhoudt dialoog met partijen binnen overheid en NGO's over zijn CO ₂ -reductiedoelstellingen en strategie
G	Doelstelling: Het doel van de dialoog is om te beoordelen of het thema daadwerkelijk prioriteit heeft binnen de directie van het bedrijf en om suggesties te doen voor verbetering en het oppakken van nieuwe onderwerpen

4.C.1 Het bedrijf kan aantonen dat het een reguliere (tenminste 2 x per jaar) dialoog onderhoudt met belanghebbenden binnen overheid en NGO 's (minimaal 2) over zijn CO₂-reductiedoelstelling en strategie voor het bedrijf en de projecten

Scorerichtlijn

Ja, voldoet aan minimum criteria (20), Ja, 1 belanghebbende, 2 x per jaar (5), Nee (0)

Toelichting

De rol van *NGO* mag bij deze eis ook worden ingevuld door een onafhankelijk deskundige.

Het bedrijf voert minstens twee keer per jaar een dialoog met een overheid en twee keer per jaar een dialoog met een NGO of onafhankelijke deskundige over de ambitie van de CO₂-reductiedoelstelling en de strategie van het bedrijf en zijn projecten. Deze partijen dienen een onafhankelijke positie te hebben ten opzichte van het bedrijf.

De dialogen met een NGO of onafhankelijk deskundige dienen elk minimaal tweemaal per jaar op directieniveau gevoerd te worden. De dialoog dient in ieder geval een specifieke 'CO₂'-dialoog te zijn, gericht op de mogelijkheden bij de uitvoering van projecten. Een dochteronderneming kan niet meeliften op de dialoog die de moeder onderhoudt met de overheid indien de organizational boundary van het bedrijf niet moeder én dochter omvat. Als de organizational boundary alleen de dochter omvat, dient deze haar eigen dialoog te onderhouden.

Uiteraard kunnen naast de specifieke 'CO₂'-dialoog (buiten het kader van de ladderbeoordeling) ook andere duurzaamheidsonderwerpen besproken worden.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of het bedrijf beschikt over een verklaring van de onafhankelijk deskundige, NGO of overheid dat de eerste dialoogbijeenkomst heeft plaatsgevonden.
- in geval er een dialoog wordt gevoerd met een onafhankelijke deskundige
 - of deze deskundige deel uitmaakt van de pool opgesteld door de SKAO²⁸, of
 - de deskundigheid en de onafhankelijkheid van de onafhankelijk deskundige, als deze nog geen deel uitmaakt van de pool, maar wel goedgekeurd is door de SKAO.
- of de dialoog afdoende gedocumenteerd is (plaats, tijd, deelnemers, inhoud, conclusies).

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of het bedrijf beschikt over een verklaring van de onafhankelijk deskundige, NGO of overheid dat elke dialoog in de te beoordelen periode *regelmatig* halfjaarlijks is voortgezet, waarvan de dialoog met de NGO of onafhankelijk deskundige tweemaal per jaar op directieniveau, en
- of de dialoogpartner aantoonbaar kennis van zaken heeft.

4.C.2 Het bedrijf kan aantonen dat de door overheid en/of NGO geformuleerde punten van zorg over het bedrijf en de projecten zijn geïdentificeerd en geadresseerd

Scorerichtlijn

Ja, aantoonbaar (5), Nee (0)

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of de punten van zorg zijn geadresseerd overeenkomstig de stuurcyclus van eis 2.C.2.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of de lijst met punten van zorg volledig is, inclusief de punten van zorg van de dialoogbijeenkomsten tijdens de te beoordelen periode, en
- of de punten van zorg zijn geadresseerd overeenkomstig de stuurcyclus van eis 2.C.2, en
- of de naar tevredenheid afgehandelde punten van zorg blijvend zijn gedocumenteerd, inclusief de verantwoordelijke conform de stuurcyclus van eis 2.C.2., en
- of de belanghebbende dialoogpartner bevestigt, tevreden te zijn over de afhandeling. Dit wordt door de LadderCI geverifieerd bij de belanghebbende dialoogpartners aan de hand van een steekproef uit de afgehandelde punten van zorg.

Eis 5.C	Het bedrijf committeert zich publiekelijk aan een CO ₂ -emissie reductieprogramma van overheid of NGO
M/G	Doelstelling: Het bedrijf gaat een verplichting aan met een contractueel karakter tot het realiseren van specifieke energie of CO ₂ -reductiedoelstellingen, communiceert over dit commitment én maakt deze waar. Doelstellingen die onder dit commitment vallen zijn tenminste in lijn met nationale en/of sectorale reductiedoelstellingen en gaan duidelijk verder dan wettelijke verplichtingen. Het bedrijf communiceert over zijn doelstellingen én resultaten met betrekking tot energie- en CO ₂ -reductie in de keten

5.C.1 Het bedrijf kan aantonen dat het zich publiekelijk heeft gecommitteerd aan een CO₂-emissie reductieprogramma van overheid en of NGO voor zowel het bedrijf als de projecten

Scorerichtlijn

Ja, aan één programma (10), Ja, aan meer dan één programma (5 extra)

²⁸ Beschikbaar op de website van de SKAO

Ladderbeoordeling door LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- a. of het *vrijwillig CO₂-emissie reductieprogramma* (nog steeds) een actieve status heeft, en
- b. of het bedrijf kan aantonen dat het commitment betrekking heeft op de uitvoering van projecten, en
- c. of publiek commitment van bedrijven (nog steeds) deel uitmaakt van de uitvoering van dit programma, en
- d. of het publiek commitment door het bedrijf, bekend is bij de verantwoordelijken voor het programma, en volgens hen aansluit bij de doelstellingen van het programma.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI bovendien o.a. vast of het bedrijf kan aantonen dat het op systematische wijze de prestaties aan het verbeteren is om het commitment tijdig te kunnen realiseren. Indien het bedrijf na de initiële ladderbeoordeling constateert dat dit niet kan worden aangetoond kan het bedrijf zich committeren aan een ander reductieprogramma, mits tijdens de daarop volgende jaarlijkse ladderbeoordeling(en) wel kan worden aangetoond dat hieraan wordt voldaan.

Indien het bedrijf deelname aan een *MJA3* of *MEE* convenant (of een toekomstige opvolger van een van deze convenanten) opvoert als programma van een overheid waar men zich publiekelijk aan heeft gecommitteerd, dan beoordeelt de LadderCI ofwel:

1. Het bedrijf toont deelname aan het convenant aan door vermelding in een openbaar register en/of via een actuele voortgangsverklaring t.b.v. vrijstelling van energiebelasting
2. Het bedrijf beschikt over een goedgekeurd Energie Efficiëntie Plan (EEP)
3. Het bedrijf kan aantonen dat het dit EEP in het voorgaande jaar heeft gerealiseerd
4. Het bedrijf kan aantonen dat het geen buitenlandse groene stroom certificaten (GVO's) heeft gebruikt voor de realisatie van zijn EEP.

Of:

Het bedrijf beschikt over een gecertificeerd energiemanagement systeem conform ISO 50001, afgegeven door een LadderCI die daarvoor geaccrediteerd is.

Verplichte internetpublicatie

Minimaal eens in de drie jaar na een initiële ladderbeoordeling en na een herbeoordeling publiceert het bedrijf op de website van het bedrijf de naam van het programma, de betreffende verantwoordelijke overheid of *NGO* en wat het commitment inhoudt. Indien een *CO₂-emissie reductieprogramma* geen actieve status meer heeft en het bedrijf heeft zich aan een nieuw of ander programma gecommitteerd dan dient deze informatie vervangen te worden. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

5.C.2 (zie 5.C.1) meer dan één

5.C.3 Het bedrijf communiceert structureel (minimaal 2x per jaar) intern én extern over zijn CO₂ footprint (scope 1, 2 & 3) en de kwantitatieve reductiedoelstellingen voor het bedrijf en de maatregelen in projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel verkregen is. De communicatie omvat minimaal het energiebeleid en de reductiedoelstellingen van het bedrijf en de hierboven genoemde maatregelen, mogelijkheden voor individuele bijdrage, informatie betreffende het huidige energiegebruik en trends binnen het bedrijf en de projecten

Scorerichtlijn

Ja, voldoet aantoonbaar (10), Nee (0)

Toelichting

Zie de toelichting bij eis 3.C.1.

6.2.4 Invalshoek D: Participatie

Eis	K/M/G	Aspect/Invalshoek	Eisen	Max. score
1D	Alle	Het bedrijf is op de hoogte van sector en/of keteninitiatieven.	1.D.1. Het bedrijf is aantoonbaar op de hoogte van sector- en/of keteninitiatieven op het gebied van CO ₂ -reductie die in belangrijke mate verband houden met de projectenportefeuille.	15
			1.D.2. Sector- en keteninitiatieven, en hoe deze verband houden met de bedrijfsvoering en de projectenportefeuille, zijn besproken in managementoverleg.	10
Doelstelling: Het bedrijf weet welke ontwikkelinitiatieven er zijn die potentieel maatregelen kunnen opleveren die relevant zijn voor het bedrijf. Het management heeft uitspraken gedaan over eventuele deelname aan deze initiatieven.				
2D	Alle	Het bedrijf neemt passief deel aan initiatieven rond de reductie van CO ₂ in de sector of daarbuiten.	2.D.1. Het bedrijf neemt passief deel aan minimaal één (sector of keten) initiatief dat in belangrijke mate verband houdt met de projectenportefeuille, door inschrijving en/of betaling van contributie of sponsoring	20
			2.D.2. Het bedrijf neemt (beperkt) actief deel in een sector- of keteninitiatief dat in belangrijke mate verband houdt met de projectenportefeuille.	5
Doelstelling: Het bedrijf weet welke informatie van nut kan zijn voor zijn projecten (gekoppeld aan 2.B en 2.C) en neemt deel aan een initiatief dat beantwoordt aan de eigen kennisbehoefte.				
3D	Alle	Het bedrijf neemt actief deel aan initiatieven rond de reductie van CO ₂ in de sector of daarbuiten.	3.D.1. Actieve deelname aan minimaal één (sector of keten) initiatief op het gebied van CO ₂ -reductie in de projectenportefeuille door middel van aantoonbare deelname in werkgroepen, het publiekelijk uitdragen van het initiatief en/of het aanleveren van informatie aan het initiatief.	20
			3.D.2. Het bedrijf heeft hiervoor een specifiek budget vrijgemaakt.	5
Doelstelling: Het bedrijf draagt bij aan en maakt gebruik van de ontwikkeling van nieuwe kennis, in samenwerking met anderen, gericht op potentieel effectieve reductiemaatregelen.				
4D	G	Het bedrijf neemt initiatief tot ontwikkelingsprojecten die de sector faciliteren in CO ₂ -reductie.	4.D.1. Het bedrijf kan aantonen dat het initiatiefnemer is van ontwikkelingsprojecten die de sector bij de uitvoering van projecten faciliteren in CO ₂ -reductie door het verbinden van de bedrijfsnaam aan het initiatief, door publicaties, door bevestiging van mede-initiatiefnemers.	20
			4.D.2. Het bedrijf heeft hiervoor een specifiek budget vrijgemaakt.	5
Doelstelling: Het bedrijf neemt een leidende rol in de ontwikkeling en bij het bekend maken van nieuwe maatregelen voor verdergaande energie of CO ₂ -emissie reductie in de sector.				
5D	G	Het bedrijf neemt actief deel in het opzetten van een sectorbreed CO ₂ -emissie reductieprogramma in samenwerking met overheid en of NGO.	5.D.1. Het bedrijf kan aantonen dat het actief betrokken is bij het opzetten van een sectorbreed CO ₂ -emissie reductieprogramma in samenwerking met de overheid en of NGO; en dat een relevante bijdrage daaraan wordt geleverd binnen de uitvoering van projecten.	5
			5.D.2. Het bedrijf heeft hiervoor een specifiek budget vrijgemaakt.	5
			5.D.3. Het bedrijf is eigenaar/ontwikkelaar van documenten waaruit blijkt:	
			5.D.3-1. dat minimaal 2 of meerdere van deze stukken zijn opgesteld door het bedrijf.	5
			5.D.3-2. dat minimaal 1 overheidsorgaan en of minimaal 1 NGO en minimaal 2 andere bedrijven betrokken zijn bij het reductieprogramma.	5
			5.D.3-3. dat er minimum- en tijds-gerelateerde reductie-eisen in absolute of relatieve zin gesteld zijn aan het programma.	5
Doelstelling: Het bedrijf slaagt erin, of heeft zich gedurende een bepaalde termijn en op verschillende manieren ingespannen om de andere bedrijven in de sector/branche aan te zetten tot implementatie van kansrijke energie of CO ₂ -reductiemaatregelen.				

Toelichting op Invalshoek D, Participatie

Door Participatie toont een bedrijf aan dat het investeert in samenwerking, het delen van eigen kennis en het daar waar mogelijk gebruikmaken van kennis die elders is ontwikkeld. Het bedrijf realiseert *continue verbetering* in het selecteren van nuttige *initiatieven* en het toepassen van de kennis in het bedrijf.

Eis 1.D	Het bedrijf is op de hoogte van sector en/of keteninitiatieven
Alle	Doelstelling: Het bedrijf weet welke initiatieven er zijn die potentieel maatregelen kunnen opleveren die relevant zijn voor het bedrijf. Het management heeft uitspraken gedaan over eventuele deelname aan deze initiatieven.

1.D.1. Het bedrijf is aantoonbaar op de hoogte van sector- en/of keteninitiatieven op het gebied van CO₂-reductie die in belangrijke mate verband houden met de projectenportefeuille

Scorerichtlijn

Ja (15), Nee (0)

Toelichting

'In belangrijke mate verband houden met de projectenportefeuille' is hier gerelateerd aan de door het bedrijf geïdentificeerde en in kaart gebrachte energiestromen bij eisen 1.A.1 en 1.A.2. De *initiatieven* op het gebied van CO₂-reductie dienen gerelateerd te zijn aan de grootste energiestromen, waarvan een kwalitatieve indicatie en hun relatie met de *projecten* is vastgesteld bij eis 1.A.2.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of het bedrijf een overzicht van nieuwe reductiemogelijkheden kan overleggen waaronder initiatieven op het gebied van CO₂-reductie, en
- of steekproefsgewijs geselecteerde betrokken functionaris(sen) kunnen aantonen
 - dat deze verband houden met het energiebeleid van het bedrijf, en
 - dat deze relevant zijn voor de grootste energiestromen binnen het bedrijf, en
 - dat de kennis voor de organisatie gemakkelijk vindbaar is, en
 - wordt gehanteerd bij de ontwikkeling van de reductie aanpak, en
- of het bedrijf zich op de hoogte blijft stellen van nieuwe ontwikkelingen.

1.D.2. Sector- en keteninitiatieven, en hoe deze verband houden met de bedrijfsvoering en de projectenportefeuille, zijn besproken in managementoverleg

Scorerichtlijn

Ja en vervolgcacties zijn gepland (10), Ja (5), Nee (0)

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast of

- de mogelijkheden tot besparing en CO₂-reductie besproken zijn, en
- daarbij vastgesteld is welke kennis nog ontbreekt en nog uitgezocht zal worden, en
- steekproefsgewijs geselecteerde betrokken functionaris(sen) kunnen aantonen
 - dat sprake is van voortschrijdend inzicht, en
 - dat sturing aan het proces van kennis vergaren wordt gegeven.

Eis 2.D	Het bedrijf neemt passief deel aan initiatieven rond de reductie van CO ₂ in de sector of daarbuiten
Alle	Doelstelling: Het bedrijf weet welke informatie van nut kan zijn voor zijn projecten (gekoppeld aan 2.B en 2.C) en neemt deel aan een initiatief dat beantwoordt aan de eigen kennisbehoefte

2.D.1. Het bedrijf neemt passief deel aan minimaal één (sector of keten) initiatief dat in belangrijke mate verband houdt met de projectenportefeuille, door inschrijving en/of betaling van contributie of sponsoring

Scorerichtlijn

Ja (20), Nee (0)

Toelichting

Het *initiatief* dient:

- erop gericht te zijn om één van de meest materiële CO₂-emissies te reduceren binnen *scope 1*, 2 of 3;
- erop gericht te zijn om een ander (of verbeterd) product, dienstverlening dan wel een werkproces te ontwikkelen voor het eigen bedrijf;
- vernieuwend te zijn.

Passieve deelname aan een initiatief omvat het 'halen' van informatie. Het bedrijf dient zich in te schrijven voor het initiatief of een financiële bijdrage te leveren aan het initiatief. 'In belangrijke mate verband houden met de projectenportefeuille' is hier gerelateerd aan de door het bedrijf gekwantificeerde energiestromen bij eis 2.A.1. De initiatieven op het gebied van CO₂-reductie dienen gerelateerd te zijn aan de grootste energiestromen, waarvan een kwantitatieve indicatie en hun relatie met de projecten is vastgesteld bij eis 2.A.1.

Een bedrijf kan *passief deelnemen* aan een initiatief dat is geïnitieerd door een ander bedrijf dat gecertificeerd is op de CO₂-Prestatieladder. Dit betreft dan een activiteiten in het kader van een *keteninitiatief* (eis 4.B), *ontwikkelingsproject* (eis 4.D) of een *CO₂-emissie reductieprogramma* (eis 5.D). Ook kan een bedrijf deelnemen aan een initiatief buiten de CO₂-Prestatieladder dat aan de eisen voldoet.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling van een nieuwe²⁹ deelname stelt de LadderCI o.a. vast

- of het initiatief voldoet, en
- of de deelname betrekking heeft op voor het bedrijf relevante maatregelen, aan de hand van:
 - het verband met de grootste energiestromen van projecten, en
 - de onderbouwing van de gemaakte selectie van items of vraagstellingen door het managementoverleg (eis 1.D.2)

Bij de ladderbeoordeling van een lopende³⁰ deelname stelt de LadderCI o.a. vast

- of het initiatief voldoet,
- of *voortgang* in 'halen' van informatie aantoonbaar is door interne rapportages over de nieuwe informatie.
- (bij afronding van deelname), of het bedrijf kan aantonen inzicht te hebben in welke maatregelen uit het initiatief zouden kunnen worden toegepast door het bedrijf in projecten, en
- of het bedrijf zich heeft ingeschreven of een financiële bijdrage heeft geleverd.

2.D.2 Het bedrijf neemt (beperkt) actief deel in een sector- of keteninitiatief dat in belangrijke mate verband houdt met de projectenportefeuille.

Scorerichtlijn

Ja, acties/initiatieven zijn in uitvoering (5), Nee (0)

Toelichting

Met 'beperkte actieve deelname' wordt bedoeld dat het bedrijf op basis van de gehaalde informatie (eis 2.D.1) zijn eerste acties/initiatieven heeft gepland voor het integreren van maatregelen in zijn reductie aanpak en het delen van ervaringen hieromtrent in het initiatief.

²⁹ Deelname is gestart in de te beoordelen periode

³⁰ Deelname bleek bij een eerdere beoordeling te voldoen

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of in het management overleg weloverwogen een informatiebehoefte is vastgesteld (zie eis 1.D.2), en
- of de keuze van initiatieven waaraan wordt deelgenomen daar logisch uit voortvloeit, en (aan de hand van interne rapportages over de bevindingen) besluitvorming plaatsvindt over de consequenties voor de reductie aanpak.

Eis 3.D	Het bedrijf neemt actief deel aan initiatieven rond de reductie van CO ₂ in de sector of daarbuiten
Alle	Doelstelling: Het bedrijf draagt bij aan en maakt gebruik van de ontwikkeling van nieuwe kennis, in samenwerking met anderen, gericht op potentieel effectieve reductiemaatregelen

3.D.1 Actieve deelname aan minimaal één (sector of keten) initiatief op het gebied van CO₂-reductie in de projectenportefeuille door middel van aantoonbare deelname in werkgroepen, het publiekelijk uitdragen van het initiatief en/of het aanleveren van informatie aan het initiatief

Scorerichtlijn

Ja, acties/initiatieven zijn in uitvoering (20), Nee (0)

Toelichting

Indien actief wordt deelgenomen aan een *initiatief* (voldoen aan eis 3.D), betekent dit automatische toekenning van een score voor passieve en beperkt actieve deelname (dan is ook voldaan aan eis 2.D). Aan eis 3.D dient ook voldaan te worden in geval het bedrijf een certificaat op niveau 4 of 5 bezit.

Actief deelnemen aan een initiatief gaat minstens samen met zowel het ‘halen’ als het ‘brengen’ van informatie. Zolang dit het geval is, is een initiatief geschikt voor actieve deelname. Het bedrijf dient een financiële bijdrage te leveren aan het initiatief.

Een bedrijf kan actief deelnemen aan een initiatief dat is geïnitieerd door een ander bedrijf dat gecertificeerd is op de CO₂-Prestatieladder. Dit betreft dan een initiatief, project of programma in het kader van een *keteninitiatief* (eis 4.B), *ontwikkelingsproject* (eis 4.D) of *CO₂-emissie reductieprogramma* (eis 5.D). Ook kan een bedrijf deelnemen aan een initiatief buiten de CO₂-Prestatieladder dat aan de eisen voldoet (zie 2.D.1).

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling van een nieuwe deelname stelt de LadderCI o.a. vast

- of het initiatief voldoet (zie eis 2.D.1), en
- of de deelname betrekking heeft op relevante maatregelen, aan de hand van:
 - het verband met de scope 1, 2 en 3 emissies bij projecten,
 - de rangorde van de 10 meest *materiële* emissies daarbinnen,
 - de selectie van items of vraagstellingen op basis van de keuzes in het management overleg (eis 1.D.2)

Bij de ladderbeoordeling van een lopende deelname stelt de LadderCI o.a. vast

- of het initiatief voldoet (zie eis 2.D.1), en
- of *voortgang* in ‘halen’ én ‘brengen’ van informatie aantoonbaar is, aan de hand van interne rapportages over de bevindingen en besluitvorming daarover, en
- of het bedrijf een financiële bijdrage heeft geleverd.

Verplichte internetpublicatie

Het bedrijf publiceert minimaal eens in de drie jaar na een initiële ladderbeoordeling en na een herbeoordeling op de SKAO website 1 document met de naam van het initiatief, inclusief een korte omschrijving, de initiatiefnemers en de (reductie-)doelstellingen. Het bedrijf publiceert deze informatie ook (vormvrij) op de eigen website. In geval dat het bedrijf actief is gaan deelnemen aan een nieuw of ander initiatief dan dient deze vervangen te worden. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

3.D.2 Het bedrijf heeft hiervoor een specifiek budget vrijgemaakt

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Indien actief wordt deelgenomen aan een initiatief (voldoen aan eis 3.D), betekent dit automatische toekenning van een score voor passieve en beperkt actieve deelname (dan is ook voldaan aan eis 2.D). Aan eis 3.D dient ook voldaan te worden in geval het bedrijf een certificaat op niveau 4 of 5 bezit.

Toelichting

Het budget dient op jaarbasis naast de ingezette manuren ook voldoende te zijn (als evenredige bijdrage) om de overige geplande kosten van het initiatief te dekken gedurende de gehele geplande looptijd van het initiatief.

Ladderbeoordeling door de ladderCI

Tijdens de ladderbeoordeling stelt de ladderCI o.a. vast

- of het bedrijf een specifiek budget heeft vrijgemaakt

Eis 4.D	Het bedrijf neemt initiatief tot ontwikkelingsprojecten die de sector faciliteren in CO ₂ -reductie
G	Doelstelling: Het bedrijf neemt een leidende rol in de ontwikkeling en bij het bekend maken van nieuwe maatregelen voor verdergaande energie- of CO ₂ -reductie in de sector

4.D.1. Het bedrijf kan aantonen dat het initiatiefnemer is van ontwikkelingsprojecten die de sector bij de uitvoering van projecten faciliteren in CO₂-reductie door het verbinden van de bedrijfsnaam aan het initiatief, door publicaties, door bevestiging van mede-initiatiefnemers

Scorerichtlijn

Ja (20), Nee (0)

Toelichting

De activiteiten van een *ontwikkelingsproject* dienen:

- erop gericht te zijn om één van de meest materiële CO₂-emissies te reduceren binnen scope 1, 2 of 3
- erop gericht te zijn om een ander (of verbeterd) product, dienstverlening danwel een werkproces te ontwikkelen voor het eigen bedrijf
- te leiden tot maatregelen die vernieuwend zijn. Indien het bedrijf werkzaam is in een activiteit waarvoor een *maatregellijst* beschikbaar is, dienen de ontwikkelingsprojecten gericht te zijn op de ontwikkeling van nieuwe maatregelen voor categorie C, ambitieuze maatregelen, van deze maatregellijst.

Voorbeeld

Gezamenlijke activiteiten met de deelnemers uit de sector kunnen bijvoorbeeld zijn verkenning, kennisoverdracht, tests met een proefopstelling, praktijkdemonstraties en manieren om toepassing goedloper te maken of risico's te delen. Denk ook aan open source-faciliteiten en crowd funding.

Tenminste één ontwikkelingsproject dient te zijn gericht op een maatregel die kan worden genomen in een project waarop gunningvoordeel kan worden verkregen.

De maatregelen hoeven door de initiatiefnemer niet daadwerkelijk tegelijkertijd in projecten te worden uitgevoerd (hoewel dit voor sommige ontwikkelingsprojecten duidelijk meerwaarde kan hebben). Het meeliften bij de uitvoering van een betaalde opdracht van een klant is mogelijk. Vergaderingen, inhoudelijke gedachtevorming etc. over de organisatie van het ontwikkelingsproject of de inhoud van de actieplanning gelden niet als activiteiten (zie hieronder bij 1a), maar maken deel uit van het initiatief.

Ontwikkelingsprojecten dienen in beginsel binnen een periode van maximaal drie jaar te leiden tot de toevoeging van een maatregel, die nieuw is in de sector, aan categorie C. Op inhoudelijke gronden kan van deze periode worden afgeweken.

Het uitgangspunt is één initiatiefnemer per ontwikkelingsproject; de rest van de partijen is actief deelnemer (niveau 3) of passief deelnemer (niveau 2). Meer initiatiefnemers zijn onder voorwaarden (zie hieronder) mogelijk. Het bedrijf dient aan te geven op welke wijze andere bedrijven in het kader van hun verplichtingen actief of passief bij dit initiatief kunnen worden betrokken.

Het *initiatief* bestaat uit:

- lanceren van het ontwikkelingsproject,
- op gang brengen ervan middels:
 - het verzamelen van deelnemers, en
 - het definiëren van de maatregel waar het project zich op richt,
 - het in gang zetten van minstens 1 activiteit.
- en tijdens de uitvoering:
 - borgen dat voortdurend aan de vereisten wordt voldaan om als ontwikkelingsproject te mogen gelden, en
 - initiatief houden om het ontwikkelingsproject zo snel mogelijk tot een goed einde te brengen.

Ingeval een ontwikkelingsproject één initiatiefnemer heeft dient voldaan te worden aan het volgende:

1. Er kan een actieplanning voorgelegd worden met de volgende onderdelen:
 - a) een beschrijving van de maatregel waar het project zich op richt,
 - b) een beschrijving van de voorgenomen activiteiten,
 - c) beoogd aantal en doelgroep van de actieve deelnemers,
 - d) een onderbouwde schatting van de verwachte reductie die de maatregel in het eigen bedrijf kan opleveren,
 - e) een prognose van de reductie bij sectorbrede toepassing van het initiatief. Bij grote onzekerheid is de prognose voorzien van een bandbreedte,
 - f) en een tijdplanning voor 1a en 1c,
 - g) een inschatting van de bijdragen die terzake verwacht worden van actieve deelnemers,
 - h) en idem als f, van passieve deelnemers,
 - i) het benodigde budget,
 - j) de benodigde expertise,
 - k) de nodige overige assets, die doorslaggevend zijn om het ontwikkelingsproject te doen slagen,
 - l) Wijze van communicatie over het project, zowel tijdens de looptijd van het project als na afloop van het project.

Twee of meer bedrijven kunnen elk initiatiefnemer zijn mits er naast punt 1 bovendien voldaan wordt aan de volgende punten 2 en 3:

2. Er kan een door alle initiatiefnemers onderschreven projectplan voorgelegd worden, dit plan is aanvullend op de projectplannen per bedrijf. Het gezamenlijke projectplan bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- a) een onderbouwing van de keuze om het project gezamenlijk te initiëren,
- b) De specifieke inbreng van ieder van de initiatiefnemers van het project.

3. Van elk van de initiatiefnemers kan vastgesteld worden dat deze

- a) uit een ander concern afkomstig is, en
- b) een certificaat heeft op niveau 4 of 5, en
- c) een verklaring overlegt:
 - I. waarom het bedrijf niet in staat is om als enige initiatiefnemer het initiatief te nemen, en welke specifieke bijdragen van de andere initiatiefnemers niet gemist kunnen worden (bevestiging van mede-initiatiefnemers);
 - II. Deze verklaring dient te zijn ondertekend door de accountant van het bedrijf.

Aan het ontwikkelingsproject dient door de initiatiefnemer(s) *regelmatig* (halfjaarlijks) bekendheid gegeven te worden door publicatie over de aspecten 1a t/m 1e en de *voortgang* daarin. Ingeval van meerdere initiatiefnemers dient elke publicatie ook inzicht te geven in punt 3.c.i.

Deze publicaties dienen plaats te vinden in een onafhankelijk uitgegeven vakblad of branchebreed tijdschrift (papieren of digitale publicatie) dat handelt over de normale brancheactiviteiten (niet alleen duurzaamheid). In elke publicatie dient opvallend de bedrijfsnaam van de initiatiefnemer(s) met het initiatief verbonden te worden. De twee laatst verschenen publicaties en het plan van aanpak onder 1 dienen zonder onderbreking op de internetsite te zijn geplaatst, overeenkomstig de Verplichte Internetpublicatie (zie §6.1.3).

Bij ontwikkelingsprojecten is sprake van voldoende *voortgang* zo lang het bedrijf kan onderbouwen dat de doelstelling om binnen de gestelde periode een nieuwe maatregel toe te voegen aan lijst C van de maatregellijst haalbaar blijft. Indien deze lijst niet beschikbaar is, dient het bedrijf te onderbouwen dat het project binnen de gestelde periode tot een nieuwe maatregel kan leiden. Het ontbreken van voortgang mag op het moment van de ladderbeoordeling niet langer dan een half jaar duren.

Een ontwikkelingsproject is geslaagd en daarmee de facto afgerond als het bedrijf een publicatie over de maatregel beschikbaar heeft gesteld aan de SKAO. Dit document dient zodanig gedetailleerd te zijn dat andere bedrijven uit de branche op basis van dit document de maatregel kunnen implementeren. Indien de maatregellijst beschikbaar is en de maatregel voldoende relevant is, voegt de SKAO, op basis van deze publicatie de maatregel toe aan categorie C van de maatregellijst.

Na afronding van een ontwikkelingsproject dient het bedrijf binnen een half jaar een nieuw initiatief te nemen om bij de jaarlijkse ladderbeoordeling met zekerheid weer aan te kunnen tonen dat het bedrijf initiatiefnemer is (zie vorige pagina).

Over de prestaties van passieve en actieve deelnemers zie resp. eisen 2.D en 3.D.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling van een nieuw initiatief stelt de LadderCI o.a. vast

- of de activiteiten van het ontwikkelingsproject erop gericht zijn om één van de meest materiële CO₂-emissies te reduceren binnen scope 1, 2 of 3.
- of ten minste één van de ontwikkelingsprojecten gericht is op een maatregel die kan worden genomen in een project waarop gunningvoordeel kan worden verkregen
- of de activiteiten van het project erop gericht zijn om een ander (of verbeterd) product, dienstverlening danwel een werkproces te ontwikkelen voor het eigen bedrijf
- of de activiteiten van het project kunnen leiden tot nieuwe maatregelen gericht op verdergaande energie- of CO₂-reductie in de sector en/of de keten

- of het plan van aanpak voldoet aan de eisen onder 1, en
- (bij meerdere initiatiefnemers) of het plan van aanpak voldoet aan de vereisten 1, 2 en 3 (waaronder de verklaring ad 3c van het te certificeren bedrijf), en
- of het ontwikkelingsproject op gang is gebracht.

Bij de ladderbeoordeling van een lopend initiatief stelt de LadderCI o.a. vast

- of er aantoonbare *voortgang* van de activiteiten plaatsvindt binnen het ontwikkelingsproject
- of er nog steeds leereffecten optreden voor de deelnemers (halen van kennis)
- of het project daadwerkelijk binnen de gestelde periode kan leiden tot een nieuwe maatregel die voor de branche beschikbaar komt, en
- of de publicaties voldoen.

Verplichte internetpublicatie

Het bedrijf publiceert minimaal eens in de drie jaar na een initiële ladderbeoordeling en na een herbeoordeling op de SKAO website 1 document met de naam van het ontwikkelingsproject, het plan van aanpak en mede-initiatiefnemers. Het bedrijf publiceert op de bedrijfswebsite ook dit document en daarnaast de naam van het ontwikkelingsproject en mede-initiatiefnemers. Indien een ontwikkelingsproject in de tussentijd is afgerond of gestopt, en het bedrijf heeft het initiatief tot een nieuw of ander ontwikkelingsproject genomen dan dient deze vervangen te worden. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

Let op: In de toelichting bij eis 4.D.1 wordt hierboven daarnaast nog de vereiste informatie over het *regelmatig* halfjaarlijks bekendheid genereren gevraagd (zoals publicatie in vakbladen etc.)(zie hierboven).

4.D.2 Het bedrijf heeft hiervoor een specifiek budget vrijgemaakt

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

Het budget dient voldoende te zijn voor de uitvoering van het ontwikkelingsproject en vrijgemaakt te zijn voor de hele geplande looptijd van het ontwikkelingsproject.

Ladderbeoordeling door de ladderCI

Tijdens de ladderbeoordeling stelt de ladderCI o.a. vast

- of het bedrijf een specifiek budget heeft vrijgemaakt.

Eis 5.D	Het bedrijf neemt actief deel in het opzetten van een sectorbreed CO ₂ -emissie reductieprogramma in samenwerking met overheid en of NGO
G	Doelstelling: Het bedrijf slaagt erin, of heeft zich gedurende een bepaalde termijn en op verschillende manieren ingespannen om de andere bedrijven in de sector/branche aan te zetten tot implementatie van kansrijke energie- of CO ₂ -reductiemaatregelen

5.D.1 Het bedrijf kan aantonen dat het actief betrokken is bij het opzetten van een sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma in samenwerking met de overheid en of NGO; en dat een relevante bijdrage daaraan wordt geleverd binnen de uitvoering van projecten

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

Een *sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma* onder eis 5.D dient zich te richten op de *implementatie* van concrete maatregelen met bewezen CO₂-reductie bij andere bedrijven in de sector of keten. Dit kunnen maatregelen die bij een deel van de bedrijven al zijn of worden geïmplementeerd en die naar verwachting de komende jaren door de meeste gecertificeerde bedrijven genomen kunnen worden. Het kunnen ook ambitieuze maatregelen zijn die (bijvoorbeeld in het kader van de ladder) door bedrijven zijn ontwikkeld (bij eis 4.D) en die een belangrijke extra reductie in de sector kunnen opleveren.

Indien de *maatregellijst* in het kader van de CO₂-Prestatieladder beschikbaar is, dient het programma zich te richten op te gaan om maatregelen op de lijst uit de categorieën B of C.

Eventueel kan het bedrijf aan de SKAO vragen een maatregel toe te voegen aan de maatregellijst.

Een 5.D programma dient te voldoen aan de volgende criteria:

- Het bedrijf dient aantoonbaar gebruik te maken van de maatregel in de uitvoering van zijn projecten.
- Het programma dient te beschikken over een plan van aanpak met de volgende onderdelen:
 - a) een omschrijving van de maatregel waar het project zich op richt,
 - b) een kwantitatieve inschatting van het besparingspotentieel van de specifieke maatregel en de totale reductie in de sector die met het programma wordt beoogd,
 - c) een motivatie van de redenen waarom de brede implementatie van de maatregel aanvullende actie vereist en om welke actie dit gaat,
 - d) een doelgroep van bedrijven, die de maatregel moeten implementeren plus een plan van aanpak om deze doelgroep effectief te bereiken,
 - e) een kwantitatief geformuleerd resultaat van het project,
 - f) een tijdsplanning voor het project,
 - g) het benodigde budget,
 - h) beschikbaarheid van de benodigde expertise.
- De looptijd van een project bedraagt maximaal drie jaar. Tenminste jaarlijks dient de *voortgang* van het project te worden gerapporteerd.
- In de samenwerking met een overheid en/of *NGO* spreekt het bedrijf deze partijen aan op de mogelijkheden die zij hebben om de impact van het project te vergroten.

Ook *brancheorganisaties* kunnen een actieve rol spelen bij de implementatie van 5.D programma's. Een brancheorganisatie kan een bijdrage leveren aan meerdere 5.D programma's tegelijk. Daarom kan bij deze eis ook een brancheorganisatie als *NGO* worden beschouwd.

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de initiële ladderbeoordeling stelt de LadderCI vast

- of is voldaan aan de genoemde criteria a tot en met d en
- of het project daadwerkelijk is gestart.

Bij de jaarlijkse ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- of voortgang wordt geboekt met het opzetten van het programma, of
- of de redenen waarom de brede implementatie van de maatregel aanvullende actie vereist en om welke actie dit gaat nog steeds relevant zijn, en
- of de kwantitatieve doelstelling van het project binnen bereik blijft
- of het bedrijf actief betrokken is bij de lopende fase door een stimulerende, sturende en faciliterende rol.

5.D.2 Het bedrijf heeft hiervoor een specifiek budget vrijgemaakt

Scorerichtlijn

Ja (5), Nee (0)

Toelichting

Het budget dient vrijgemaakt te zijn voor de hele huidige fase van het reductieprogramma; fasen kunnen zijn: opzetten; onderzoek en ontwikkeling; implementatie/uitrol in de sector.

Ladderbeoordeling door de ladderCI

Tijdens de ladderbeoordeling stelt de ladderCI o.a. vast

- of het bedrijf een specifiek budget heeft vrijgemaakt

5.D.3 Het bedrijf is eigenaar/ontwikkelaar van documenten waaruit blijkt:

1. dat minimaal 2 of meerdere van deze stukken zijn opgesteld door het bedrijf.
2. dat minimaal 1 overheidsorgaan en of minimaal 1 NGO en minimaal 2 andere bedrijven betrokken zijn bij het reductieprogramma.
3. dat er minimum- en tijds-gerelateerde reductie-eisen in absolute of relatieve zin gesteld zijn aan het programma.

Scorerichtlijn

5.D.3-1: Ja (5), Nee (0)

5.D.3-2: Ja (5), Nee (0)

5.D.3-3: Ja (5), Nee (0)

Ladderbeoordeling door de LadderCI

Bij de ladderbeoordeling stelt de LadderCI o.a. vast

- dat minimaal 2 of meerdere van deze stukken zijn opgesteld door het bedrijf,
- dat minimaal 1 overheidsorgaan en of minimaal 1 NGO en minimaal 2 andere bedrijven betrokken zijn bij het reductieprogramma,
- dat er minimum- en tijdsgerelateerde reductie-eisen in absolute of relatieve zin gesteld zijn aan het programma.

Verplichte internetpublicatie

Het bedrijf publiceert minimaal eens in de drie jaar na een initiële ladderbeoordeling en na een herbeoordeling 1 of meerdere documenten op de SKAO website en op de bedrijfswebsite waaruit blijkt:

- dat minimaal 2 of meerdere van deze stukken zijn opgesteld door het bedrijf,
- dat minimaal 1 overheidsorgaan en of minimaal 1 NGO en minimaal 2 andere bedrijven betrokken zijn bij het reductieprogramma,
- dat er minimum- en tijds-gerelateerde reductie-eisen in absolute of relatieve zin gesteld zijn aan het programma.

Het bedrijf publiceert op de bedrijfswebsite daarnaast de naam van het sectorbrede CO₂-emissie reductieprogramma, inclusief een korte omschrijving, de (mede-) initiatiefnemers en de (reductie-) doelstellingen. Indien het *sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma* niet langer voldoet, en het bedrijf is betrokken bij het opzetten van een nieuw of ander sectorbreed CO₂-emissie reductieprogramma dan dient deze informatie vervangen te worden. Niet, niet altijd of niet tijdig publiceren leidt tot een puntenaftrek van 6 punten.

Certificeren conform de CO₂-Prestatieladder

7

7. Certificeren conform de CO₂-Prestatieladder

In dit Hoofdstuk wordt ingaan op de manier van certificeren volgens de CO₂-Prestatieladder. Onder de manier van certificeren hoort onder andere aan welke competenties een *LadderCI* en de auditoren moeten voldoen, welk soort ladderbeoordelingen de CO₂-Prestatieladder onderscheid, wanneer er een *CO₂-bewust Certificaat* wordt afgegeven en hoe het certificaat er uit ziet. In §7.2 wordt er uitgelegd wanneer en hoe LadderCI's een steekproef nemen. Tot slot wordt in §7.3 de *verificatie* conform de CO₂-Prestatieladder omschreven.

7.1 Certificeren conform de CO₂-Prestatieladder

7.1.1 Competenties van Laddercertificerende Instellingen en haar auditoren

Een Laddercertificerende Instelling (LadderCI) is een conformiteitsbeoordelende instelling die door de SKAO is bevoegd om een *audit (ladderbeoordeling)* uit te voeren indien de LadderCI door de Raad voor Accreditatie (RvA) -of door een andere accreditatie organisatie waarmee de RvA een Multi Lateral Agreement MLA (EA/IAF) heeft afgesloten- is geaccrediteerd. Een overzicht van de geaccrediteerde LadderCI's is beschikbaar op de website van de RvA en de SKAO.

Eisen aan LadderCI's

Om te kunnen worden geaccrediteerd voor de uitvoering van certificatiwerkzaamheden, dient een LadderCI te voldoen aan ISO 17021– Conformiteitsbeoordeling – Eisen voor instellingen die audits en certificatie van managementsystemen uitvoeren (zie ook het Specifiek Accreditatie Protocol CO₂-Prestatieladder voor LadderCI's op de website van de RvA).

Bijkomende voorwaarden voor alle LadderCI's zijn opgenomen in de (voor)overeenkomst met de SKAO.

Eisen aan auditoren

Met betrekking tot in te zetten auditoren wordt verwezen naar Hoofdstuk 7 van ISO 17021. Auditoren die door de LadderCI worden ingezet dienen naast de noodzakelijke audit capaciteiten, te voldoen aan volgende competentie-vereisten:

- aantoonbare kennis van ISO 14064 (deel 1 en 3), ISO 50001 en van het GHG Protocol (zie Hoofdstuk 2, normatieve verwijzingen)
- aantoonbare kennis van de CO₂-Prestatieladder.

Opleidingen en/of trainingen kunnen zowel intern als extern worden georganiseerd. De opleidingsduur van de initiële training dient per bovengenoemd bulletpoint minimaal 12 uur te omvatten waarvan (per onderdeel) maximaal 4 uur zelfstudie mag zijn. Voordat een auditor door een LadderCI "competent" kan worden verklaard, dient een competentiebeoordeling in de praktijk plaats te vinden (zie ISO 17021, §7.2.7).

Nieuwe LadderCI's

Voor nieuwe LadderCI's geldt het volgende: als de RvA heeft aangegeven dat de aanvraag van een kandidaat CI compleet is, moet de kandidaat CI zich melden bij de SKAO. De SKAO regelt verder de voorovereenkomst. Nadat de LadderCI door de RvA voor de CO₂-Prestatieladder is geaccrediteerd, dient de LadderCI zich te melden bij de SKAO voor het afsluiten van de definitieve overeenkomst.³¹

7.1.2 De Ladderbeoordeling

Een certificering of audit conform de CO₂-Prestatieladder heet een ladderbeoordeling. Na een succesvolle ladderbeoordeling, ontvang het *bedrijf* een CO₂-bewust Certificaat (zie §7.1.3).

³¹ De overeenkomst regelt de onderlinge rechten en plichten van de SKAO en LadderCI, zoals bijwoning, doorgeven auditplanningen en afgegeven certificaten, betalingen, etc.)

De CO₂-Prestatieladder maakt een onderscheid tussen een initiële ladderbeoordeling, jaarlijkse ladderbeoordeling en een herbeoordeling.

- **Initiële ladderbeoordeling (ISO 17021, §9.2)**

Een initiële ladderbeoordeling is de ladderbeoordeling die bij een bedrijf wordt uitgevoerd en op grond waarvan een CO₂-bewust Certificaat op een nieuw niveau wordt toegekend. Dit kan het instapniveau zijn (bijvoorbeeld niveau 3), maar ook een stijging naar een hoger niveau van bijvoorbeeld niveau 3 naar niveau 4 of 5 (zie §7.1.3, Geldigheid van het CO₂-bewust Certificaat). Bij veronderstelde stijging op de CO₂-Prestatieladder, is het bedrijf vrij om op elk gewenst moment een nieuwe initiële ladderbeoordeling aan te vragen bij de LadderCI.

- **Jaarlijkse ladderbeoordeling (ISO 17021, §9.3)**

Met een jaarlijkse ladderbeoordeling toetst de LadderCI of het vastgestelde niveau nog steeds van toepassing is. De jaarlijkse ladderbeoordeling (omvat alle eisen) vindt plaats in het jaar na de initiële ladderbeoordeling. Conform ISO 17021 (§9.3.2.2.) vindt de jaarlijkse beoordeling normaal gesproken uiterlijk 12 maanden ná de initiële ladderbeoordeling plaats. Deze jaarlijkse ladderbeoordeling wordt gevolgd door een nieuwe jaarlijkse ladderbeoordeling 24 maanden na de initiële ladderbeoordeling (zie ook §7.1.3).

- **Herbeoordeling (ISO 17021, §9.4)**

Een herbeoordeling is de ladderbeoordeling 3 jaar na de initiële ladderbeoordeling, waarbij het niveau van certificering onveranderd is gebleven en op grond waarvan een CO₂-bewust Certificaat op hetzelfde niveau wordt toegekend.

Speciale audit (ISO 17021, §9.5)

Een LadderCI dient een extra tussentijds onderzoek uit te voeren als:

- de LadderCI tussentijds door de SKAO of een andere (belanghebbende) partij op de hoogte is gesteld van belangrijke tekortkomingen.
- er signalen zijn die voor de LadderCI aanleiding zijn te twifelen aan het goed functioneren van het CO₂-managementsysteem.

Een speciale audit hoeft niet altijd op de locatie van de gecertificeerde organisatie te worden uitgevoerd. De LadderCI kan soms ook door opvragen van relevante informatie tot een oordeel komen.

Ladderbeoordeling binnen drie maanden

Bij een ladderbeoordeling dienen alle onderliggende niveaus te worden meegenomen. Een LadderCI kan een uitzondering maken, als er sinds de laatste ladderbeoordeling minder dan 3 maanden zijn verstreken en er geen reden is aan te nemen dat aan de eisen en of aan de invulling daarvan iets is veranderd, niet-materiële overzichtelijke aanpassingen daargelaten. De looptijd van het certificaat verandert hierdoor niet (zie §7.1.3).

Toelichting op de ladderbeoordeling

Elk bedrijf, dat zich wil laten certificeren voor een bepaald ladderniveau, evalueert de werking van de CO₂-Prestatieladder in zijn *bedrijf* en zijn CO₂-prestaties aan de hand van de auditchecklijsten. Is een bedrijf van mening dat het een bepaald niveau bereikt heeft (*zelfevaluatie*), dan wordt het bewijsmateriaal in een portfolio bijeengebracht en voorgelegd aan een LadderCI ter beoordeling.

Bij elke ladderbeoordeling controleert de LadderCI:

- de organizational boundary (§4.1) en *bedrijfs grootte* (§4.2) van het bedrijf, en
- of het bedrijf voldoet aan de algemene eisen (§6.1), en aan
- de eisen uit de *auditchecklijst* (§6.2).

De ladderbeoordeling volgt de regels zoals vastgelegd in ISO 17021 (Hoofdstuk 9).

- De LadderCI dient conform ISO 17021 (§9.1.10) van elke audit een schriftelijk rapport op te maken. De rapportage dient zodanig te zijn dat achteraf voldoende informatie beschikbaar is om de eigen werkwijze te kunnen verantwoorden (bijvoorbeeld in het geval van bezwaren/beroepen).

- De LadderCI dient een archief bij te houden met informatie over de uitgevoerde audits (ISO 17021 §9.9).
- Het uitvoeren van een ladderbeoordeling door de LadderCI dient tenminste een werkbezoek door de LadderCI op locatie te omvatten. Een ladderbeoordeling enkel op basis van een desk review is onvoldoende en derhalve niet aanvaardbaar.

Aanvullend zal de LadderCI de volgende regels in acht nemen:

- Tijdens de (verplichte) openingsmeeting benadrukt de LadderCI tenminste het volgende:
 - Tijdens de ladderbeoordeling maakt de LadderCI geen punten bekend;
 - De resultaten van de ladderbeoordeling worden door de LadderCI eerst aan een onafhankelijke technische review onderworpen voor zij de definitieve conclusie richting het bedrijf vrijgeeft;
 - De LadderCI en de SKAO beschikken over een klachtenprocedure.
- De auditor benoemt tijdens de ladderbeoordeling (indien relevant) de *afwijkingen* ten opzichte van een eis met de mogelijke consequenties, de noodzaak voor bijkomende informatie of documenten en bewijs, maar niet het aantal gemiste of toegekende punten per eis;
- Bij grote bedrijven op niveau 4 en/of 5 dient het werkbezoek (van de ladderbeoordeling) ten minste door twee auditoren te worden uitgevoerd;
- Tijdens de close-out meeting houdt de auditor zich op de vlakte over het behaalde niveau en benadrukt dat er nog een onafhankelijke technical review volgt.

De rol van de doelstelling per eis in de beoordeling

De doelstellingen per eis hebben primair een rol bij de *interne audit* en de *directiebeoordeling* van het bedrijf. Daar vormen ze de basis voor de beoordeling door het bedrijf of de CO₂-Prestatieladder effectief in het bedrijf is geïmplementeerd.

Bij de beoordeling door de LadderCI is het voldoen aan de eisen leidend bij het toekennen van de punten: de doelstellingen per eis kunnen niet leiden tot extra puntentoekenning of puntenaftrek. De LadderCI kan tijdens de uitvoering van de ladderbeoordeling bij twijfel over de beoordeling van een individuele eis de doelstellingen per eis gebruiken als hulpmiddel bij de interpretatie van de eis.

Bij twijfel over de beoordeling van een individuele eis én bij twijfel of de CO₂-Prestatieladder conform de doelstellingen in het bedrijf daadwerkelijk functioneert, kan de LadderCI nader onderzoek uitvoeren om tot een uitspraak te komen over de individuele eis.

Expert judgement bij het niet volledig voldoen aan een eis

De maximale (tussen)score per eis staat in §6.2 aangegeven onder de kop 'Scorerichtlijn'. De maximale (tussen)score kan slechts worden toegekend indien volledig en aantoonbaar aan de desbetreffende eis is voldaan. Als slechts gedeeltelijk aan een eis is voldaan, dient de LadderCI een (proportionele) score toe te kennen die zijn inziens overeenkomt met de mate waarin wel aantoonbaar is voldaan. We hanteren hierbij een lineaire interpolatie, afgerond op hele punten. Is op basis van expert judgement (van de LadderCI) bijvoorbeeld voor 40% aan de eisen voldaan, dan kent de LadderCI ook 40% van de maximale (tussen)score toe.

Over de rol van een externe adviseur van de klant tijdens de ladderbeoordeling

Het getuigt niet van een CO₂-bewustzijn van het bedrijf als een externe adviseur tijdens de ladderbeoordeling namens het bedrijf het woord voert. De rol van de adviseur dient gedurende de ladderbeoordeling dan ook beperkt te blijven tot de passieve rol van souffleur. Het bedrijf is metterdaad zelf actief en woordvoerder.

Vervolg afspraken en corrigerende maatregelen

Het bedrijf heeft maximaal 3 maanden de tijd voor het nemen van aanvullende/*corrigerende maatregelen* en/of het aanleveren van ontbrekende documenten. Dit is het geval indien tijdens de ladderbeoordeling *afwijkingen* zijn geconstateerd of onvoldoende punten zijn behaald om het bestaande niveau op de CO₂-Prestatieladder te continueren. Indien het bedrijf deze 3 maanden

overschrijdt, dient in het geval van een *initiële ladderbeoordeling* een volledig nieuwe initiële ladderbeoordeling te worden uitgevoerd. Bij het overschrijden van de termijn van 3 maanden bij een *jaarlijkse ladderbeoordeling* en *herbeoordeling* wordt het certificaat geschorst en wordt mogelijk een certificaat op een niveau afgegeven waarop het bedrijf wel aan de eisen voldoet.

7.1.3 Het CO₂-bewust Certificaat

Een *LadderCI* geeft bij een positieve ladderbeoordeling een CO₂-bewust Certificaat af. Een ladderbeoordeling is positief wanneer een *bedrijf* voldoet:

1. aan de algemene eisen van de CO₂-Prestatieladder (zie §6.1), en
2. aan de minimale eisen voor Invalshoeken A, B, C en D van het desbetreffend niveau en aan de eisen van de onderliggende niveaus (zie §6.2), en
3. als de som van de gewogen scores op een bepaald niveau minstens 90% van de maximale score is³².

De LadderCI verstrekt het CO₂-bewust Certificaat aan het bedrijf. De SKAO ontvangt een kopie van het certificaat. Ook in geval van gewijzigde gegevens op het certificaat als wijzigingen van niveau, boundary, bedrijfsgrootte of het versienummer, wordt er een nieuw CO₂-bewust Certificaat afgegeven (zie onderstaande tekst). De LadderCI meldt de SKAO ook alle gevallen van beëindigde certificaten.

Geldigheid van het CO₂-bewust Certificaat

Het bedrijf ontvangt bij de eerste *initiële ladderbeoordeling* en bij de *herbeoordeling* een (nieuw) CO₂-bewust Certificaat. Bij een veronderstelde stijging op de CO₂-Prestatieladder, staat het bedrijf vrij om op elk gewenst moment een nieuwe, initiële ladderbeoordeling aan te vragen bij de LadderCI. Deze ladderbeoordeling wordt gezien als een initiële ladderbeoordeling en is volledig (tenzij binnen drie maanden, zie §7.1.2). Het CO₂-bewust Certificaat heeft vanaf de dag van afgifte een geldigheid van drie jaar.

Als er tussentijds sprake is van een 'change to approval' of 'scope-wijziging', dan wijzigt de geldigheid van het CO₂-bewust Certificaat niet. De *jaarlijkse ladderbeoordeling* beoordeling vindt dan uiterlijk 12 maanden ná de initiële ladderbeoordeling plaats.

In geval van 'Change to Approval':

- Worden alleen de gewijzigde gegevens op het CO₂-bewust Certificaat (en op de bijlagen) aangepast.
- De peildatum blijft de eerste initiële ladderbeoordeling en de einddatum blijft gelijk aan de einddatum van het oorspronkelijke CO₂-bewust Certificaat.
- Omdat er sprake is van een gewijzigd certificaat krijgt het certificaat wel een ander volg/versienummer (immers dat moet een uniek nummer zijn).

Er is tenminste sprake van een 'Change to Approval' bij wijziging van:

- het niveau bij doorgroeien binnen 3 maanden (zie §7.1.2). Bij doorgroeien binnen 3 maanden na de voorgaande ladderbeoordeling, worden alleen de aanvullende eisen beoordeeld.
- de boundary. Als het startbedrijf hetzelfde blijft, hoeft eventueel alleen de certificaatbijlage aangepast te worden.
- de *bedrijfsgrootte*. Als de bedrijfsgrootte (zie §4.2) afneemt (het bedrijf gaat van 'groot' naar 'middelgroot' of 'klein', of van 'middelgroot' naar 'klein'), wordt alleen deze informatie op het certificaat aangepast.³³
- de versie van het certificeringsschema. De LadderCI handelt conform de overgangsregeling die de SKAO vast stelt. Als er volgens de overgangsregeling een volledig nieuwe (initiële) ladderbeoordeling nodig is, volgt er een nieuw certificaat met een looptijd van 3 jaar. Bij kleine wijzigingen kan de overgangsregeling voorschrijven dat de 'upgrade' naar de nieuwe versie

³² Als hulpmiddel (voor o.a. de zelfevaluatie) heeft de SKAO een rekentool op haar website gepubliceerd (www.skao.nl/documenten)

³³ Als het bedrijf groter wordt (van 'klein' naar 'middelgroot' of 'groot' of van 'middelgroot' naar 'groot'), is er vanaf niveau 4 en 5 sprake van aanvullende eisen waaraan het bedrijf moet voldoen en kan er nooit sprake zijn van een Change to Approval.

uitgevoerd kan worden tijdens een reguliere jaarlijkse ladderbeoordeling. De einddatum van het nieuwe certificaat is dan gelijk aan de einddatum van het oorspronkelijke CO₂-bewust Certificaat.

Jaarlijkse bijdrage aan de SKAO

Het CO₂-bewust Certificaat is pas geldig als het bedrijf de vereiste jaarlijkse contributie afdraagt aan de SKAO (zie §6.1.4 en www.skao.nl). De LadderCI controleert vóór afgifte van een nieuw certificaat of het bedrijf aan zijn betalingsverplichtingen aan de SKAO heeft voldaan. Afgifte van een nieuw certificaat is **niet** mogelijk indien het bedrijf niet kan aantonen aan zijn betalingsverplichtingen te hebben voldaan.

Bij een betalingsachterstand heeft de SKAO het recht de bedrijvenpagina van het bedrijf van de SKAO website te verwijderen. Dat heeft tot gevolg dat een positieve jaarlijkse ladderbeoordeling niet haalbaar is doordat het bedrijf niet voldoet aan de verplichte internetpublicatie. De SKAO zal hier de betreffende LadderCI over informeren.

Vormgeving CO₂-bewust Certificaat

Bij de vormgeving van het certificaat is ISO 17021 §8.2.3 leidend. Aanvullend hierop stelt de SKAO:

1. De naam van het certificaat luidt: '**CO₂-bewust Certificaat niveau N**', waarbij **N** de waarde 1, 2, 3, 4 of 5 kan aannemen. Een certificaat geeft het hoogste niveau aan dat bereikt is en de datum waarop het certificaat is verstrekt. Daaronder wordt staat:
"Het managementsysteem voor het CO₂-bewust handelen van bedrijf X³⁴ voldoet aan niveau Y³⁵ van het handboek CO₂-Prestatieladder versie Z.³⁶"
2. Elk certificaat is een uniek document, bij voorkeur ter grootte van 1 A4 pagina met een uniek nummer. Dit nummer wordt verstrekt door de LadderCI. Indien relevant, staat op het certificaat een verwijzing naar een bijlage.
3. Op het certificaat staat ten minste vermeld:
 - I. De juridische entiteit en het nummer van de Kamer van Koophandel van de gecertificeerde organisatie en een beschrijving van de inhoud van de organizational boundary (zie onderstaande opmerking);
 - II. De naam van de LadderCI;
 - III. De naam en handtekening van de gemachtigde vertegenwoordiger/bevoegd medewerker van de LadderCI;
 - IV. De datum vanaf en tot wanneer het certificaat geldig is.
 - V. Aanduiding van de *bedrijfs grootte* (conform §4.2): klein, middelgroot of groot;
 - VI. Een omschrijving van de scopes van certificatie (ook van de betreffende producten of diensten en activiteiten (processen), die van toepassing zijn op het bedrijf), inclusief een aanduiding van de NACE code (zie opmerking 1 hieronder).
4. Het moet voor iedereen duidelijk zijn dat een deelcertificaat geen op zichzelf staand certificaat is en niet los kan worden gezien van het hoofdcertificaat.
Als een deelcertificaat wordt uitgegeven voor een onderdeel of vestiging dat valt onder een hoofdcertificaat, dient op dit deelcertificaat te staan onder welk hoofdcertificaat het valt (door vermelding van de naam van het hoofdcertificaat aangevuld met vermelding van certificaatnummer). Indien een deelcertificaat wordt uitgegeven voor een onderdeel of vestiging dat valt onder een hoofdcertificaat, dient dit expliciet op het hoofdcertificaat bij de omschrijving van de organizational boundary te worden vermeld ("*naam juridische entiteit- deelcertificaat van naam hoofdcertificaat*").
Alleen CO₂-bewust hoofdcertificaten worden op de website van SKAO vermeld.

Opmerking ten aanzien van de organizational boundary:

1. De bedrijven die deel uitmaken van de organizational boundary dienen aangegeven te worden op het certificaat met de naam van de juridische entiteit zoals deze geregistreerd staat in het register

³⁴ Verwijzend naar de organizational boundary die vermeld staat op het Certificaat, zoals aangegeven in het Handboek

³⁵ Hier wordt ingevuld 1 t/m 5

³⁶ Juiste versie in te vullen

van de Kamer van Koophandel. Handelsnamen zijn hierbij niet toegestaan. Tevens dient per juridische entiteit, behorend tot de boundary, ook de NACE code te worden vermeld (zodanig diepgaand dat de activiteiten van de entiteit duidelijk worden). Echter, de boundary is bepalend voor de ladderbeoordeling, niet de scope.

2. Indien nodig kan een bijlage bij het certificaat worden gevoegd. Deze bijlage dient gekoppeld te zijn aan het certificaat.
3. Onjuiste vermelding van de juridische entiteit van een bedrijf, heeft als gevolg dat een bedrijf geen aanspraak kan maken op de fictieve korting bij aanbesteding.

7.1.4 Certificaatovername door een andere LadderCI

Het kan zijn dat een bedrijf en/of de LadderCI besluit(en) om de certificatie-overeenkomst te beëindigen. Het staat de organisatie vrij om nadien een opdracht te verlenen aan een andere LadderCI. Als dit binnen één jaar na beëindiging gebeurt, is er sprake van certificaatovername.

Een bedrijf mag geen twee certificaten tegelijk hebben.

De LadderCI die het certificaat overneemt, dient een volledig beeld van de voorgaande ladderbeoordelingen te hebben. Bij certificaatovername gelden derhalve de volgende regels:

- a. Het bedrijf verzoekt de LadderCI, bij wie de certificatie-overeenkomst is beëindigd, binnen 10 werkdagen alle relevante rapportages van uitgevoerde ladderbeoordelingen (van de afgelopen drie jaar) rechtstreeks te zenden aan de nieuwe LadderCI, zodat deze laatste reeds in pre-contract-fase een volledig beeld heeft.
- b. Ongeacht de situatie of niveau van toepassing, dient de nieuwe LadderCI bij een certificaatovername een volledige ladderbeoordeling uit te voeren. Het betreft een initiële ladderbeoordeling.
- c. Bij overname meldt de nieuwe LadderCI expliciet de certificaatovername bij de SKAO. Bij overname meldt de oude LadderCI haar certificaat af bij de SKAO.

7.1.5 Harmonisatie

Nadere interpretatie van de eisen worden ter harmonisatie (zij het anoniem) in de Technische Commissie vergaderingen besproken. De SKAO heeft op haar website een procedure gepubliceerd voor het agenderen van harmonisatieonderwerpen en het nemen van harmonisatiebesluiten (www.skao.nl/documenten). Indien een bedrijf het niet eens is met de interpretatie van een eis door de LadderCI, kan het bedrijf zijn LadderCI vragen om het onderwerp van het interpretatieverschil ter harmonisatie voor de volgende Technische Commissie te agenderen.

Status harmonisatiebesluiten

Harmonisatieonderwerpen worden in de Technische Commissie (TC) of tijdens Harmonisatie-bijeenkomsten besproken. Een harmonisatiebesluit is een product van de TC, en zal ter vaststelling aan het Centraal College van Deskundigen voorgelegd worden. Vastgestelde harmonisatiebesluiten worden uiterlijk 10 werkdagen na vaststelling door het Centraal College van Deskundigen op de website van de SKAO gepubliceerd. Harmonisatiebesluiten zijn bindend (normatief) en van kracht na publicatie op de SKAO website (www.skao.nl/harmonisatiebesluiten).

7.1.6 Toelichting op bijwonen

Het bewaken van de kwaliteit (middels onder andere bijwoningen) van de uitgevoerde ladderbeoordelingen is de taak van de RvA.

De SKAO kan beslissen om CO₂-Prestatieladder ladderbeoordelingen op niveau 3, 4 en 5 bij te wonen om te beoordelen of het certificeringsschema werkt en doelmatig is. Tijdens de bijwoning vervult de SKAO de rol van observator. Dit betekent dat de SKAO niet tussen de ladderbeoordeling van de LadderCI komt. Dit weerhoudt de SKAO er niet van om op gezette tijdstippen met de auditoren van de LadderCI bijkomende informatie uit te wisselen, bijkomende toelichtingen te vragen, etc. Let wel! Deze interventies kunnen enkel buiten het bijzijn van het bedrijf dat de audit ondergaat. Significante tekortkomingen die de SKAO tijdens de bijwoning vaststelt, kan zij aan de RvA doorgeven.

Vorbereiding van de bijwoning

De SKAO informeert de LadderCI ten minste 10 werkdagen voor de aanvang van de *audit* of en wie er van de gelegenheid tot bijwoning gebruik maakt. De LadderCI draagt vervolgens zorg voor passende afspraken met het te certificeren bedrijf.

Ter voorbereiding dient de LadderCI, ten minste 5 werkdagen van te voren de volgende informatie aan de SKAO te verstrekken:

- een duidelijke omschrijving van de organizational boundary van het bedrijf;
- een door de LadderCI opgesteld auditplan (enkel de hoofdlijnen; welke acties, wie, wanneer, waar);
- informatie omtrent de door de LadderCI ingezette auditoren (met vermelding/aanduiding lead auditor en auditor indien van toepassing);
- verdere logistieke informatie over de audit (datum en locatie van de audit).

De SKAO benadert zelf het bedrijf voor informatie en de *portfolio* met beschikbare documenten. Alle informatie die ten bate van de bijwoning wordt verstrekt, zal door de SKAO als confidencieel worden behandeld.

7.2 Toelichting op de steekproef

Waar de steekproeven betrekking op hebben

Voor de beoordeling van in elk geval de volgende 6 eisen dient de LadderCI een steekproef te nemen uit de *projecten waarop CO₂-gerelateerd gunningvoordeel* verkregen is. Voor deze steekproeven geldt onderstaande voorschrift.

Eis 1.A.1: Identificatie en analyse van energiestromen

Eis 2.A.1: Alle energiestromen in kaart

Eis 2.B.4: Reductiedoelstelling onderschreven

Eis 3.B.1: Kwantitatieve reductiedoelstelling scope 1 en 2

Eis 3.B.2: Energie-management actieplan, onderschreven, etc.

Eis 2.C.1: *Structureel* intern communiceren over energiebeleid.

Bij eis 1.A.1 beperkt de steekproef zich tot de nieuwe projecten die het bedrijf sinds de vorige ladderbeoordeling heeft verworven. Alleen bij eis 2.C.1 gaat het om een beoordeling waarvoor bezoek van 1 of 2 locaties van projecten nodig kan zijn.

De andere steekproeven worden genomen op de gebruikelijke wijze bij dat type beoordelingen.

Nemen en hanteren van de steekproef

1. Het *bedrijf* stelt een lijst op van de projecten die met CO₂-gerelateerd gunningvoordeel zijn verkregen. Daartoe behoren de volgende categorieën:³⁷
 - a. de sinds de vorige ladderbeoordeling opgestarte projecten, en
 - b. de in de te beoordelen periode lopende projecten, en
 - c. de sinds de vorige ladderbeoordeling afgeronde projecten.

Het bedrijf geeft bij elk project aan:

- tot welk van de categorieën a, b of c het behoort;
 - de datum van gunning en de verwachte opleveringsdatum;
 - de locatie van het project;
 - eventuele combinanten waarmee het project wordt uitgevoerd;
 - (het aandeel van het bedrijf in) de prijs waarvoor de opdracht is gegund.
2. Aan elk van deze projecten wordt een volgnummer toegekend. Voorafgaande aan de ladderbeoordeling stuurt het bedrijf deze lijst aan de LadderCI toe.

³⁷ Naar analogie van de toelichting bij eis 1.A.3. Voor begrippen inzake *projecten* en de *stadia van projecten*, zie Hoofdstuk 3

3. De LadderCI stelt de vereiste grootte (N) van de steekproef vast aan de hand van het totaal aantal (P) projecten op de lijst, conform bijgaande tabel (zie Tabel 7.1). Bij een aantal projecten (P) boven de 20 geldt de maximale steekproefgrootte (N) van 7.
4. De LadderCI selecteert door loting -of op basis van gezond verstand- eenmalig precies het aantal volgnummers dat overeenkomt met de vereiste grootte van de steekproef. Of projecten al bij een voorgaande ladderbeoordeling tot een steekproef behoorden, speelt geen rol.
5. Voor eis 1.A.1 stelt de LadderCI vast welke van de nummers tot categorie a behoren; deze vormen de steekproef voor eis 1.A.1.
6. Als bezoek aan locaties van projecten nodig is conform de criteria bij eis 2.C.1, maakt de LadderCI een keuze van 1, dan wel 2 volgnummers uit de steekproef. 2 locaties impliceert 2 verschillende projecten.
7. De LadderCI stelt het bedrijf in kennis van: het aantal projecten ad 3, het aantal projecten ad 5 en het aantal noodzakelijke bezoeken aan locaties van projecten ad 6 (het aantal, dus geen informatie over de projecten zelf die tot de steekproeven behoren).
8. De LadderCI bezoekt locaties van projecten in principe in overleg met het bedrijf. De LadderCI behoudt echter het recht om onaangekondigd op een projectlocatie langs te komen.
9. Niet eerder dan bij aanvang van het bedrijfsbezoek dat deel uit maakt van de ladderbeoordeling, stelt de LadderCI het bedrijf in kennis van de volgnummers waaruit de steekproeven ad 4 en 5 bestaan (dus niet van de gekozen volgnummers ad 6).
10. De tijdens de ladderbeoordeling geconstateerde prestaties in en voor alle projecten die behoren tot de steekproeven ad 4 en 5 (en de keuze ad 6), dienen zonder uitzondering deel uit te blijven maken van de prestaties waarvoor beoordelingen, scores etc. worden toegekend en kunnen niet worden gecompenseerd door prestaties in en voor projecten die niet tot deze steekproeven (resp. keuze) behoren.

Tabel 7.1. Steekproefgrootte voor projecten met CO₂-gerelateerd gunningvoordeel

P	N	P	N	P	N	P	N
1	1	6	3	11	5	16	5
2	2	7	4	12	5	17	6
3	3	8	4	13	5	18	6
4	3	9	4	14	5	19	6
5	3	10	5	15	5	≥20	7

7.3 Verifiëren conform de CO₂-Prestatieladder

Bureaus die een emissie-inventaris mogen verifiëren, zijn geaccrediteerd conform ISO 14065 en/of geaccrediteerd door de RvA voor het uitvoeren van emissieverificaties in het kader van het Europese emissiehandel systeem (EU-ETS). Daarnaast mogen ook bureaus emissie-inventarissen verifiëren, als zij hiertoe door de SKAO bevoegd verklaard zijn³⁸.

Verificatieverklaring

Na afronding van een *verificatie* (conform ISO 14064-3) van de *CO₂-emissie-inventaris* (opgesteld conform ISO 14064-1, §7.3.1) dient de verificateur een verificatieverklaring uit te brengen. Deze verklaring dient minimaal te voldoen aan de eisen zoals gesteld in ISO 14064-3 §4.9 (validation and verification statement).

Geldigheid van een verificatieverklaring³⁹

De verificatie van een emissie-inventaris van een bepaald jaar blijft geldig voor de CO₂-Prestatieladder tot maximaal 15 kalendermaanden (1 jaar plus 3 kalendermaanden) na afloop van dat jaar. Een (inventaris)jaar bestaat daarbij uit 12 opeenvolgende kalendermaanden. Voor uitzonderingen zie de toelichting bij eis 3.A.2.

³⁸ Overgangsregeling: Totdat ook de verificatie van een emissie-inventaris van CO₂-Prestatieladder eis 3.A.2 onder accreditatie van de RvA valt, mogen ook partijen die door de SKAO of door haar voorganger bevoegd zijn verklaard emissie-inventarissen verifiëren.

³⁹ Deze tekst is geldig totdat ook de verificatie onder accreditatie van de RvA valt, en er sprake is van een scope uitbreiding.

Colofon

Titel: Handreiking Aanbesteden Versie 3.0

Datum publicatie: 5 februari 2016

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen

Bezoek- en postadres

Zuilenstraat 7a

3512 NA Utrecht

030-711 6800

www.skao.nl

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen